

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Mgr. Ondřej Hoznour

Kriminalistické a právní aspekty balistiky

Criminalistic and legal aspects of ballistics

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Konzultant: prof. JUDr. Jan Musil, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): únor 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne .....

Mgr. Ondřej Hoznour

Poděkování

Chtěl bych poděkovat prof. JUDr. Janu Musilovi, CSc. za jeho odborné konzultace při psaní mé rigorózní práce.

Obsah

Úvod.....	5
Část I – Právní aspekty kriminalistické balistiky.....	8
Kapitola 1 – Zbraň a její pojetí v českém právním řádu.....	8
Kapitola 2 – Oprávněné použití zbraně	13
Kapitola 3 – Spáchání trestného činu se zbraní	21
Kapitola 4 – Nedovolené ozbrojování	25
Kapitola 5 – Právní úprava znalectví v ČR.....	33
Kapitola 5.1 – Právní úprava znalectví de lege ferenda	37
Kapitola 6 – Postavení osoby znalce v trestním řízení	40
Kapitola 7 – Odborné vyjádření vs. znalecký posudek.....	45
Kapitola 7.1 – Specifika kriminalisticko-technické expertizy	54
Část II – Kriminalistické aspekty balistiky.....	57
Kapitola 1 – Historie kriminalistické balistiky	57
Kapitola 2 - Pojem kriminalistické balistiky a její členění	60
Kapitola 3 – Objekty balistického zkoumání.....	63
Kapitola 3.1 – Střelné zbraně.....	63
Kapitola 3.2 – Střelivo	75
Kapitola 3.3 – Předměty zasažené střelou	80
Kapitola 3.4 – Povýstřelové zplodiny	81
Kapitola 4 – Vznik, výskyt, vyhledávání a zajišťování balistických stop	82
Kapitola 4.1 – Dělení, vznik a výskyt balistických stop.....	82
Kapitola 4.2 – Vyhledávání a zajišťování balistických stop.....	86
Kapitola 4.3 – Zajišťování povýstřelových zplodin	87
Kapitola 5 – Kriminalistická balistická zkoumání.....	89
Kapitola 5.1 – Identifikace zbraní podle vystřelených nábojnic a střel.....	90
Kapitola 5.2 – Kriminalistické zkoumání zbraní	98
Kapitola 5.3 – Kriminalistické zkoumání střeliva	102
Kapitola 5.4 – Zkoumání povýstřelových zplodin a další úkoly balistiky	103
Závěr	108
Seznam zkratk	110
Seznam použité literatury	111
Resumé.....	116
Abstrakt.....	118
Abstract.....	119
Key words	120

Úvod

Samotný název mojí rigorózní práce „Kriminalistické a právní aspekty balistiky“ dá pravděpodobně každému tušit, že mojí snahou v této práci bude nejen představení balistiky, přesněji kriminalistické balistiky, z pohledu přírodních a technických věd, ale též její prolínání do českého právního řádu, a to samozřejmě a především do českého práva trestního. Ve své práci se budu snažit poukázat na vzájemnou provázanost kriminalistické balistiky a trestního práva, jejich „symbiózu“, ale i praktické problémy.

Samotný pojem „balistika“ skýtá celou řadu tematických okruhů a velmi rozsáhlou problematiku. Každý si určitě s tímto pojmem něco spojí. Někoho napadne balistická křivka, někoho napadnou zbraně, jiného zase kriminalistika či pohyb střely nebo rakety atd. Toto vše a mnoho dalšího balistika pojímá. Je tak velmi složité podat komplexní a ucelený náhled na tuto v první řadě nenahraditelnou vědu. Proto se budu snažit představit a přiblížit balistiku pouze ze dvou zorných úhlů, kriminalistického a právního a poukázat na vzájemné prostupování.

Pro samotný úvod a „vtažení“ do mnou rozebírané problematiky si dovoluji citovat úryvek z populárně naučného seriálu „Dobrodružství kriminalistiky“, konkrétně z jeho dílu s názvem „Střela“.

Ocitáme se v roce 1928 v jižní Anglii na panství Terezy Ryanové. Jeho majitelka si vzala dobrodruha, který takřka prohýřil její majetek. Jednoho dne je její manžel William nalezen zastřelený v lese. Podezřelých z této vraždy je hned několik – pytlák Charles Ross, komorník Theodor i samotná Tereza Ryanová. Teprve díky puškaři Robertu Churchillovi se podaří najít skutečného pachatele. Ten mluví před soudem následovně:

„Dnes je mým úkolem určit zbraň, ze které vyšla smrtící střela. A doložit to odbornou expertizou. Neocenitelnou pomůckou při takové činnosti je střela vyjmutá z těla mrtvého. Druhou takovou pomůckou jest nábojnice nalezená na místě činu. Tady je dvanáct malorážek firmy BSA ráže 22 typu Long Rifle. Tyto malorážky jsem si označil čísly jedna až dvanáct, protože jejich majitelé sedí zde v sále. Mne nezajímá, komu která z nich patří, mým úkolem je určit tu pravou. Ostatní už patří policii.“

Střela vyjmutá z těla mrtvého má na sobě čtyři pravotočivé drážky. Dovolil jsem si pořídit zvětšeninou fotografii této střely. Všechny zbraně firmy BSA mají pravotočivé drážkování, ovšem jednotlivé typy nemají stejný počet drážek. Prosil bych svého dočasného asistenta – předám mu zbraně, které mají víc než čtyři drážky. Některé mají pět, některé dokonce osm drážek. Tak. Takže tu máme malorážky tři, pět, sedm, osm, jedenáct, tedy čtyřdrážkové. Ted' bych prosil Vaši ctihodnost, aby věnovala pozornost tomuto snímku a povšimla si stop jedné z drážek vývrtu hlavně. Vidíte charakteristické uspořádání reliéfu. Ostatně svůj individuální reliéf má každá hlaveň kterékoliv zbraně. Takže je tu první otázka: Co se stane, najdeme-li mezi těmito zbraněmi hlaveň, která má stejný reliéf? “

„Máme zbraň vraha.“

„Správně. Jak to zjistíme? Nejspolehlivějším způsobem je, když pořídíme ze všech zbraní tzv. zkušební střely, porovnáme je komparačním mikroskopem se střelou vyjmutou z těla mrtvého - snímek zkušební střely, prosím. A tady je snímek obou dvou střel – z těla mrtvého i tzv. zkušební střely. Oba dva reliéfy jsou naprosto shodné.“

„Máte pravdu, pane Churchille.“

„Obě střely byly vypáleny z této hlavně. Abych své tvrzení dokázal, nabiju pušku stejným střelivem podle nábojnice nalezené na místě činu. Bavlna, jak známo, má velmi silné tlumící účinky proti průraznosti střely. Takže, ctihodnosti, máme dvě střely – zkušební a střelu z těla mrtvého. Podobný komparační mikroskop sestrojili v Americe, tento jsem si vyrobil sám. Prosím Vaši ctihodnost, aby se šla podívat. Prosím pojďte a porovnejte reliéfy obou stop polí!“

„Zdá se mi, že jsou naprosto shodné. Jde o dvě střely z jedné hlavně.“

„A to z této. Ze zbraně vraha. Z malorážky označené číslem osm. Konstáble, prosím o zjištění, komu patří malorážka číslo osm.“

„Malorážka číslo osm patří, patří samotnému panu Williamu Ryanovi.“

„Já jsem skončil, ctihodnosti, ostatní je věcí policie.“

Tolik úryvek z populárního televizního seriálu. V tomto krátkém zmiňovaném úryvku je zachycena celá řada úkolů, které kriminalistická balistika plní a tyto se budou samozřejmě na následujících stránkách snažit co nejvíce přiblížit a rozebrat. Ačkoliv se historické prameny o Robertu Churchillovi nezmiňují, jisté je jedno – kriminalistická

balistika měla, má a bude mít nezastupitelné postavení a úlohu v trestním řízení. V trestním procesu totiž nemůže žádná věda nahradit poznatky, metody a postupy kriminalistické balistiky, protože bude-li spáchán trestný čin v jakékoliv souvislosti se střelnou zbraní, pak musí nastoupit jedině kriminalistická balistika. Proto jsem si zvolil jako téma mojí rigorózní práce „Kriminalistické a právní aspekty balistiky“.

Část I – Právní aspekty kriminalistické balistiky

Ačkoliv moje rigorózní práce nese název „Kriminalistické a právní aspekty balistiky“ věnoval bych se předně právním aspektům kriminalistické balistiky. Zejména se budu snažit zachytit její postavení v českém právním řádu, samozřejmě pak především v právu trestním, a to s důrazem na hlavní objekty balistického zkoumání, totiž zbraně, potažmo zbraně střelné. Nejprve se budu věnovat problematice legálního vymezení pojmu „zbraň“, dále pak jedné z okolností vylučujících protiprávnost, totiž oprávněnému použití zbraně a dále zbraním v kontextu trestné činnosti, zejména pak též trestnému činu „nedovolené ozbrojování“ a v této souvislosti též problematice zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních). Z hlediska trestního práva procesního budu dále věnovat pozornost platné právní úpravě znalectví v ČR včetně právní úpravy *de lege ferenda*, dále problematice postavení znalců v trestním řízení a v neposlední řadě vztahu odborného vyjádření a znaleckého posudku s ohledem na specifika kriminalisticko-technické expertizy.

Než se pustím do právních aspektů kriminalistické balistiky, považuji za vhodné na tomto místě pokusit se zcela laicky a zjednodušeně definovat kriminalistickou balistiku jako vědu, která se zabývá zkoumáním zbraní a střeliva a jako taková je zcela nepostradatelná pro potřeby trestního řízení, bylo-li ke spáchání trestné činnosti použito zbraně (bližšímu a přesnějšímu vymezení kriminalistické balistiky se budu věnovat v Části II mé práce, a to včetně historického exkurzu).

Kapitola 1 – Zbraň a její pojetí v českém právním řádu

Pojem „zbraň“ není v českém právu definován jednotně. Nejprve obraťme pozornost do práva trestního.

Vyjdeme-li tedy z práva trestního, a to ze zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále též jen jako „TZ“), pak tento ve svém ustanovení § 118 stanoví, že zbraní se rozumí, pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším.

TZ tak definuje zbraň poměrně široce, neboť ustanovení § 118 uvádí, že zbraní je cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším. „Ve smyslu tohoto

ustanovení se zbraní rozumí jakýkoli předmět, který je způsobilý učinit útok pachatele vůči tělu poškozeného důraznějším, intenzivnějším, a je způsobilý zasáhnout do tělesné integrity člověka, způsobit mu zranění (např. kámen, hůl, nůž, oheň, elektrický proud, motorové vozidlo, se kterým pachatel najíždí na poškozeného).“¹ „Zbraň, aby byla zbraní ve smyslu § 118 tr.zák., nemusí být použita obvyklým způsobem. Může být použita jakýmkoliv způsobem, kterým je možné učinit útok proti tělu důraznější. Například střelná zbraň nemusí být použita k zastřelení oběti, může s ní být oběť udeřena do hlavy.“²

Pro lepší představu toho, co se skrývá pod pojmem „zbraň“ ve smyslu ustanovení § 118 TZ, si níže dovoluji uvést pár příkladů z judikatury Nejvyššího soudu ČR, jak tento nahlíží na zbraň ve smyslu ustanovení § 118 TZ.

V rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 5. 1.1979, sp. zn. 11 Tz 88/78, je judikováno, že za použití zbraně ve smyslu § 89 odst. 5 tr. zák. (nyní § 118 TZ) je třeba považovat i použití aerosolového rozprašovače se slzným plynem proti napadenému v úmyslu překonat nebo zamezit jeho odpor. Dále pak dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 13.9.2006, sp. zn. 3 Tdo 840/2006-I., lze za zbraň ve smyslu ustanovení § 89 odst. 5 tr. zák. (nyní 118 TZ) pokládat kameny házené s cílem zasáhnout a zranit napadenou osobu, neboť útok proti tělu napadeného je s jejich pomocí důraznějším. Bez zajímavosti pak určitě není rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.5.2007, sp. zn. 7 Tdo 628/2007, kdy při poštvání psa s výslovným pokynem k útoku na zakročující policisty vyjádřeným slovem „trhej“ je nutno psa za těchto okolností považovat za zbraň ve smyslu ustanovení § 89 odst. 5 tr. zák. (nyní § 118 TZ). Dokonce i hasící přístroj je možné považovat za zbraň ve smyslu ustanovení § 118 TZ, jak dovodil Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 26.11.2014, sp. zn. 6 Tdo 1291/2014, dále též injekční stříkačku s jehlou, a to zvláště za situace, když pachatel její použití spojí s výhrůzkou o jejím předchozím použití osobou, která trpí závažným infekčním onemocněním, jak judikoval Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 24.9.2013, sp. zn. 11 Tdo 1282/2012 a v neposlední řadě i mobilní telefon, pokud jej pachatel držel v ruce a použil jej k opakovaným úderům směřujícím vůči lehce zranitelné (citlivé) části

---

¹ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník Komentář I. díl (§1 až 232)*. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 772

² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. vydání. Praha : Leges, 2014, s. 174

těla poškozené, jelikož takovýto přístroj je způsobilý zesílit útok (učinit jej důraznějším) na tělesnou integritu poškozené, jak dovodil Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 17.5.2006, sp. zn. 3 Tdo 553/2006.

Negativně byla naopak zbraň vymezena v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.6.2008, sp. zn. 6 Tdo 472/2008, kdy v případě, že pachatel se vyděračským dopisem domáhal poskytnutí určité peněžní částky pod pohrůzkou spočívající v tom, že v případě nesplnění jeho požadavku napustí jedovatou látkou (kyanovodíkem) pečivo, které rozmístí do blíže neurčených prodejen, pak jen skutečnost, že k dopisu přiložil rohlík napuštěný vodou, nemůže odůvodnit závěr, že se dopustil trestného činu vydírání se zbraní ve smyslu ustanovení § 235 odst. 2 písm. c) tr. zák. (nyní § 175 odst. 2 písm. c) TZ), neboť v takovém případě rohlík napuštěný vodou nelze pokládat za zbraň podle ustanovení § 89 odst. 5 tr. zák. (nyní § 118 TZ).

Ustanovení § 118 TZ tak definuje pojem „zbraň“ opravdu široce, když pojmově nezahrnuje pouze střelné zbraně, ani obecně zbraně v technickém slova smyslu, tj. vedle střelných zbraní např. zbraně sečné jako meč, kord, atd., ale dané zákonné ustanovení míří ještě širěji, a to i na předměty, které jsou obecně způsobilé způsobit zranění, jako např. tyč, hůl, kamení, injekční stříkačka s jehlou apod. Vedle toho současně pojem „zbraň“ ve smyslu ustanovení § 118 TZ zahrnuje dokonce i předměty, které nejsou obecně způsobilé způsobit zranění, ale jimiž lze obecně učinit útok důraznějším, jako např. mobilní telefon, ale i třeba repliku pistole za situace, kdy je užitá takovým způsobem, že se poškozený může důvodně domnívat, že hrozba zbraní je reálná, jak bylo judikováno v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.7.2003, sp. zn. 5 Tdo 792/2003.

„Tento význam pojmu „zbraň“ je třeba odlišovat od těch konkrétních ustanovení trestního zákoníku, která používají pojem zbraň jen v úzce vymezeném významu, a z nichž tedy vyplývá něco jiného ve smyslu § 118 *in fine* o pojmu „zbraň“.“³ Takovým ustanovení TZ je beze sporu ustanovení § 32, které upravuje jednu z okolností vylučujících protiprávnost, totiž oprávněné použití zbraně. Blíže se této okolnosti vylučující protiprávnost budu věnovat v následující kapitole. Zde je nutné pouze poznamenat, že zbraní se v kontextu ustanovení § 32 TZ míní pouze zbraně v technickém slova smyslu, tj. jako zařízení sloužící primárně k tomu, aby vyvolávalo

³ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník Komentář I. díl (§1 až 232)*. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 772

zraňující či smrtící následky. Zbraň je tak v tomto ustanovení pojímána značně užěji, než v kontextu ustanovení § 118 TZ. Ustanovení § 32 TZ tak pojem „zbraň“ nevymezuje a vymezení tohoto pojmu nechává na jiné právní předpisy, v jejichž mezích lze zbraň použít.

Takovými právními předpisem je např. zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, kterým ve svém ustanovení § 20 odst. 3 stanoví, že: *„Služební zbraní podle tohoto zákona se rozumí krátká střelná zbraň, jejímž držitelem je podle zvláštního zákona obec.“* Podle tohoto zákona se v kontextu ustanovení § 32 TZ zbraní rozumí pouze krátké střelné zbraně (k tomu blíže v Části II mé rigorózní práce). Nicméně v kontextu oprávnění strážníka odebrat zbraň, jak upravuje ustanovení § 14 tohoto právního předpisu, se opět zbraní rozumí cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším. Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, tak pojem „zbraň“ vymezuje hned dvakrát, pokaždé však v jiném kontextu.

Obdobně též zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, se věnuje pojmu „zbraň“ na dvou místech. Opět v kontextu „použití zbraně“ je v ustanovení § 25 odst. 5 daného právního předpisu stanoveno, že: *„Zbraní podle této hlavy se rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně vyjma vrhacího prostředku majícího povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, zbraň bodná a sečná.“* Dále v ustanovení § 63 písm. d) daného zákona se obecně zbraní rozumí cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším.

Ještě dál jde právní úprava pojmu „zbraň“ v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Nejprve v ustanovení § 38 odst. 5 daného zákona je stanoveno, že: *„Zbraní se rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo.“* Takto je zbraň vymezena v kontextu daného zákonného ustanovení, které současně stanoví, že zbraně, střelivo a munice včetně výbušnin, které jsou ve školách a školských zařízeních určeny ke vzdělávání a výcviku policistů, jsou výzbrojí policie. Dále v kontextu „použití zbraně“ je v daném právním předpise v ustanovení § 56 odst. 5 stanoveno: *„Zbraní podle této hlavy se rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně vyjma vrhacího prostředku majícího povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, dále zbraň bodná a sečná, výbušnina,*

speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo.“ V neposlední řadě je pojem zbraň v daném právním předpise pak ještě vymezen obecně v ustanovení § 111 písm. e), kde se opět zbraní rozumí cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším. Takto důkladně tedy vymezuje pojem „zbraň“ zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Pojem „zbraň“ samozřejmě nenechává stranou ani zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, který ve svém ustanovení § 42 stanoví, že: *„Vojenskou zbraní se pro účely tohoto ustanovení rozumí vojenská střelná zbraň, vojenská zbraň bodná nebo sečná.“* Dané zákonné ustanovení (§ 42) pak nese název: *„Použití vojenské zbraně.“* Zbraň je zde tak opět vymezena v kontextu ustanovení § 32 TZ. Není určitě bez zajímavosti, že zbraní se zde nerozumí jen zbraň střelná, ale i zbraň bodná nebo sečná. Lze tedy říci, že v zákoně č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, je pojem „zbraň“ vymezen v technickém slova smyslu.

V kontextu ustanovení § 32 TZ se zbraní podle ustanovení § 45 odst. 2 zákona č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, se zbraní rozumí: *„Zbraní podle odstavce 1 je zbraň střelná, včetně střeliva a doplňků zbraně, dále zbraň bodná a sečná, výbušnina, speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo.“* Je tak zřejmé, že v tomto zákoně se zbraní rozumí zbraň v technickém slova smyslu. Zajímavostí je určitě bezesporu skutečnost, že zbraní se v kontextu daného zákona rozumí další významný objekt balistického zkoumání, totiž střelivo.

Jiným právním předpisem, který vymezuje pojem „zbraň“ je zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a o změně některých zákonů (zákon o Vojenské policii), kdy v kontextu ustanovení § 32 TZ dle ustanovení § 44 odst. 2: *„Zbraní podle tohoto paragrafu a § 45 až 49 se rozumí bodné, sečné a střelné zbraně, výbušniny, výbušné předměty a pomůcky.“* Ani tento právní předpis se tak neomezuje pouze na zbraně střelné, ale opět, na zbraně v technickém slova smyslu.

Na závěr této kapitoly je nutné zmínit další ustanovení TZ, ze kterého vyplývá „něco jiného“, jak stanoví ustanovení § 118 TZ. Takovým ustanovením je bezpochyby ustanovení § 279 TZ, jenž upravuje trestný čin nedovolené ozbrojování. V tomto zákonném ustanovení pak TZ pracuje již pouze s pojmem „střelná zbraň“. Tento pojem je potom legálně vymezen v příloze zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních), kde střelnou zbraní se má na mysli zbraň, u které je funkce

odvozena od okamžitého uvolnění energie při výstřelu, zkonstruovaná pro požadovaný účinek na definovanou vzdálenost. Podrobně se problematice nedovoleného ozbrojování budu věnovat v Kapitole 4.

Jak je vidět z předchozích řádků, není v českém právu pojem „zbraň“ vykládán identicky. Nejšířeji tak zůstává pojem „zbraň“ legálně vymezen v ustanovení § 118 TZ. Ve všech ostatních právních předpisech je legální vymezení pojmu „zbraň“ více či méně specifické oproti vymezení v TZ.

Kapitola 2 – Oprávněné použití zbraně

Oprávněné použití zbraně jako jedna z okolností vylučující protiprávnost stojí dle mého názoru v pozadí za dalšími okolnostmi vylučujícími protiprávnost, totiž nutnou obranou a krajní nouzí, které se jeví být více „populární“, než jak je tomu u oprávněného použití zbraně. Nemyslím si, že je to tak správně. Proto se budu této okolnosti vylučující protiprávnost věnovat snad trochu podrobněji, už i proto, že se zde výslovně hovoří o „zbrani“.

Mám za to, že jistá „odstrčenost“ této okolnosti vylučující protiprávnost je způsobena hlavně tím, že zatímco v nutné obraně nebo v krajní nouzi může jednat kdokoliv, oprávněně použít zbraň ve smyslu ustanovení § 32 TZ mohou pouze specifické subjekty (viz k tomu níže). Nicméně je určitě dobře, že TZ tuto okolnost vylučující protiprávnost v ustanovení § 32 výslovně uvádí, když právě ne všechny okolnosti, které pachatele zbavují trestní odpovědnosti, jsou v TZ výslovně uvedeny.

Ustanovení § 32 TZ konkrétně stanoví: *„Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem.“* Rozebereme-li si zákonné ustanovení o této okolnosti vylučující protiprávnost, pak lze toto ustanovení rozdělit na 3 části:

- zbraň
- použití zbraně
- jiné právní předpisy

Problematiku legálního vymezení pojmu „zbraň“ jsem se již snažil vystihnout v předchozí kapitole. Lze snad jen připomenout, že v daném zákonném ustanovení se „zbraní“ rozumí v zásadě pouze zbraň v technickém slova smyslu, jak ji právě jednotlivě definují ony „jiné“ právní předpisy. V této souvislosti je též ještě nezbytné zmínit, že TZ nerozlišuje mezi zbraní soukromou a služební, proto v zásadě bude možné použít za daných podmínek obě.

Co si lze představit pod pojmem „použití zbraně“? „Pod pojmem *použití zbraně* se rozumí zacházení se zbraní takovým způsobem, k němuž je určena (např. střelné zbraně ke střelbě, bodné zbraně k bodání). Proto se použití zbraně jiným způsobem, např. u střelné zbraně úderem, posuzuje jako použití jiného donucovacího prostředku (za donucovací prostředek, nikoli použití zbraně, se zpravidla považuje „varovný výstřel“).“⁴ Aby tedy bylo možné v konkrétních případech aplikovat tuto okolnost vylučující protiprávnost, je nutné použít zbraň k účelu, k němuž je vyrobena a svým výrobcem určena. Nicméně se domnívám, že ani toto tvrzení není úplně přiléhavé. Jak uvedeno výše, varovný výstřel se považuje za donucovací prostředek. Dojde-li však k varovnému výstřelu, pak dozajista jde o použití střelné zbraně k účelu, ke kterému je určena, tedy ke střelbě. Přesto nepůjde o použití zbraně, ale o donucování prostředek.

V této souvislosti bych rád zmínil rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.6.2010, sp. zn. 8 Tdo 353/2010, kde se Nejvyšší soud ČR mj. věnoval vztahu oprávněného použití zbraně a varovnému výstřelu coby donucovacím prostředkem. V daném případě byla podána obžaloba na strážníka obecní policie, která mu kladla za vinu, že:

„... dne 24. 10. 2008 kolem 16:45 hodin ve V., ul. D., okres Č. K., použil na školním hřišti za základní školou, při provádění služebního zákroku, jako strážník Městské policie V., za běhu na nerovné a mokré travnaté ploše služební samonabíjecí pistoli zn. ČZ Strakonice, vz. 50, r. 7.65 Brow., kterou po marných výzvách k zastavení, vystřelil do vzduchu, aby takto donutil k zastavení utíkajícího K. D., o kterém věděl, že je na něho vydán příkaz k dodání do výkonu trestu odnětí svobody, přičemž K. D. při těchto varovných výstřelech do vzduchu zasáhl nejméně jedním nábojem do pravé hýždě, když poškozený K. D. stačil utéci přes mezinárodní silnice E 55 a přilehlé

---

⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2012, s. 432

kapustové pole až k zahrádkářské kolonii, kde byl následně obviněným omezen na svobodě a předán hlídce Obvodního oddělení PČR K., čímž způsobil K. D. zranění spočívající v průstřelu pravé hýžd'ové krajiny a průstřelu levé poloviny šourku s následným odstraněním levého varlete a s dobou léčení nejméně 4 týdny a trvalé následky, když obviněný porušil důležitou povinnost uloženou mu v ustanovení § 20 odst. 1 písm. b) zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, když nad rámec citovaného znění zákona označil poškozeného K. D. nesprávně za nebezpečného pachatele a § 20 odst. 5 citovaného zákona, když nedbal nutné opatrnosti, zejména aby nebyl ohrožen život jiných osob a co nejvíce šetřit život a zdraví osoby, proti níž zákrok směřuje.“

Nejvyšší soud ČR ve shora uvedeném rozhodnutí uvedl, že v posuzované věci nepřichází v úvahu aplikace ustanovení § 15 tr.zák. o oprávněném použití zbraně (nyní § 32 TZ), neboť pokud obviněný použil zbraň k varovným výstřelům, a nikoliv ke střelbě na utíkajícího poškozeného, pak šlo o donucovací prostředek ve smyslu ustanovení § 18 odst. 1 písm. g) zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii. Současně v daném rozhodnutí soud vyslovil právní větu, že samotný varovný výstřel ze služební zbraně je prakticky nejtěžším donucovacím prostředkem, u něhož je třeba vždy počítat s potencionálním ohrožením života či zdraví jiných osob (a to nejen pachatele, ale například i náhodných kolemjdoucích) s tím, že použití takového donucovacího prostředku by mělo být pro strážníka obecní policie krajní možností.

Třetí, a určitě nejpodstatnější částí daného zákonného ustanovení, jsou právě jiné právní předpisy, na které je obecně odkazováno, a které právě stanoví meze a hranice použití zbraně tak, aby nešlo o čin společensky škodlivý. Takových „jiných“ právních předpisů je v právním řádu České republiky celá řada a ty nejpodstatnější jsou v zásadě již zmíněny v předchozí kapitole, kde jsou zmíněny v souvislosti s vymezením pojmu „zbraň“. Jedná se zejména o:

- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii
- zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky
- zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů

- zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky
- zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a o změně některých zákonů (zákon o Vojenské policii)
- zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě
- zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství
- zákon č. 555/1992 Sb., o Vězenské službě a justiční strážní České republiky

S ohledem na shora uvedený výčet je zřejmé, že se jedná o právní úpravu postavení specifický subjektů, konkrétně příslušníků jednotlivých bezpečnostních sborů. Naopak do skupiny „jiných“ právních předpisů nespadá zcela jistě zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních), který se obecně týká problematiky nošení a používání zbraní. Podrobněji se budu dále věnovat prvním třem shora uvedeným „jiným“ právním předpisům a pokusím se o jejich komparaci ve vztahu k použití zbraně.

Asi vůbec nejpodrobněji upravuje meze oprávněného použití zbraně zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále též jen jako „PolČR“). Oprávnění použít zbraň, k jejímuž používání byl policista vycvičen, dává ustanovení § 51 PolČR. Konkrétní podmínky pro použití zbraně policistou pak upravuje ustanovení § 56 odst. 1 PolČR, které stanoví: *„Policista je oprávněn použít zbraň:*

- a) v nutné obraně nebo v krajní nouzi,*
- b) jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt,*
- c) aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet,*
- d) nelze-li jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření jeho závažného zákroku,*
- e) aby odvrátil násilný útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt anebo prostor,*
- f) nelze-li jinak zadržet dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob a na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu nezastaví,*

g) jestliže osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, neuposlechne příkazu policisty směřujícího k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby, nebo

h) ke zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví osoby.“

PolČR dále v ustanovení § 56 odst. 2 uvádí, že použití zbraně ve shora uvedených případech a) až f) je přípustné pouze za podmínky, že užití donucovacího prostředku bylo zřejmě neúčinné. Takovými donucovacími prostředky jsou podle ustanovení § 52 PolČR např. hmaty, chvaty, údery, obušek, služební pes, úder střelnou zbraní, hrozba namířenou střelnou zbraní, varovný výstřel, pouta, atd. Zjevně se tak zde uplatňuje zásada subsidiarity, tedy použití zbraně přichází v úvahu až po použití mírnějšího prostředku – prostředku donucovacího. Další podmínku použití zbraně policistou a promítnutím zásady subsidiarity použití zbraně stanoví ustanovení § 56 odst. 3 PolČR, dle kterého je policista v případech shora uvedených a) až e) povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito zbraně. Od takového jednání může policista upustit v případě, že je ohrožen život nebo zdraví policisty nebo jiné osoby a zákrok nesnese odkladu. Dle odst. 4 daného zákonného ustanovení pak platí, že policista je povinen při použití zbraně dbát nutné opatrnosti, zejména neohrozit život jiných osob a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje. V případě, že policista zbraň použije, je ve smyslu ustanovení § 57 PolČR povinen bezodkladně ohlásit svému nadřízenému takový zákrok a sepsat o něm úřední záznam s uvedením důvodu, průběhu a výsledku použití zbraně s tím, že dojde-li ke zranění osoby, je policista povinen ihned, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Policista je současně omezen při použití zbraně proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let, jak podrobně upravuje ustanovení § 58 odst. 1 PolČR. Současně pak dle ustanovení § 59 odst. 1 PolČR platí, že o použití zbraně pod jednotným velením rozhoduje velitel zakročující jednotky, případně nadřízený tohoto velitele s tím, že takové rozhodnutí musí být zadokumentováno záznamovou technikou se zvukem nebo v listinné podobě.

Jak plyne z výše uvedeného, PolČR velmi podrobně vymezuje podmínky, za kterých může policista použít zbraň, když dle mého názoru možná až moc policistu v

použití zbraně omezuje. „Je ovšem přinejmenším sporné, zda takto lze omezovat podmínky jednání příslušníků ozbrojených složek, pokud odvrací útok nebo jiné nebezpečí, oproti obecné úpravě nutné obrany (§ 29) a krajní nouze (§ 28).“⁵ Každopádně dojde-li ze strany policisty ke splnění shora uvedených, dle mého názoru velmi restriktivních, podmínek, půjde o oprávněné použití zbraně ve smyslu ustanovení § 32 TZ.

Dalším „jiným“ právním předpisem ve smyslu ustanovení § 32 TZ je zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii. Ten v ustanovení § 20 odst. 1 stanoví: „*Strážník je oprávněn použít služební zbraň:*

- a) *za podmínek nutné obrany nebo za podmínek krajní nouze,*
- b) *aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet.*“

Jak již uvedeno v předchozí kapitole, služební zbraní se zde rozumí pouze krátká střelná zbraň. Jinak se zde opět uplatňuje princip podpůrného použití zbraně, neboť použití zbraně sub b) shora uvedeného zákonného ustanovení je přípustné pouze tehdy, jestliže použití donucovacích prostředků by bylo zřejmě neúčinné. Strážník stejně jako policista je povinen při použití zbraně dbát nutné opatrnosti, zejména aby nebyl ohrožen život jiných osob, a co nejvíce šetřit život a zdraví osoby, proti níž zákrok směřuje. Současně je strážník povinen před použitím služební zbraně vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že bude použito služební zbraně s tím, že od výzvy s výstrahou může upustit jen v případě, že je ohrožen jeho život nebo zdraví anebo je-li ohrožen život nebo zdraví jiné osoby a zákrok nesnese odkladu. Stejně jako policista musí i strážník, v případě, že při použití zbraně dojde ke zranění, poskytnout zraněné osobě první pomoc, zajistit lékařské ošetření, vyrozumět o použití zbraně osobu, která řídí obecní policii (pozn. starosta nebo jiný člen zastupitelstva obce pověřený zastupitelstvem obce) a sepsat úřední záznam. Strážník je také jako policista omezen v použití služební zbraně proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let. Dle ustanovení § 23 odst. 2 daného zákona pak platí pro osobu řídící obecní policii povinnost vyrozumět nejbližší útvar policie o použití služební zbraně.

---

⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 234

V zákoně č. 553/1991 Sb., o obecní policii, je tak celá řada obdobných podmínek a omezení pro použití služební zbraně strážníkem jako pro policistu v PolČR. Domnívám se však, že je zde zcela namístě omezený počet situací, kdy může strážník použít služební zbraň, aby se jednalo o oprávněné použití zbraně ve smyslu ustanovení § 32 TZ, ve vztahu k širšímu okruhu situací, kdy může zbraň oprávněně použít policista.

Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, pak upravuje podmínky pro použití zbraně, slovy zákona vojenské zbraně, vojákem. Konkrétně ustanovení § 42 odst. 1 daného právního předpisu stanoví: *„Voják je oprávněn při výkonu pořádkové, strážní, eskortní a dozorčí služby použít vojenskou zbraň:*

- a) aby odvrátil přímo hrozící nebo trvajícím útok vedený proti jeho osobě nebo útok, který mu bezprostředně hrozí, anebo útok na život nebo zdraví jiné osoby,*
- b) aby odvrátil nebezpečný útok, který ohrožuje střežený objekt nebo stanoviště, a to marné výzvě, aby od útoku bylo upuštěno,*
- c) aby zamezil útěku ozbrojené osoby nebo osoby důvodně podezřelé ze spáchání zvláště závažného zločinu, kterou nelze jiným způsobem zadržet,*
- d) je-li třeba zneškodnit zvíře, ohrožuje-li život nebo zdraví osob.“*

Ve srovnání s policistou nebo se strážníkem může voják použít zbraň výslovně jen při výkonu pořádkové, strážní, eskortní a dozorčí služby. Opět i v tomto zákoně se uplatňuje zásada subsidiarity použití zbraně. Výslovně však zde zákon říká *„je-li to s ohledem na okolnosti případ možné“*, je voják před použitím vojenské zbraně povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od útoku nebo útěku zvoláním „Stůj“, „Stůj, nebo střelím“ a podle okolností užít i výstražného výstřelu, jak stanoví ustanovení § 42 odst. 3 daného zákona. Stejně tak jako policista a strážník musí i voják dbát nutné opatrnosti, neohrožovat život a nezpůsobit zranění jiným osobám a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje, je stejně jako policista a strážník omezen při použití vojenské zbraně proti ženě, jejíž těhotenství je zjevně patrné, proti osobě vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo nemocí a dítěti. Dojde-li ze strany vojáka k použití vojenské zbraně, je povinen to neprodleně hlásit nadřízenému a sepsat o tom záznam.

V zákonech č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky,

č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o Vojenské policii) a č. 55/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky jsou pro příslušníky těchto ozbrojených sborů stanoveny pro oprávněné použití zbraně ve smyslu ustanovení § 32 TZ velmi obdobné a podrobné podmínky, jako pro policistu dle PolČR.

Naopak v zákonech č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě a č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, nejsou v zásadě podmínky pro použití zbraně příslušníkem těchto sborů upraveny. V ustanovení § 5 obou právních předpisů je pouze stanoveno, že příslušníci těchto ozbrojených sborů jsou oprávněni držet a nosit služební střelnou zbraň a použít ji v případech nutné obrany nebo krajní nouze. Lze tak říci, že v těchto „jiných“ právních předpisech nejsou stanoveny zvláštní podmínky pro použití zbraně, a proto bude nezbytné se v těchto případech řídit TZ, konkrétně ustanovením § 28 TZ upravujícím krajní nouzi a ustanovením § 29 upravujícím nutnou obranou.

Jak uvedeno výše, shora uvedené právní předpisy upravují více či méně zvláštní podmínky pro použití zbraně omezenou skupinou subjektů, které v případě, že při použití zbraně tyto specifické podmínky dodrží, nespáchají trestný čin, jak stanoví ustanovení § 32 TZ.

Jen na okraj je pak nutné zmínit, že i lesní stráž podle předchozí právní úpravy (zákon č. 96/1977 Sb., o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství) byla oprávněna nosit a používat zbraň. Tuto pravomoc již nicméně dle nové právní úpravy (zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon)) nemá.

Vystává pak samozřejmě otázka, jak je s to občany při použití střelné zbraně? Samozřejmě na ně nemůže dopadat ustanovení § 32 TZ, které míří jen na úzkou skupinu subjektů (viz výše). Nicméně i občan může „oprávněně použít zbraň“, a to právě za podmínek krajní nouze (§ 28 TZ) nebo nutné obrany (§ 29 TZ). „To je praktické zejména u příslušníků soukromých bezpečnostních služeb, jejichž činnost není upravena speciálním zákonem, který by stanovoval zvláštní podmínky užití zbraně těmito osobami. Pokud občan nebo příslušník takové služby neoprávněně drženou zbraň, avšak striktně za podmínek krajní nouze či nutné obrany, nebude trestně odpovědný za následek, který takto způsobí, v úvahu ale přichází postih za nedovolené ozbrojování

(§ 279 TrZ).“⁶ „Náš zákon z roku 1938 o zbraních, který nikdy nenabyl účinnosti, měl moudré ustanovení: „Trestným není, kdo má u sebe bez předepsaného povolení ve chvíli nebezpečí zbraň prokázaně k jeho odvrácení.“ Tato myšlenka byla obsažena už za starého Rakouska ve zbrojním patentu z roku 1852. Naše zákony ji však nepřijali.“⁷

Pro zajímavost bych rád ještě poukázal na právní úpravu oprávněného použití zbraně ve slovenském právním řádu. Ustanovení § 26 zákona č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon, stanoví: „(1) Použitie zbrane v súlade so zákonom nie je trestným činom. (2) Za použitie zbrane v súlade so zákonom sa považuje aj jej použitie proti inému vo svojom obydli na ochranu života, zdravia alebo majetku, ak osoba do obydli neoprávnene vnikne alebo v ňom neoprávnene zotrvá a nejde o nutnú obranu. To neplatí, ak bola pritom inému úmyselne spôsobená smrť.“ Je tak zřejmé, že tato okolnost vylučující protiprávnost ve slovenském právním řádu míří na neuzavřený okruh subjektů, oproti české právní úpravě.

Kapitola 3 – Spáchání trestného činu se zbraní

Ustanovení § 118 TZ stanoví: „*Trestný čin je spáchán se zbraní, jestliže pachatel nebo s jeho vědomím některý ze spolupachatelů užije zbraně k útoku, k překonání nebo zamezení odporu anebo jestliže ji k tomu účelu má u sebe; zbraní se tu rozumí, pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším.*“ Problematice pojmu „zbraň“ jsem se věnoval v Kapitole 1. Zde se budu snažit zaměřit hlavně na vztah zbraně a objektivní stránky trestného činu.

Nejprve se pokusím rozebrat dané zákonné ustanovení, kde se předně hovoří o „užití zbraně k útoku, k překonání nebo zamezení odporu“. „Užitím zbraně k útoku nebo k překonání nebo zamezení odporu je nejen užití zbraně k fyzickému násilí (např. vystřelení proti tělu poškozeného, bodnutí dýkou atd.), ale i její užití k působení na psychiku poškozeného, tj. k hrozbě (např. napřažení železnou tyčí, najíždění autem na poškozeného apod.).“⁸ Pro příklad užití zbraně k působení na psychiku poškozeného

---

⁶ KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 462

⁷ NOVOTNÝ, F. a kol. *TRESTNÍ ZÁKONÍK 2010*. Praha : EUROUNION Praha, s.r.o., 2010, s. 112

⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2012, s. 1303

uvádím rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 8.9.2004, sp. zn. 5 Tdo 985/2004, ve kterém Nejvyšší soud ČR vyslovil právní větu, že trestný čin vydírání je spáchán se zbraní ve smyslu ustanovení § 235 odst. 2 písm. c) tr. zák. (nyní § 175 odst. 2 písm. c) TZ) také v případě, jestliže pachatel pro dosažení svého požadavku na zaplacení určité peněžní částky použije jako hrozbu působící na psychiku poškozeného tašku s tritolovou výbušninou, kterou mu doručí, přičemž není rozhodné, že tato výbušnina nebyla opatřena rozbuškou. Dále v této souvislosti ještě poukazuji na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.12.2006, sp. zn. 8 Tdo 1553/2006, kde Nejvyšší soud ČR konstatoval, že trestný čin vydírání je spáchán se zbraní ve smyslu § 235 odst. 2 písm. c) tr. zák. (nyní § 175 odst. 2 písm. c) TZ) také tehdy, užije-li pachatel střelnou zbraň, kterou má u sebe např. ukrytou pod oděvem, v průběhu fyzického napadání poškozeného a vyhrožování použitím dalšího násilí, aby ho tak donutil konat podle požadavků pachatele, přičemž postačí, jestliže poškozenému pouze ukáže tuto střelnou zbraň jako prostředek k zesílení nátlaku na jeho vůli a ke zdůraznění pronášených výhrůžek, aniž je třeba, aby pachatel na poškozeného např. namířil střelnou zbraní, popřípadě výslovně vyhrožoval jejím použitím. Tento způsob jednání pachatele tak Nejvyšší soud ČR považuje za užití zbraně ve smyslu ustanovení § 118 TZ.

Dále je nutné nahlédnout v daném zákonném ustanovení i na problematiku „mít zbraň u sebe“ za účelem útoku, k překonání nebo zamezení odporu. Nabízí se tak otázka, zda-li je trestný čin spáchán se zbraní i tehdy, pokud ji pachatel má za tím účelem, tj. k útoku, k překonání nebo zamezení odporu, u sebe, aby ji použil, ale zbraň přímo ke spáchání trestného činu nepoužije. O spáchání trestného činu se zbraní ve smyslu ustanovení § 118 TZ v takovém případě půjde. Naproti tomu nepůjde o spáchání trestného činu se zbraní tehdy, bude-li mít pachatel zbraň sice u sebe, ale nepoužije ji a ani ji nezamýšlí použít způsobem uvedeným v ustanovení § 118 TZ.⁹

V neposlední řadě je nutné se zastavit u problematiky „použití zbraně některým ze spolupachatelů s vědomím pachatele“. Z daného zákonného ustanovení vyplývá, že spolupachatel bude jistě odpovědný za spáchání trestného činu se zbraní i v takovém případě, kdy on sám nebude mít zbraň u sebe, ale zbraň bude použita s jeho vědomím jiným spolupachatelem, případně ji bude mít tento jiný spolupachatel za tím účelem u sebe. „Odpovědnost spolupachatele za použití zbraně vyžaduje, aby bylo zjištěno, že

---

⁹ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2012, s. 1303

věděl o tom, že pachatel má u sebe zbraň a za jakým účelem, tj. že ji hodlá použít ke spáchání společného trestného činu.“¹⁰

V této souvislosti je nutné též zkoumat, zda použití zbraně pachatelem proti věcem lze pokládat za čin spáchaný se zbraní. V takovém případě o spáchání trestního činu ve smyslu ustanovení § 118 TZ nepůjde. „Trestný čin není spáchán se zbraní ani tehdy, jestliže pachatel zamýšlí použít a také případně použije předmět, jímž je možno učinit útok důraznější, jen proti věcem, např. sochorem nebo krumpáčem vypáčí dveře prodejny apod.“¹¹

Dále pak, podíváme-li se obecně na tuto problematiku z pohledu fakultativních znaků objektivní stránky trestného činu, pak mezi tyto fakultativní znaky objektivní stránky trestného činu řadíme i prostředek trestného činu. Takovýmto prostředkem pak právě může být i zbraň.¹² Obecně platí, že spáchání trestného činu se zbraní, je u celé řady trestných činů okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby. Nicméně nikoliv u každého konkrétního skutku trestného činu, bude-li spáchán se zbraní, bude okolnost použití zbraně automaticky znamenat vyšší trestní sazbu. Na druhou stranu může přicházet v úvahu okolnost použití zbraně jako obecná přitěžující okolnost. „Není vyloučeno, aby spáchání trestného činu se zbraní, s ohledem na povahu trestného činu, bylo posuzováno jako v zákoně výslovně neuvedená obecná přitěžující okolnost podle § 42 (např. u trestného činu rvačky podle § 158, u trestného činu loupeže podle § 173).“¹³

Níže uvádím přehled trestných činů, kde užití zbraně při spáchání trestného činu podmiňuje použití přísnější trestní sankce, s uvedením, do jaké skupiny trestných činů dle systematizace TZ daný trestný čin spadá:

❖ Trestné činy proti svobodě

- Vydírání - § 175 odst. 2 písm. c) TZ
- Omezování svobody vyznání - § 176 odst. 2 písm. b) TZ
- Porušování domovní svobody - § 178 odst. 3 TZ

---

¹⁰ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník Komentář I. díl (§1 až 232)*. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 772

¹¹ VANTUCH, P. *TRESTNÍ ZÁKONÍK s komentářem k I. 8. 2011*. Olomouc : ANAG, 2011, s. 398

¹² Srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha : Leges, 2009, s. 178 an.

¹³ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník Komentář I. díl (§1 až 232)*. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 772

- ❖ Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti
  - Znásilnění - § 185 odst. 2 písm. c) TZ
  - Sexuální nátlak - § 186 odst. 4 písm. a) TZ

- ❖ Trestné činy proti výkonu pravomoci orgánu veřejné moci a úřední osoby
  - Násilí proti orgánu veřejné moci - § 323 odst. 2 písm. a) TZ
  - Vyhrůžování s cílem působit na orgán veřejné moci - § 324 odst. 2 TZ
  - Násilí proti úřední osobě - § 325 odst. 2 písm. a) TZ
  - Vyhrůžování s cílem působit na úřední osobu - § 326 odst. 2 TZ

- ❖ Jiná rušení orgánu veřejné moci
  - Osvobození vězně - § 338 odst. 2 písm. a) TZ
  - Násilné překročení státní hranice - § 339 odst. 2 písm. b) TZ
  - Organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice - § 340 odst. 3 písm. e) TZ
  - Vzpouora vězňů - § 344 odst. 2 písm. b) TZ

- ❖ Trestné činy narušující soužití lidí
  - Nebezpečné vyhrůžování - § 353 odst. 2 písm. c) TZ
  - Nebezpečné pronásledování - § 354 odst. 2 písm. b) TZ

- ❖ Trestné činy proti vojenské podřízenosti a vojenské cti
  - Neuposlechnutí rozkazu - § 375 odst. 2 písm. b) TZ
  - Zprotivení a donucení k porušení vojenské povinnosti - § 377 odst. 2 písm. b) TZ
  - Urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůžkou násilí - § 379 odst. 2 písm. c) TZ
  - Urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůžkou násilí - § 380 odst. 2 písm. b) TZ
  - Násilí vůči nadřízenému - § 381 odst. 2 písm. b) TZ
  - Porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti - § 382 odst. 3 písm. a) TZ
  - Porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností - § 383 odst. 3 písm. a) TZ

- ❖ Trestné činy proti povinnosti konat vojenskou službu
  - Zběhnutí - § 386 odst. 2 TZ

Jak vyplývá z výše uvedeného přehledu, nejčastěji se okolnost spáchání trestného činu se zbraní coby okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby objevuje

u trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných, zde zejména ve vztahu k orgánům veřejné moci, a dále u trestných činů vojenských.

Opět bych jen okraj na tomto místě zmínil právní úpravu spáchání trestného činu se zbraní dle slovenského právního řádu. Ustanovení § 122 odst. zákona č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon, stanoví: „*Trestný čin je spáchaný so zbraňou, ak páchatel alebo s jeho vedomím niektorý zo spolupáchatel'ov použije zbraň na útok, na prekonanie alebo zamedzenie odporu alebo ju má na taký účel pri sebe; zbraňou sa rozumie, ak z jednotlivého ustanovenia nevyplýva niečo iné, každá vec, ktorou možno urobiť útok proti telu dôraznejším. Trestný čin je spáchaný so zbraňou aj vtedy, ak páchatel použije napodobeninu zbrane alebo ju má pri sebe s úmyslom, aby bola považovaná za pravú.*“ V zásadě je tak slovenská právní úprava identická s právní úpravou v TZ pouze s tím rozdílem, že slovenská právní úprava zmiňuje i použití napodobeniny zbraně.

Kapitola 4 – Nedovolené ozbrojování

Trestný čin nedovolené ozbrojování si zasluhuje samostatnou kapitolu v mé práci, neboť TZ v tomto ustanovení už míří pouze na střelné zbraně (nikoliv na zbraně ve smyslu ustanovení § 118 TZ) a na páchaní trestného činu co se týče jejich samotné výroby, přechovávání, opatrování atd. Současně míří i na jednotlivé části zbraně, střelivo, či zakázané doplňky zbraně. V tomto zákonném ustanovení je tak celá řada objektů pro balistická zkoumání, kterým se podrobně budu věnovat v Části II mé práce.

Nedovolené ozbrojování ve smyslu ustanovení § 279 TZ je definováno takto:

„1) Kdo bez povolení vyrobí, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává střelnou zbraň nebo její hlavní části nebo díly nebo ve větším množství střelivo nebo zakázaný doplněk zbraně, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Stejně bude potrestán,

kdo uvede do střelbyschopného stavu znehodnocenou zbraň nebo na ní provede konstrukční změny směřující k jejímu uvedení do střelbyschopného stavu nebo na zbraní provede konstrukční změny směřující ke zvýšení její účinnosti, nebo

kdo padělá, pozmění, zahlazuje nebo odstraňuje jedinečné označení střelné zbraně, které umožňuje její identifikaci.

(3) Kdo bez povolení

a) vyrobí, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává výbušninu v množství větším než malém, zbraň hromadně účinnou nebo součástky, jichž je k užití takové zbraně nezbytně třeba, nebo

b) hromadí, vyrábí nebo sobě nebo jinému opatřuje zbraně nebo ve značném množství střelivo,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 3 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu, nebo

c) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu.“

Jak je vidět, trestný čin nedovolené ozbrojování v sobě zahrnuje celou řadu základních skutkových podstat. Současně ale platí následující. „Ustanovení o nedovoleném ozbrojování je blanketní skutkovou podstatou.“¹⁴ Je tomu tak proto, neboť nakládání se střelnými zbraněmi a střelivem upravuje zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních) (dále též jen jako „ZoZS“). Ten v ustanovení § 1 odst. 1 stanoví: „*Tento zákon upravuje kategorie střelných zbraní (dále jen "zbraně") a střeliva, podmínky pro nabývání vlastnictví, držení, nošení a používání zbraní nebo střeliva, práva a povinnosti držitelů zbraní nebo střeliva, podmínky pro vývoz, dovoz nebo tranzit zbraní nebo střeliva a pro provozování střelnic, provádění pyrotechnického průzkumu, provozování informačních systémů v oblasti zbraní a střeliva, sankce a výkon státní správy v oblasti zbraní a střeliva, provozování střelnic a provozování a provádění pyrotechnického průzkumu.*“ Trestný čin nedovolené ozbrojování a jednotlivé skutkové podstaty bude tak vždy nutné zkoumat s pomocí ZoZS.

Podle odst. 1 ustanovení § 279 TZ se pachatel dopustí trestného činu tehdy, když bez povolení vyrobí, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává střelnou zbraň

---

¹⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha : Leges, 2009, s. 687

nebo její hlavní části nebo díly, střelivo ve větším množství nebo zakázaný doplněk zbraně.

Střelnou zbraní je podle přílohy ZoZS zbraň, u které je funkce odvozena od okamžitého uvolnění energie při výstřelu, zkonstruovaná pro požadovaný účinek na definovanou vzdálenost (jak je již uvedeno v Kapitole 1). Dále pak hlavními částmi střelné zbraně podle legálního vymezení dle přílohy ZoZS jsou hlaveň, vložná hlaveň, vložná nábojová komora, rám, válec revolveru, pouzdro závěru nebo tělo a závěr (blíže se budu jednotlivým částem střelné zbraně věnovat v Části II mé práce). Střelivem se dle přílohy ZoZS rozumí souhrnné označení nábojů, nábojek a střel do střelných zbraní (opět se této problematice bude blíže věnovat v Části II jakožto jednomu z hlavních objektů balistického zkoumání). Otázkou pak zůstává, co se rozumí střelivem ve větším množství. ZoZS blíže toto množství nedefinuje. Bude tak vždy záležet na konkrétním druhu střeliva a celkově i jeho účinnosti. „Za větší množství střeliva je však nutné považovat takové jeho množství, jehož účinnost znamená pro bezpečnost lidí srovnatelný stupeň ohrožení, jako může vyvolat jedna střelná zbraň.“¹⁵ Zakázanými doplňky zbraně jsou pak např. tlumiče hluku při výstřelu či laserové zaměřovače.

Pachatel se dopustí trestného činu dle ustanovení § 279 odst. 1 TZ tehdy, když vyrobí, opatří sobě nebo jinému nebo přechovává výše uvedené objekty balistického zkoumání, a to pod podmínkou, že tak činí bez povolení.

„Výrobou střelné zbraně nebo její hlavní části nebo dílu, střeliva nebo zakázaného doplňku zbraně se rozumí jakýkoli způsob jejich zhotovení z výchozích materiálů, surovin a polotovarů. Může jít nejen o průmyslovou nebo řemeslnou výrobu, ale trestně postižitelný je i jakýkoli jiný výrobní postup, jehož výsledkem je vznik střelné zbraně, její hlavní části nebo dílu, střeliva nebo zakázaného doplňku zbraně, pokud nejde o jejich „opatření“.“¹⁶

Co se týče *opatření* jednotlivých objektů balistického zkoumání, pak lze říci, že se jedná o jakýkoliv způsob jejich získání, buď tedy pro sebe nebo pro jiného. Může tak jít o dar, koupi, směnu, nicméně není současně vyloučeno, aby *opatření* zakládalo i skutkovou podstatu jiného trestného činu, typicky krádeže. V této souvislosti odkazují na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.1.2006, sp. zn. 5 Tdo 73/2006, kde tento

¹⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2012, s. 2827

¹⁶ NOVOTNÝ, F. a kol. *TRESTNÍ ZÁKONÍK 2010*. Praha : EUROUNION Praha, s.r.o., 2010, s. 563

soud rozhodl, že pro spáchání trestného činu nedovoleného ozbrojování podle § 185 odst. 1 tr. zák. (nyní § 279 odst. 1 TZ) není podstatné, zda měl jeho pachatel vlastnické právo k určité střelné zbraň, ale vyžaduje se, aby (mimo jiné) si jakýmkoli způsobem nelegálně opatřil nebo přechovával střelnou zbraň, třebaže nebyl (nebo ani nemohl být) jejím vlastníkem. Postačí tedy faktické nelegální nakládání se střelnou zbraní nebo její držení bez ohledu na to, kdo je jejím vlastníkem.

Přechováváním se pak rozumí jakýkoliv způsob držení. „Pachatel musí mít střelnou zbraň ve své moci, ale nemusí ji mít přímo u sebe (může ji mít uloženou v bankovní schránce, uschovanou u známé osoby, zakopanou v zemi, uloženou v dutině stromu apod.).“¹⁷

K odst. 1 daného zákonného ustanovení je nezbytné ještě poznamenat, že pro naplnění skutkové podstaty ve smyslu ustanovení § 279 odst. 1 TZ postačuje výroba, opatření nebo přechovávání jedné střelné zbraně.

Aby výroba, opatření či přechovávání střelných zbraní či jejich částí, střeliva a zakázaných doplňků zbraně byly trestné, je nutné, aby se tak dělo bez *povolení*. Pokud se týká držení a nošení střelných zbraní, pak takové *povolení* upravuje ZoZS. Rozlišuje v zásadě mezi zbrojním průkazem a zbrojní licenci. Jak zbrojní průkaz tak zbrojní licence se rozdělují do několik skupin podle rozsahu oprávnění a důvodů užívání. Obojí vydává příslušný útvar policie. Pokud by však osoba držela takovou střelnou zbraň, na kterou nebyl a ani nemohl být vydán zbrojní průkaz, neboť nebyla ve smyslu ZoZS provedena její registrace, jak vyžaduje ZoZS, pak přechovávání takové zbraně bez povolení naplňuje skutkovou podstatu trestného činu podle ustanovení § 185 odst. 1 tr. zák. (nyní § 279 odst. 1 TZ), a to bez ohledu skutečnost, že daná osoba je držitelem zbrojního průkazu a oprávněným vlastníkem jiné, typově shodné střelné zbraně, jak dovedl Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 21.5.2008, sp. zn. 8 Tdo 611/2008. Naopak jde-li o krátkodobé přechovávání jedné neregistrované zbraně osobou, která je držitelem zbrojního průkazu, vlastní několik zbraní a mezi nimi i zbraň stejného typu a současně vykonává zaměstnání, z něhož má zkušenosti s prodejem zbraní, pak v takovém případě nemusí být naplněna materiální podmínka nutná ke spáchání trestného činu nedovoleného ozbrojování ve smyslu ustanovení § 185 odst. 1 tr. zák. (nyní § 279 odst. 1 TZ), jak uzavřel Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 21.5.2008,

---

¹⁷ VANTUCH, P. *TRESTNÍ ZÁKONÍK s komentářem k 1. 8. 2011*. Olomouc : ANAG, 2011, s. 1008

sp. zn. 8 Tdo 611/2008. Dále co se týče výroby střelných zbraní, pak vývoj, výroba, opravy, úpravy, přeprava, nákup, prodej, půjčování, uschovávání, znehodnocování a ničení zbraní a střeliva je koncesovanou živností ve smyslu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

Na tomto místě bych se ještě rád zmínil o centrálním registru zbraní, který je zakotven v ustanovení § 73a ZoZS. Dle odst. 1 daného zákonného ustanovení se jedná o neveřejný informační systém veřejné správy sloužící k výkonu státní správy a k dalším úkonům v oblasti zbraní a střeliva. Správcem tohoto systému, který je v provozu od 1.7.2014, je Policie ČR. Tento systém je v podstatě založen na myšlence sledovat celý „životní cyklus“ zbraně. Každá zbraň by se měla zavést do centrálního registru v době svého vzniku při výrobě nebo při jejím dovozu na území ČR a měla by zde být uvedena až do doby jejího zničení, vývozu z území ČR nebo jejího znehodnocení. V průběhu „jejího života“ se do registru pak zaznamenávají všechny změny jejího vlastnictví, technické změny, údaje o jejím ověření a další údaje.¹⁸

Podle odst. 2 ustanovení § 279 TZ se dopustí trestného činu ten, kdo uvede do střelbyschopného stavu znehodnocenou zbraň nebo na ní provede konstrukční změny směřující k jejímu uvedení do střelbyschopného stavu nebo na zbraní provede konstrukční změny směřující ke zvýšení její účinnosti, *nebo* kdo padělá, pozmění, zahlazuje nebo odstraňuje jedinečné označení střelné zbraně, které umožňuje její identifikaci. Jde tak o dvě samostatné základní skutkové podstaty. Tyto skutkové podstaty se dostaly do TZ na základě Protokolu o nezákonné výrobě střelných (palných) zbraní, jejich částí a dílů a střeliva a proti obchodování s nimi, který navazuje na Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu ze dne 15.11.2000 a který byl přijat Valným shromážděním OSN dne 31.5.2001.

Předně dle alinea 1 § 279 odst. 2 TZ jde o uvedení znehodnocené zbraně do střelbyschopného stavu nebo provedení konstrukčních změn na ní směřující k jejímu uvedení do střelbyschopného stavu nebo provedení konstrukčních změn na zbraní směřující ke zvýšení její účinnosti.

Znehodnocenou zbraní se zde má na mysli znehodnocení její funkčnosti potažmo střelbyschopnosti. Způsob znehodnocení upravuje vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 371/2002 Sb., kterou se stanoví postup při znehodnocování a

---

¹⁸ Srov. Policie ČR. *Centrální registr zbraní*. [online]. Publikováno 2015. Dostupné z : < <http://www.policie.cz/clanek/centralni-registr-zbrani.aspx> >

ničení zbraně, střeliva a výrobě jejich řezů. Uvedení zbraně do střelbyschopného stavu pak v podstatě znamená, že pachatel znehodnocenou zbraň uvede do střelbyschopnosti. „To nemusí nutně znamenat obnovení její funkčnosti v původní podobě.“¹⁹ Provedení konstrukčních změn spočívá buď v tom, že danou zbraň (znehodnocenou) uvede pachatel do střelbyschopného stavu nebo pachatel provede takové konstrukční změny, které zvýší účinnost zbraně, typicky zvýšení její ráže. Trestněprávně je přitom sankcionováno již samotné provedení konstrukčních změn, i když samotný účinek nenastane.

Dále dle alinea 2 § 279 odst. 2 TZ jde o padělání, pozměňování, zahlazování nebo odstraňování jedinečného označení střelné zbraně, které umožňuje její identifikaci.

Za jedinečné označení zbraně lze označit takové údaje, které umožní její individuální identifikaci, zpravidla půjde o její výrobní číslo. *Paděláním* se rozumí vyznačení nikdy neexistujících údajů. O *pozměňování* půjde tehdy, pokud pachatel např. změní některé z čísel výrobní čísla zbraně. „*Zahlázení* jedinečného označení střelné zbraně znamená, že bylo provedeno jeho vyhlazení, zalití apod., tj. že je ze zásahu zahlázení patrná původní existence jedinečného označení, avšak toto není identifikovatelné, čitelné nebo poznatelné.“²⁰ *Odstraněním* se pak míní úplné zlikvidování jedinečného označení střelné zbraně. Jedinečné označení střelné zbraně tak již vůbec neexistuje.

Podle odst. 3 ustanovení § 279 TZ se dopustí trestného činu ten, kdo bez povolení vyrobí, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává výbušninu v množství větším než malém, zbraň hromadně účinnou nebo součástky, jichž je k užití takové zbraně nezbytně třeba, *nebo* kdo hromadí, vyrábí nebo sobě nebo jinému opatřuje zbraně nebo ve značném množství střelivo. Jedná se tak o další dvě základní skutkové podstaty trestného činu nedovoleného ozbrojování, které představují obecně nebezpečnější formy výroby a zacházení se zbraněmi a střelivem, než jsou postihovány podle § 279 odst. 1 a 2 TZ, čemuž také odpovídá přísnější trestní sankce za jejich postih.²¹

---

¹⁹ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník Komentář II. díl (§233 až 421)*. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 2251

²⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2012, s. 2831

²¹ Srov. DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník Komentář II. díl (§233 až 421)*. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 2252

První z nich sankcionuje *výrobu, opatření* nebo *přechovávání* (tyto pojmy jsou blíže rozebrány výše) výbušniny, zbraně hromadně účinné nebo součástek, jichž je k užití takové zbraně nezbytně třeba. *Výbušninou* jsou podle ustanovení § 21 odst. 1 zákona č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, látky a předměty, které jsou uvedeny v Příloze A Evropské dohody o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí (ADR) zařazené do třídy 1 těchto látek, pokud nejde o střelivo a vojenskou munic podle ZoZS. Tento právní předpis pak upravuje též samotné nakládání s výbušninami. Pro trestnost činu se u výroby, opatření nebo přechovávání výbušniny vyžaduje množství větší než malé. V této souvislosti uvádím rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2004, sp.zn. 7 Tdo 933/2004, dle kterého trestný čin nedovoleného ozbrojování podle § 185 odst. 2 písm. a) tr.zák. (nyní § 279 odst. 3 písm. a) TZ) je v případě opatření nebo přechovávání výbušniny spáchán v rozsahu, který odpovídá této základní skutkové podstatě, jestliže jde o takové množství výbušniny, jehož účinky jsou srovnatelné s účinky jen jedné zbraně hromadně účinné. Daný znak bude tak vždy nutné posuzovat zvlášť v každém jednotlivém případě s ohledem na účinnost dané výbušniny. „*Zbraní hromadně účinnou* je taková zbraň, která při obvyklém použití je způsobilá současně usmrtit více lidí nebo jim způsobit těžkou újmu na zdraví (kulomet, samopal, minomet, plamenomet, dělo, ruční granát apod.). Za zbraně hromadně účinné nelze považovat pušky, pistole, revolvery apod., a to ani za podmínky, že jsou způsobilé vypálit po jednom nabíjení více ran (tzv. zbraně samonabíjecí a opakovací).²² K trestnímu postihu přitom postačuje jediný exemplář zbraně hromadně účinné. Co se pak týče *součástek*, jichž je k užití takové zbraně nezbytně třeba, pak tyto musí být pro trestní postih v takovém množství a kvalitě, aby z nich bylo možno sestavit jednu zbraň hromadně účinnou.

Druhá skutková podstata daného zákonného ustanovení pak sankcionuje hromadění, vyrábění a opatřování zbraní a střeliva. Pro trestní postih dle tohoto zákonného ustanovení je nicméně oproti ustanovení § 279 odst. 1 TZ nutné, aby se jednalo o více střelných zbraní (tedy o více než jednu střelnou zbraň) a značné množství střeliva. Pojem *hromadění* lze vykládat ve smyslu rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 6.2.2008, sp.zn. 8 Tdo 65/2008, dle kterého se hromaděním ve smyslu skutkové podstaty trestného činu nedovoleného ozbrojování podle § 185 odst. 2 písm. b) tr.zák.

---

²² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2012, s. 2831

(nyní § 279 odst. 3 písm. b) TZ) rozumí postupné neoprávněné opatřování (např. výroba, nakupování a jiné získávání) zbraní nebo střeliva za účelem získat je ve větším množství, jakož i jejich další přechovávání. Proto nelze za hromadění považovat situaci, ve které obviněný poté, co mu byl odňat zbrojní průkaz, sice odevzdal všechny své zbraně, avšak ponechal si dvě hlavní součásti zbraní a střelivo. V případě hromadění, výroby a opatřování střeliva ve *značném množství* nelze přesným počtem určit, o jaké množství střeliva by se mělo jednat, aby o šlo naplnění skutkové podstaty dle tohoto zákonného ustanovení. Rozhodující zde bude účinek příslušného střeliva. Obecně platí, že z pohledu účinku daného střeliva by mělo jít o srovnatelné ohrožení, jaké může způsobit jedna zbraň hromadně účinná. V této souvislosti lze odkázat na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.4.2006, sp.zn. 11 Tdo 732/2005, dle kterého skutečnost, že u obviněného bylo zajištěno celkem 24 ks zakázaného typu střeliva s výrazně vyšší účinností a větším devastacím efektem při zasažení cíle představuje zvýšené nebezpečí pro lidi a společnost, a proto naplňuje zákonem požadované znaky trestného činu nedovoleného ozbrojování podle § 185 odst. 2 písm. b) tr.zák. (nyní § 279 odst. 3 písm. b) TZ), a to i v případě, pokud byl pachatel oprávněn k držení střelné zbraně, se kterou je možné takové střelivo použít, jelikož 24 kusů takového střeliva odpovídá přibližně jednomu zásobníku do samopalu, který je považován za zbraň hromadně účinnou.

Ustanovení § 279 odst. 4 TZ pak upravuje kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu nedovoleného ozbrojování. Jedná se o případy, kdy pachatel spáchá takový čin ve větším rozsahu, nebo spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu, nebo spáchá-li čin uvedený pouze v odstavci 3 daného zákonného ustanovení jako člen organizované skupiny.

Co se týče spáchání daného trestného činu jako člen organizované skupiny a za stavu ohrožení státu, je kvalifikovaná podstata vcelku zřejmá. Blíže si zasluhuje pozornost určitě případ, kdy je daný čin spáchán ve větším rozsahu. „Trestný čin podle § 279 odst. 4 je spáchán *ve větším rozsahu*, je-li nebezpečí z něho hrozící zvláště vysoké, zejména tehdy, opatří-li si pachatel nebo přechovává-li více zbraní hromadně účinných nebo značné množství výbušnin anebo hromadí-li, vyrábí nebo opatřuje-li sobě nebo jinému zbraně nebo střelivo ve značném množství, které v rozsahu a závažnosti

odpovídá vyššímu nebezpečí vyplývajícimu z držení více zbraní hromadně účinných.²³ Znak *ve větším rozsahu* byl též judikován v již jednou výše zmiňovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.8.2004, sp.zn. 7 Tdo 933/2004, dle kterého znak *ve větším rozsahu* naplňuje opatření nebo přechovávání 2,5 kg plastické trhaviny komerčně označované Semtex.

V závěru této kapitoly bych rád ještě v kontextu souběhu trestných činů zmínil, že trestný čin nedovoleného ozbrojování je trestným činem subsidiárním ve vztahu k trestným činům, kdy v rámci jejich přípravy pachatel vyráběl, opatroval, přechovával či hromadil zbraně, střelivo a výbušniny (např. vlastizrada § 309 TZ, teroristický útok § 311 TZ, obecné ohrožení § 272 TZ aj.). Speciálním trestným činem ve vztahu k nedovolenému ozbrojování je pak typicky trestný čin vývoje, výroby a držení zakázaných bojových prostředků podle § 280 TZ, kterým je specifickým případem nedovoleného nakládání se zbraněmi, střelivem a výbušninami. Naopak zcela běžný je jednočinný souběh nedovoleného ozbrojování s trestným činem loupeže podle § 173 TZ, s trestným činem pytláctví podle § 304 TZ či s řadou majetkových trestných činů (krádež § 205 TZ, podvod § 209 TZ aj.).

Kapitola 5 – Právní úprava znalectví v ČR

Nyní se již zaměřím na pronikání kriminalistické balistiky do trestního procesu, zejména do znalecké oblasti. Než se budu věnovat problematice postavení znalce v trestním řízení, je nutné zaměřit pozornost alespoň zevrubně na právní předpis, který se obecně věnuje problematice znalectví v českém právním řádu. Takovým právním předpisem je zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících (dále též jen jako „ZnalZ“). K provedení ZnalZ byla vydána prováděcí vyhláška č. 37/1967 Sb. (dále též jen jako „ZnalV“).

Předně je třeba zdůraznit, že v případě ZnalZ se jedná o právní předpis, který byl pouze třikrát novelizován. První novela se odehrála až v roce 2006 (zákon č. 322/2006 Sb.) a umožnila znalcům, kteří byli plátcí DPH, možnost k odměně si připočítat DPH. Další novela proběhla v roce 2009 (zákon č. 227/2009 Sb.) a přidělila znalcům

---

²³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2012, s. 2833

identifikační číslo. Nejvýznamnější a nejrozsáhlejší novela se pak odehrála v roce 2011 (zákon č. 444/2011 Sb.), která zejména upravila princip mlčenlivosti, odměňování a náhradu nákladů, dále instituty „Pozastavení práva vykonávat činnost znalce nebo tlumočnicka“ a „Zánik práva vykonávat znaleckou nebo tlumočnickou činnost“ a též problematiku správních deliktů znalců.

Co se týče samotného obsahu ZnalZ, nejde o obsáhlý právní předpis (obsahuje pouze 29 paragrafů), jak bychom možná vzhledem k upravované problematice očekávali. Ustanovení § 1 odst. 1 ZnalZ stanoví, že účelem zákona je zajištění řádného výkonu znalecké a tlumočnické činnosti v řízení před orgány veřejné moci, jakož i znalecké a tlumočnické činnosti prováděné v souvislosti s právními úkony fyzických nebo právnických osob. Odst. 2 daného zákonného ustanovení pak podává výčet toho, co zákon upravuje. Jedná se o podmínky výkonu znalecké a tlumočnické činnosti, práva a povinnosti znalců a tlumočnicků, podmínky činnosti znaleckých ústavů, působnost ministerstva spravedlnosti a krajských soudů při výkonu státní správy znalecké a tlumočnické činnosti a odpovědnost za správní delikty při výkonu znalecké a tlumočnické činnosti.

Základními principy, na kterých ZnalZ spočívá, jsou bezpochyby institut znalce zapsaného v seznamu znalců, publicita znalců, stálý okruh znalců a závislost odměny znalce na kvalitě a včasnosti podaného znaleckého posudku.²⁴ Podle ustanovení § 4 odst. 1 ZnalZ se vede seznam znalců u každého krajského soudu. Podle odst. 3 citovaného ustanovení krajské a okresní soudy zajistí, aby seznam znalců byl veřejně přístupný u soudů tak, aby do něj mohl každý nahlédnout. Pokud se týká odměny znalce, ta se stanoví podle účelně vynaložené práce, přičemž tato se může přiměřeně krátit, jestliže úkon nebyl proveden řádně nebo ve stanovené lhůtě, jak stanoví ustanovení § 17 odst. 3 ZnalZ.

Otázkou zůstává, jak se vlastně fyzická osoba může stát znalcem zapsaným v seznamu znalců. V praxi se tak děje zpravidla z podnětu samotného uchazeče, který o zápis do seznamu sám požádá předsedu krajského soudu (nebo ministerstvo spravedlnosti). ZnalZ počítá i se znalci nezapsanými do seznamu znalců, kteří mohou být v řízení před orgány veřejné moci ustanoveny znalci jen výjimečně za podmínek stanovených v § 24 ZnalZ. Samotné přibrání znalce v konkrétních kauzách je pak

---

²⁴ Srov. KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 26

upraveno procesními předpisy (trestním řádem, občanským soudním řádem). Podmínky pro jmenování znalcem jsou taxativně vymezeny v ustanovení § 4 ZnalZ, tyto musí být splněny kumulativně a lze je shrnout následovně:

- státní občanství
- svéprávnost
- bezúhonnost
- řádný výkon předchozí znalecké činnosti
- potřebné znalosti a zkušenosti z oboru
- osobní vlastnosti pro řádný výkon znalecké činnosti
- souhlas se jmenováním

Z výše uvedených podmínek je třeba zaměřit pozornost na podmínku *potřebných znalostí a zkušeností z oboru* a dále na podmínku *osobních vlastností*, neboť ostatní podmínky jsou zcela zřejmé a nečiní výkladový problém.

ZnalZ hovoří o potřebných znalostech a zkušenostech z *oboru*. Předně je třeba věnovat pozornost tomu, zda jsou obory znalecké činnosti vymezeny obecně závazným právním předpisem. Donedávna tomu tak nebylo, neboť se vycházelo ze směrnice Ministerstva spravedlnosti z 15.2.1973, č.j. 10/73-kontr., o organizaci, řízení a kontrole znalecké a tlumočnické činnosti, č. 3 Sbírky instrukcí a sdělení. Šlo o neveřejnou směrnici, která byla určena pouze pro vnitřní potřebu justice. Až vyhláškou č. 123/2015 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých oborů a odvětví pro výkon znalecké činnosti, byla provedena obecně závazná kategorizace oborů a odvětví znalecké činnosti. Co se pak týče samotné podmínky potřebných znalostí a zkušeností z oboru, lze říci, že se jedná o podmínku v zásadě nejdůležitější, nicméně současně též nejproblematictější. ZnalZ ve svém ustanovení § 4 odst. 1 písm. e) přímo stanoví, že znalcem lze jmenovat toho, kdo má potřebné znalosti a zkušenosti z oboru, v němž má jako znalec působit, především toho, kdo absolvoval speciální výuku pro znaleckou činnost, jde-li o jmenování pro obor, v němž je taková výuka zavedena. Je zcela zřejmé, že tato podmínka není dostatečně přesně zákonodárcem definována, ačkoliv je podmínkou, jak uvedeno výše, nejdůležitější. Co jsou potřebné znalosti a zkušenosti v oboru blíže nespécifikuje ani ZnalV. Dle judikatury, konkrétně dle rozhodnutí

Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.5.2007, sp.zn. 33 Odo 324/2005, je znalec osobou, která prostřednictvím svých odborných znalostí posuzuje skutečnosti, které byly soudem určeny, a ve znaleckém posudku soudu sděluje subjektivní výsledek tohoto posouzení. Ministerstvo spravedlnosti ČR na oficiálním serveru českého soudnictví www.justice.cz definuje odborné podmínky pro jmenování znalcem pouze pro některé obory, odvětví a jednotlivé specializace (např. obor ekonomika, odvětví ceny a odhady, specializace nemovitosti). Obecně doktrína vychází z toho, že by znalec měl mít ve svém oboru nejvyšší možnou kvalifikaci, absolvovat specializovanou výuku, je-li pro daný obor zavedena a dosáhnout potřebnou praxi.²⁵ Nicméně nikde bohužel nenajdeme přesné požadavky na splnění podmínky potřebných znalostí a zkušeností z oboru. „Za základní slabinu současného stavu pokládám neexistenci nebo nefungování mechanismů, které zajistí výběr kvalitních znalců a soustavnou kontrolu jejich odborné úrovně. Kritéria pro výběr znalců jsou v zákoně o znalcích stanovena velmi vágně, procedura jmenování znalců (ministrem spravedlnosti, resp. předsedou krajského soudu) je netransparentní, nepamatuje se na efektivní možnost vnější odborné kontroly a oponentury.“²⁶

Co se týče podmínky osobních vlastností, které dávají předpoklad pro to, že znaleckou činnost může daná osoba řádně vykonávat, pak ani zde není situace zcela jednoznačná. Do novely ZnalZ provedené zákonem č. 444/2011 Sb. se splnění této podmínky prokazovalo výpisem z evidence Rejstříku trestů. Předmětnou novelou byla nicméně do ZnalZ výslovně vložena podmínky bezúhonnosti, a tak zkoumání splnění dané podmínky výpisem z evidence Rejstříku trestů postrádá smysl. Právě i s ohledem na tuto podmínku, která byl již nejspíše konzumována podmínkou bezúhonnosti, by byla vhodná novelizace ZnalZ, neboť ani u této podmínky není dle mého názoru zřejmé, jak by měla být uchazečem o zápis do seznamu znalců prokazována.

Ohledně problematiky samotného jmenování znalcem je vhodné ještě zdůraznit, že ve smyslu ustanovení § 5 odst. 1 ZnalZ dojde ke jmenování znalcem na základě výběru mezi osobami, které splňují podmínky pro jmenování (ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 ZnalZ jmenuje znalce pro jednotlivé obory ministr spravedlnosti nebo předseda krajského soudu v rozsahu, v němž je ministrem spravedlnosti k tomu pověřen). Ústavní

---

²⁵ Srov. KRÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 73

²⁶ MUSIL, J. *Hodnocení znaleckého posudku*. Kriminalistika, 2010, č. 3, s. 191

soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 26.6.2003, sp.zn. I. ÚS 178/03, v tomto smyslu uvedl, že jmenování znalců do funkce probíhá na základě výběru z okruhu osob, které splňují zákonné podmínky pro jmenování a které byly navrženy příslušnou institucí nebo samy o jmenování požádaly. V daném rozhodnutí je dále uvedeno, že počet jmenovaných znalců se řídí skutečnou potřebou znalecké činnosti z jednotlivých oborů, a že na jmenování do funkce znalce není právní nárok s tím, že jmenování konkrétních osob do znalecké funkce závisí na uvážení krajského soudu. Jinými slovy každému, kdo požádá o jmenování znalcem, nevzniká, ani při splnění všech zákonných podmínek, právní nárok na to, aby znalcem jmenován skutečně byl. Jmenování do funkce znalce tudíž nelze považovat za právo každého občana. Ústavní soud ČR tak ve výše uvedeném rozhodnutí dovedl, že na jmenování do funkce znalce není právní nárok. Zcela jednoznačně se tak dle mého názoru jedná o další zásadní nedostatek současné právní úpravy znalectví.

V závěru této kapitoly je ještě nezbytné stručně se zmínit o znaleckých ústavech. Podle ustanovení § 21 odst. 1 ZnalZ jsou znaleckými ústavami právnické osoby nebo jejich organizační složky, které jsou specializovány na znaleckou činnost a jsou zapsány do seznamu znaleckých ústavů. Seznam znaleckých ústavů vede a zapisuje do něj Ministerstvo spravedlnosti ČR. Seznam se člení na 2 oddíly s tím, že do druhého oddílu se zapisují vysoké školy, veřejné výzkumné instituce, případně jiné osoby veřejného práva. Tyto ústavy jsou určeny především pro zpracování znaleckých posudků ve zvlášť obtížných případech vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení (k této problematice blíže viz Kapitola 6). Do prvního oddílu se zapisují ostatní znalecké ústavy. Seznam je veřejně dostupný na stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR www.justice.cz – „Seznam ústavů kvalifikovaných pro znaleckou činnost“.

Kapitola 5.1 – Právní úprava znalectví de lege ferenda

Jak jsem již naznačil v předchozích řádcích, ZnalZ vyžaduje změnu, a to ať už prostřednictvím rozsáhlejší novelizace, nebo vytvořením úplně nového zákona. V řadě ohledu je dle mého názoru současná úprava znalectví v ČR jednoduše nedostatečná. Nejde přitom jen o problém neurčitých podmínek potřebných pro výkon znalecké činnosti, či o neexistenci právního nároku na zápis do seznamu znalců při splnění všech

zákonných předpokladů, nebo o lepší kontrolu znalecké činnosti, ale obecně celkově o to, že má-li být znalecký posudek důkazním prostředkem, kdy i na jeho základě se má rozhodovat o vině a trestu obviněného, pak dle mého názoru musí mít jak osoba zpracovatele, tak samotný obsah znaleckého posudku, odpovídající kvalitu. Zpracovávají-li dnes znalecké posudky společnosti s ručením omezeným pochybného názvu, pochybného sídla a s pochybným personálním obsazením, vystupující jakožto ostatní znalecké ústavy vedené Ministerstvem spravedlnosti ČR v prvním oddílu seznamu znaleckých ústavů (jak uvedeno výše), pak taková situace by neměla být udržitelná a volá po změně.

Plánem legislativních prací na rok 2016 byl Ministerstvu spravedlnosti ČR uložena úkol předložit nový zákon o znalcích. V současné době již existuje paragrafovaný návrh zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, který by měl dle předpokladu nabýt účinnosti 1. ledna 2018. Návrh zákona je již dostupný na webových stránkách Úřadu vlády České republiky.

Dle důvodové zprávy je cílem předkládaného návrhu zákona stabilizace znaleckého odvětví, zkvalitnění výkonu této činnosti a soulad s právem Evropské unie spočívající zejména v zavedení právního nároku na zápis do seznamu znalců, a to po splnění předem jasně stanovených kritérií. Nyní se pokusím zaměřit na některé instituty navrhované právní úpravy.

Předně návrh zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech (dále též jen jako „NZZ“) již podle svého obsahu nepočítá s právní úpravou tlumočnicků a zabývá se čistě problematikou znaleckého odvětví.

Podle NZZ se znaleckou činností rozumí zpracování a podání znaleckého posudku a činnost, která bezprostředně směřuje k podání znaleckého posudku, jeho doplnění nebo vysvětlení. Znaleckou činností jsou oprávněni vykonávat vedle znalců a znaleckých ústavů nově též znalecké kanceláře. Znalecká kancelář má tedy působit jako nový subjekt znaleckého odvětví, který musí vedle ostatních požadavků vykonávat znaleckou činnost pomocí alespoň jednoho znalce oprávněného k výkonu znalecké činnosti. Znalec tak bude moci vykonávat znaleckou činnost samostatně, nebo jako zaměstnanec, společník nebo člen znalecké kanceláře.

U kvalifikačních předpokladů pro získání znaleckého oprávnění se pro splnění podmínky odborné způsobilosti k výkonu znalecké činnosti v daném oboru a odvětví

nově vyžaduje úspěšné složení vstupní zkoušky. Vstupní zkouška se přitom skládá z obecné části, která má ověřit zejména znalosti právních předpisů upravujících výkon znalecké činnosti a řízení, v nichž se znalecká činnost vykonává a náležitostí znaleckého posudku, a ze zvláštní části, kterou se má ověřit zejména schopnost vypracovat znalecký posudek. Nově se též zavádí pro zisk znaleckého oprávnění podmínka materiálního technického zázemí a přístrojové vybavení, které mají dát záruku řádného výkonu znalecké činnosti. Po splnění všech podmínek (dále např. bezúhonnost, svéprávnost, kontaktní adresa na území ČR atd.) má daná osoba právní nárok na zisk znaleckého oprávnění. Naplní se tak princip legitimního očekávání žadatelů o vznik znaleckého oprávnění.

Současně se má vést jeden seznam, který bude evidovat znalce, znalecké kanceláře a znalecké ústavy, kdy správcem má být Ministerstvo spravedlnosti ČR. Tím se má nahradit dvojkolejný systém, který existuje pro znalce a ústavy. Ministerstvo spravedlnosti ČR má být současně správcem evidence znaleckých posudků, která má nahradit znalecké deníky.

Ohledně dohledu nad výkonem znalecké činnosti se navrhuje, aby si v případě znalců vyžádal krajský soud, v případě znaleckých ústavů a znaleckých kanceláří Ministerstvo spravedlnosti ČR, 3 náhodně vybrané znalecké posudky za účelem jejich kontroly co do souladu s právními předpisy a obecně uznávanými postupy a standardy daného oboru a odvětví, a to nejméně každých 5 let výkonu znalecké činnosti. Jako náprava zjištěných nedostatků bude sloužit upozornění, případně dojde k zahájení řízení o přestupku. Současně NZZ předpokládá zřízení poradních sborů, které mají kromě zajištění průběh vstupní zkoušky též hodnotit věcnou správnost znaleckých posudků.

Obecně je pak NZZ současně veden myšlenkou přísnější postihu znalců, kdy současně dochází k rozšíření počtu možných přestupků (správních deliktů), kterých se subjekty vykonávající znaleckou činnost mohou dopustit.

Výše jsem se snažil zachytit alespoň nejvýraznější změny navrhované právní úpravy, byť NZZ zavádí i další instituty a opatření zde neuvedené. Byť současná navrhovaná právní úprava NZZ ještě nevstoupila v účinnost, již médiu prosakuje řada odpůrců a kritiků, a to zejména co do navrhované úpravy kontroly znaleckých posudků na principu „komise ví vše“, což současně znamená další navýšení práce pro justici, či

skutečnosti, že značná část obsahu NZZ odkazuje na vyhlášky, kdy tak řada institutů bude upravena podzákoným právním předpisem.

Tak či onak, revize stávající právní úpravy znalectví v ČR je bezesporu potřebná, otázkou nicméně zůstává, zda navrhovaná právní úprava vedená myšlenkou odstranit stávající nedostatky a zkvalitnit znalecké odvětví, nevytvoří nedostatky nové, třeba i propastnější, které budou v praxi velmi brzy volat po změně.

Kapitola 6 – Postavení osoby znalce v trestním řízení

Nyní se pokusím blíže zaměřit na postavení znalců v trestním procesu. Problematika znalců v trestním řízení je upravena v ustanoveních § 105 až § 111 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále též jen jako „TŘ“), když současně ustanovení § 111 odst. 1 TŘ odkazuje na zvláštní předpisy o znalcích, tedy na ZnalZ a ZnalV. Jak vidno, znalci jsou upraveni v rámci hlavy páté zabývající se dokazováním v trestním řízení. Na úvod této kapitoly je tak vhodné alespoň v obecné rovině pojednat o dokazování v trestním řízení.

„Dokazováním v trestním řízení se rozumí zákonem vymezený postup orgánů činných v trestním řízení, jehož smyslem je poznání skutkových okolností, které jsou důležité pro další postup a rozhodnutí ve věci.“²⁷ „Dokazování jako procesní činnost velmi úzce souvisí s kriminalistikou, která jako forenzní disciplína vypracovává postupy k odhalování, předcházení a vyšetřování trestné činnosti, v rámci kterých aplikuje poznatky přírodních a technických věd za účelem jejich využití v boji se zločinem.“²⁸ Význam dokazování tak spočívá zejména v tom, že je to v podstatě jediná cesta, jak se mohou orgány činné v trestním řízení seznámit se skutečnostmi, kterých se neúčastnily, a které posuzují. Předmět dokazování v trestním stíhání je přitom vymezen pozitivně v ustanovení § 89 odst. 1 TŘ následovně:

„(1) V trestním stíhání je v nezbytném rozsahu třeba dokazovat zejména:

a) zda se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin,

---

²⁷ STRÍŽ, I., POLÁK, P., FENYK, J., HÁJEK, R. *TRESTNÍ ZÁKONÍK A TRESTNÍ ŘÁD. 2. DÍL. TRESTNÍ ŘÁD.* Praha : Linde Praha, 2010, s. 312

²⁸ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *POSTAVENÍ ZNALCE V TRESTNÍM ŘÍZENÍ.* Brno : Masarykova univerzita, 2009, s. 11

- b) *zda tento skutek spáchal obviněný, případně z jakých pohnutek,*
- c) *podstatné okolnosti mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu,*
- d) *podstatné okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele,*
- e) *podstatné okolnosti umožňující stanovení následku, výše škody způsobené trestným činem a bezdůvodného obohacení,*
- f) *okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání.*

Předmětem dokazování jsou pak nejen okolnosti důležité pro rozhodnutí ve věci samé, ale i okolnosti důležité pro postup trestního řízení. Účelem dokazování je ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5 TŘ zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení. Těžiště dokazování v trestním řízení je pak bezesporu v hlavním líčení.

Dále se nabízí otázka, co může v trestním řízení sloužit jako důkaz? Ustanovení § 89 odst. 2 TŘ stanoví, že za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Jedná se o demonstrativní výčet důkazních prostředků, jak vyplývá ze samotné formulace daného zákonného ustanovení. Samotný TŘ ještě např. upravuje zvláštní způsoby dokazování (§ 104a konfrontace, § 104b rekognice atd.), a ani tyto zvláštní způsoby dokazování výčet důkazních prostředků neuzavírají. Zde je nezbytné poznamenat, že TŘ nerozlišuje mezi pojmy *důkaz* a *důkazní prostředek*. „*Důkazem* se rozumí výsledek činnosti orgánu činného v trestním řízení při dokazování (např. obsah výpovědi vyslychané osoby, obsah listiny, výsledek znaleckého zkoumání – odpověď znalce na položené otázky, výsledek získaný ohledáním atd.). Jde tedy o přímý poznatek získaný orgánem činným v trestním řízení o existenci či neexistenci určité okolnosti, která se má dokazovat (o předmětu dokazování). Jen o důkazy v tomto smyslu pak může orgán činný v trestním řízení opřít svá skutková zjištění, která jsou podkladem pro jeho rozhodnutí. *Důkazním prostředkem* je procesní činnost orgánu činného v trestním řízení nebo oprávněné strany trestního řízení, která slouží k poznání skutečnosti, jež má být zjištěna. Důkazní prostředek je tedy nástroj k tomu, aby mohl orgán činný v trestním řízení dospět k přímému poznatku o předmětu dokazování, tj. k důkazu určité relevantní skutečnosti. V tomto smyslu jsou důkazními prostředky např.

výslech obviněného, svědka, znalce, ohledání osoby nebo věci, čtení listiny atd.“²⁹ Co se týče negativního vymezení důkazu, pak je nezbytné vyjít z ustanovení § 89 odst. 3 TŘ, který stanoví, že důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení nesmí být použit v řízení s výjimkou případu, kdy se použije jako důkaz proti osobě, která takového donucení nebo hrozby donucení použila. Zpravidla půjde o psychické nebo fyzické donucení.

Přistoupíme-li již k samotnému postavení osoby znalce v trestním řízení, pak je nutné se předně zabývat otázkou, jak znalec do trestního řízení vstoupí, přesněji řečeno, který subjekt znalce do trestního řízení přibere. Ve smyslu ustanovení § 105 odst. 1 TŘ platí, že je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce (vztahu odborného vyjádření a znaleckého posudku se budu věnovat v následující kapitole). V přípravném řízení přibírá dle daného zákonného ustanovení znalce ten orgán činný v trestním řízení, jež považuje znalecký posudek za nezbytný pro rozhodnutí, pokud byla věc vrácena k došetření, státní zástupce, a v řízení před soudem předseda senátu.

Jak plyne z výše uvedeného, znalce přibírá do trestního řízení orgán činný v trestním řízení. Právě od orgánů činných v trestním řízení je nutno znalce odlišit, stejně jako od procesních stran. Znalec není stranou ani orgánem činným v trestním řízení. Znalec nelze slučovat též se svědkem. Nejvyšší soud SR ve svém rozhodnutí, sp.zn. 4 Tz 98/76, judikoval, že funkce svědka a znalce je neslučitelná. Jestliže je někdo ve věci svědkem, nemůže být přibrán jako znalec. Pokud je někdo přibrán jako znalec, nemůže být při podávání posudku vyslýchán jako svědek, tj. podle procesních předpisů pro výslech svědka, ale jen podle procesních předpisů platných pro výslech znalce.

Znalec do řízení vstupuje jako osoba se speciálními odbornými znalostmi a vědomostmi v určitém oboru a současně jako osoba nezávislá ve vztahu k projednávané věci, orgánům činným v trestním řízení a procesním stranám. Podle ustanovení § 105 odst. 2 TŘ platí, že při výběru osoby, která má být jako znalec přibrána, je třeba přihlížet k důvodům, pro které podle zvláštního zákona je znalec z podání znaleckého posudku vyloučen. Takovým zvláštním zákonem je ZnalZ, který ve svém ustanovení

---

²⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. BECK, 2013, s. 1333

§ 11 odst. 1 ZnalZ stanoví, že znalec nesmí podat posudek, jestliže lze mít pro jeho poměr k věci, k orgánům provádějícím řízení, k účastníkům nebo k jejich zástupcům pochybnost o jeho nepodjatosti. Jakmile se znalec dozví o skutečnostech, pro které je vyloučen, neprodleně to oznámí, jak ukládá ustanovení § 11 odst. 2 ZnalZ. Tuto povinnost přitom mají i účastníci řízení. O případném vyloučení znalce pak rozhoduje orgán činný v trestním řízení, který jej ustanovil. V této souvislosti uvádím rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.4.2001, sp.zn. 5 Tz 63/2001, ve kterém Nejvyšší soud ČR vyslovil právní větu, že existence blízkého příbuzenského vztahu znalce ke státnímu zástupci činnému - byť jen dočasně - v projednávané trestní věci (např. vztah otce a syna) je sama o sobě skutečností vyvolávající pochybnost o nepodjatosti znalce bez ohledu na to, zda mohou být závěry znaleckého posudku zkresleny ve prospěch či v neprospěch obviněného. Jde zároveň o vadu, kterou nelze odstranit jinak, než opatřením nového znaleckého posudku zpracovaného jiným znalcem.

Ustanovení § 105 odst. 3 TŘ současně upravuje institut námitek, který se do TŘ dostal novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., když tato novela nahradila dosavadní způsob rozhodování o přibrání znalce usnesením, proti kterému byla přípustná stížnost (pozn. nyní se znalec přibírá opatřením). Důvodová zpráva v této souvislosti uvádí, že postup při přibrání znalce k podání znaleckého posudku není třeba samoúčelně formalizovat. Na rozdíl od stížnosti není u námitek stanovena žádná lhůta, ve které je možné námitky vznést. „Námitky je možné vznést *kdykoli v průběhu trestního řízení*, jakmile byl znalec orgánem činným v trestním řízení přibrán, ale i kdykoli později, když se pro ně objeví důvod. Navíc je možné námitky vznést i v rámci opravného prostředku proti meritornímu rozhodnutí.“³⁰ Lze mít za to, že námitky je možné vznést do právní moci rozhodnutí.

TŘ blíže nespécifikuje, jaké subjekty jsou oprávněny námitky vznést. Nicméně vzhledem k tomu, že se ve smyslu ustanovení § 105 odst. 1 TŘ o přibrání znalce vyrozumívá obviněný a v řízení před soudem státní zástupce, jsou bezpochyby tyto osoby oprávněny takové námitky podat (obviněný tak samozřejmě může učinit prostřednictvím svého obhájce). Popřípadě má toto právo i jiná osoba, která byla o přibrání znalce vyrozuměna ve smyslu ustanovení § 105 odst. 1 TŘ (tato osoba se

---

³⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. BECK, 2013, s. 1575

vyrozumívá o přibrání znalce tehdy, je-li k podání znaleckého posudku třeba, aby něco konala nebo strpěla).

Námitky je možné vznést jednak proti osobě znalce z důvodů, které stanoví zvláštní zákon. Jedná se o případ, kdy znalec nevyhoví podmínkám ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 ZnalZ (podjatost znalce – viz výše). Dále je možné vznést námitky proti odbornému zaměření znalce. V takovém případě lze vznést námitky tehdy, je-li pochybnost o vzdělání znalce, jeho specializaci apod. V neposlední řadě je přípustné vznést námitky proti formulaci otázek položených znalci, a to tehdy, nejsou-li dané otázky jasné a konkrétní. TŘ nicméně nevyžaduje, aby otázky na znalce byly již formulovány v samotném opatření o přibrání znalce, nicméně k tomu zpravidla dochází, což je pro rychlost a efektivnost trestního řízení určitě jenom dobře.

Co se týče subjektů, které jsou oprávněny námitky posoudit, pak TŘ v této souvislosti výslovně uvádí, že v přípravném řízení důvodnost námitek posoudí státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu soudu, před kterým se v době oznámení námitek vede řízení. Dále platí, že jsou-li námitky uplatněny v rámci opravného prostředku, posoudí je orgán, kterému přísluší o opravném prostředku rozhodnout. Je-li námitkám vyhověno a důvody pro vyžádání znaleckého posudku trvají, učiní orgán, který o námitkách rozhodoval, opatření k vyžádání znaleckého posudku buď jiným znalcem, nebo podle jinak formulovaných otázek. Není-li námitkám vyhověno, oznámí daný orgán osobě, která námitky vznesla, že neshledal k takovému postupu důvody. Stanovisko k námitkám uplatněným v rámci opravného prostředku zpravidla tvoří součást odůvodnění rozhodnutí o takovém opravném prostředku, jak stanoví ustanovení § 105 odst. 3 TŘ.

Ve smyslu ustanovení § 106 TŘ dále platí, že znalec musí být již v samotném předvolání upozorněn jednak na následky nedostavení se, jednak na povinnost bez odkladu oznámit skutečnosti, pro které by byl vyloučen nebo které mu jinak brání být ve věci činný jako znalec, jednak poučen o významu znaleckého posudku z hlediska obecného zájmu a o trestních následcích křivé výpovědi a vědomě nepravdivého znaleckého posudku. Shora uvedené pak platí i pro znalce, který podává posudek na základě žádosti některé strany. Pokud se znalec nedostaví k procesnímu úkonu nebo neuposlechne příkazu, pak následkem může být ve smyslu ustanovení § 66 TŘ pořádková pokuta až do výše 50.000,- Kč, nikoliv jeho předvedení. Povinnost znalce

bez odkladu oznámit skutečnosti, pro které by byl vyloučen nebo které mu jinak brání být ve věci činný jako znalec, je rozebrána výše. Co se týče poučení znalce o významu znaleckého posudku z hlediska obecného zájmu a o trestních následcích křivé výpovědi a vědomě nepravdivého znaleckého posudku, je třeba zdůraznit, že toto poučení nelze zaměňovat za slib znalce ve smyslu ustanovení § 6 ZnalZ. Jako obecný zájem je obecně chápáno dosažení účelu trestního řízení ve smyslu ustanovení § 1 TŘ. Samotné shora specifikované poučení znalce je zpravidla již součástí opatření, kterým se znalec přibírá.

Kapitola 7 – Odborné vyjádření vs. znalecký posudek

Je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce. Takto vymezuje vzájemný vztah odborného vyjádření a znaleckého posudku ustanovení § 105 odst. 1 TŘ. „Rozlišit mezi dostatečností odborného vyjádření anebo nutností přibrat již znalce, je v řadě případů velmi obtížné, zejména když orgán činný v trestním řízení nedisponuje dostatečnými znalostmi a zkušenostmi v daném oboru. V těchto případech se doporučuje konzultovat další postup s příslušným státním zástupcem nebo i se samotným znalcem, zda a která z variant bude pro posouzení věci ta nejvhodnější.“³¹ „Rozhodnutí o tom, zda bude v rámci řízení přibrán znalec, nebo zda postačí zpracovat odborné vyjádření, závisí na složitosti posuzované otázky. Orgán veřejné moci by tak měl vždy zvážit, do jaké míry je k provedení úkonu nezbytné disponovat praktickými i teoretickými zkušenostmi, zda se jedná o úkon výjimečný či pravidelně se opakující apod. .... znalecký posudek bude zpravidla potřeba u úkonů, které nejsou rutinní či pravidelně vykonávané, nebo u kterých je nutné volit zvláštní postupy vyžadující notnou míru znalostí a zkušeností.“³² V některých případech je forma znaleckého posudku vyžadovaná obligatorně zákonem (srov. např. § 105 TŘ, § 118 TŘ).

Ze současné zákonné dikce jednoznačně plyne, že forma odborného vyjádření je preferována před znaleckým posudkem. Nicméně ne vždy tomu tak bylo. Do novely

---

³¹ CHMELÍK, J. a kol. *Trestní řízení*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2014, s. 256

³² ŠEVČÍK, P., ULLRICH, L. *Znalecké právo*. Praha : C. H. Beck, 2015, s. 27

TŘ provedené zákonem č. 265/2001 Sb., byl preferován znalecký posudek. Do 31.12.2001 totiž platilo, že k posouzení odborných otázek měl být zásadně vyžádán znalecký posudek a pouze v jednoduchých případech bylo možné spokojit se s odborným vyjádřením.

Pro komparaci odborného vyjádření a znaleckého posudku si dovolím uvést následující body:

- právní povaha daného důkazního prostředku
- osoba zpracovatele
- součinnost orgánů činných v trestním řízení
- obsahové náležitosti
- možnost podání námitek
- úplata za zpracování

„Odborné vyjádření je listinným důkazem, kterým si orgány činné v trestním řízení opatřují od osob nebo orgánů disponujícími příslušnými odbornými znalostmi informace důležité pro objasnění věci.“³³ Byť je tedy odborné vyjádření listinným důkazem ve smyslu ustanovení § 112 TŘ, pojednává o něm TŘ v ustanoveních věnovaným znaleckému posudku (§ 105 TŘ) právě s ohledem na jistou podobnou povahu se znaleckým posudkem.

Co se týče osoby, která může odborné vyjádření zpracovat, může takovou osobou být osoba fyzická i právnická, která má ve smyslu ustanovení § 105 odst. 1 TŘ odborné znalosti. V této souvislosti zákonodárce pouze v ustanovení § 105 odst. 5 TŘ uvádí, že o odborné vyjádření lze požádat i osobu, která je podle zvláštního zákona zapsána v seznamu znalců, a fyzickou nebo právnickou osobu, která má potřebné odborné předpoklady. Odborné vyjádření může tedy podat i znalec zapsaný v seznamu znalců.

Osobě podávající odborné vyjádření neposkytují orgány činné v trestním řízení takovou součinnost, jako znalci (srov. § 107 TŘ).

Ohledně obsahových náležitostí odborného vyjádření nejsou v žádném právním předpise tyto stanoveny. „Z hlediska obsahu je odborné vyjádření mnohem stručnější,

---

³³ CHMELÍK, J. a kol. *Trestní řízení*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2014, s. 257

než znalecký posudek. Zatímco u odborného vyjádření orgán činný v trestním řízení prioritně zajímá odpověď na položenou otázku, u znaleckého posudku jsou důležité, z hlediska posuzování jeho věrohodnosti a objektivity, i postupy, na základě kterých znalec dospěl k odpovědi na položenou otázku.³⁴

Na rozdíl od osoby znalce není možné podat proti osobě podávající odborné vyjádření námitky (viz předchozí kapitola). Současně nicméně platí, že při vyžadování odborného vyjádření orgán činný v trestním řízení zváží, zda osoba, od níž odborné vyjádření vyžaduje, s ohledem na svůj poměr k obviněnému, jiným osobám zúčastněným na trestním řízení nebo poměr k věci není podjatá, jak stanoví ustanovení § 105 odst. 2 TŘ.

V neposlední řadě je nezbytné zabývat se otázkou úplaty za podané odborné vyjádření. Pokud se týká státních orgánů, ty jsou povinni předložit orgánům činným v trestním řízení odborné vyjádření vždy bez úplaty, jak vyžaduje ustanovení § 105 odst. 5 TŘ. Odměna za odborné vyjádření od ostatních subjektů je stanovena vyhláškou č. 23/2002 Sb., kterou se stanoví výše odměny za odborné vyjádření podané na žádost orgánů činných v trestním řízení. Odměna podle této vyhlášky činí za každou započatou hodinu práce podle celkového rozsahu a náročnosti 75,- až 125,- Kč, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak.

Závěrem je ve vztahu k odbornému vyjádření nutné uvést, co se v praxi považuje za odborné vyjádření. „Typickým příkladem je odborné vyjádření praktického lékaře (který není znalcem) k rozsahu zranění poškozeného nebo vyjádření osoby (právnícké nebo fyzické), která provozuje určitou živnost nebo obchodní činnost, k ceně zboží (např. prodejna kol – cena odcizeného kola, bazar použitých mobilních telefonů – cena odcizeného mobilního telefonu atd.).“³⁵

Nyní již ke znaleckému posudku. „Znalecký posudek je zvláštním samostatným druhem důkazu, který však nemá ve vztahu k ostatním druhům důkazů významnější postavení z hlediska důkazní hodnoty. Odlišuje se od důkazu výpovědi svědka, který vypovídá o skutečnostech týkajících se trestné činnosti, které vnímal mimo trestní řízení, zatímco znalec se seznamuje se skutečnostmi týkajícími se trestné činnosti (o nichž má podat s použitím svých odborných znalostí posudek) teprve během trestního

---

³⁴ Fryšták, M. *ODBORNÉ VYJÁDŘENÍ VERSUS ZNALECKÝ POSUDEK*. [online]. Publikováno 2015. Dostupné z : < <http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/> >

³⁵ FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Ostrava : KEY Publishing s.r.o., 2009, s. 88

řízení, a to postupem podle § 107.³⁶ „To, že znalecký posudek je „pouze“ důkazním prostředkem, neznamená ovšem žádnou degradaci expertizy. Dokazování je velmi podstatnou složkou trestního procesu, na něm záleží, zda bude splněn hlavní cíl trestního řízení – poznat materiální pravdu, která je nezbytnou podmínkou pro vynesení spravedlivého rozhodnutí o vině a trestu. Dokazování je velice složitou a obtížnou činností a pokud expertiza může přispět ke zdaru dokazování, jde o věc velmi záslužnou.“³⁷

Je zřejmé, že znalecký posudek je samostatným svébytným důkazním prostředkem, který je postaven na roveň ostatním důkazním prostředkům. Nicméně dle mého názoru je jedním ze stěžejních důkazních prostředků v případech, kdy je v trestním řízení vyžádána kriminalistická expertiza (blíže k tomu v následující kapitole).

Na rozdíl od odborného vyjádření může znalecký posudek zpracovat pouze osoba, ať už fyzická, která je zapsaná v seznamu znalců, případně právnická, která zapsaná v seznamu ústavů (k podmínkám znalecké činnosti viz předchozí kapitola). „Posudek, který nevypracoval pověřený znalec, ale vypracovala jej pod jeho jménem jiná osoba, která nebyla přibrána do řízení jako znalec, není použitelný jako důkazní prostředek.“³⁸

Ve smyslu ustanovení § 10 odst. 1 ZnalZ platí, že znalec je povinen vykonávat svou činnost osobně. Nicméně odst. 2 citovaného ustanovení současně umožňuje, pokud to vyžaduje povaha věci, aby si znalec přibral konzultanta k posuzování zvláštních dílčích otázek. Tuto okolnost spolu s důvody, které k ní vedly, je povinen znalec uvést v posudku. Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 13.6.1988, sp.zn. 3 To 12/88, judikoval, že konzultant, který byl přibrán znalcem k posouzení zvláštních dílčích otázek, může být osoba odborně způsobilá k posouzení těchto otázek důležitých pro podání znaleckého posudku, i když není zapsána do seznamu znalců. Konzultanta znalce nelze zaměňovat s konzultantem orgánu činného v trestním řízení ve smyslu ustanovení § 157 odst. 3 TR, dle kterého platí, že v závažných a skutkově složitých

---

³⁶ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *TRESTNÍ KODEXY. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. 2. vydání. Praha : EUROUNION Praha, s.r.o., 2002, s. 787

³⁷ MUSIL, J. *Hodnocení znaleckého posudku*. Kriminalistika, 2010, č. 3, s. 180

³⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. BECK, 2013, s. 1568

věcech může státní zástupce nebo policejní orgán využít odborné pomoci konzultanta, který má znalost ze speciálního oboru.

Vlastní znaleckou činnost lze rozdělit na přípravu znaleckého posudku, vypracování znaleckého posudku a případný výslech znalce.

Příprava samotného znaleckého posudku spočívá v seznámení se znalce s materiálem potřebným pro vypracování posudku a se znaleckým úkolem.

Pro seznámení se znalce s potřebným materiálem poskytují orgány činné v trestním řízení znalci součinnost podle ustanovení § 107 TŘ nazvaném „Příprava posudku“ (osobě podávající odborné vyjádření tato součinnost poskytována není). Tato zákonem upravená součinnost spočívá v:

- poskytnutí potřebných vysvětlení ze spisů
- nahlížení do spisů a zapůjčení spisů, je-li to k podání posudku třeba
- přítomnosti znalce při výslechu obviněného a svědků a v kladení otázek těmto osobám vztahujícím se na předmět znaleckého vyšetřování (dle TŘ může být toto znalci dovoleno)
- možnosti znalce účastnit se provedení i jiného úkonu trestního řízení, pokud takový úkon má význam pro vypracování znaleckého posudku (dle TŘ pouze v odůvodněných případech)
- možnosti znalce též navrhnout, aby byly jinými důkazy napřed objasněny okolnosti potřebné k podání posudku

Znalecký úkol zásadně spočívá ve formulaci otázek, na které má znalec ve svém posudku odpovědět. Podle zákonné dikce ve smyslu ustanovení § 107 odst. 1 TŘ je třeba v této souvislosti dbát toho, že znalci nepřísluší provádět hodnocení důkazů a řešit právní otázky. „Úkol znalce je třeba určit tak, aby byl důsledně omezen na objasňování skutečností, k němuž je třeba odborných znalostí, nelze mu proto například stanovit úkol, aby obstaral pro účely trestního řízení jiné důkazní prostředky.“³⁹ Nejvyšší soud ČR v této souvislosti v rozhodnutí ze dne 8.7.1980, sp.zn. Tzv 17/80, judikoval, že znalci nepřísluší provádět hodnocení důkazů ani z hlediska jejich věrohodnosti ani v tom směru, zda skutečnost, o níž podává zprávu, je prokázána. Jestliže provedené

---

³⁹ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T.. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 388

důkazy, na jejichž podkladě má znalec podat posudek, jsou ve vzájemném rozporu, znalec je povinen vypracovat posudek s ohledem na všechny v úvahu přicházející alternativy. Současně podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.4.1997, sp.zn. 2 Tzn 19/97, znalecký posudek nelze odmítnout jen proto, že znalec se nad rámec svého oprávnění vyjadřoval i k otázkám právním. Skutečnost, že znalec ve svém posudku zaujme stanovisko k otázce, jejíž zodpovězení přísluší soudu, nečiní tento posudek nepoužitelným, pokud obsahuje odborné poznatky a zjištění, z nichž znalec tento právní závěr učinil a které umožňují, aby si soud tentýž nebo jiný takový závěr dovodil sám.

Co se týče samotného vypracování znaleckého posudku, pak dle ustanovení § 107 odst. 3 TŘ platí, že znalci se zpravidla uloží, aby posudek vypracoval písemně. Není nicméně vyloučeno, aby znalec podal posudek též ústně do protokolu. O samotné formě rozhoduje orgán činný v trestním řízení.

Obsahové náležitosti znaleckého posudku (na rozdíl od odborného vyjádření) jsou upraveny v ustanovení § 13 ZnalV. Znalecký posudek se skládá z:

- nálezu
- vlastního posudku
- znalecké doložky

Nález obsahuje jednak popis zkoumaného materiálu, který měl znalec v rámci znaleckého zkoumání k dispozici, popřípadě popis jevů a souhrn skutečností, k nimž při úkonu přihlížel, jednak výčet otázek, na které má odpovědět.

Vlastní posudek pak představuje závěr, ke kterému znalec dospěl. Závěr představuje v zásadě odpovědi na položené otázky včetně uvedení odborného postupu znalce, kterým se řídil.

Znaleckou doložku připojuje znalec na závěr znaleckého posudku. V doložce znalec deklaruje seznam, v němž je znalec zapsán, obor, pro který byl jmenován a číslo položky, pod kterou je posudek zapsán ve znaleckém deníku (povinnost znalce vést deník vyplývá z ustanovení § 15 ZnalZ; do deníku zapisují znalci provedení všech posudků).

Znalecký posudek musí mít současně jednotlivé strany očíslovány, sešívací šňůra připevněna k poslední straně posudku a přetištěna znaleckou pečeti, jak stanoví ustanovení § 13 odst. 3 ZnalV.

Problematiku výsledku znalece upravuje ustanovení § 108 TŘ. Podle odst. 1 citovaného ustanovení platí, že vypracoval-li znalec posudek písemně, stačí, aby se při výsledku naň odvolal a jej stvrdil. V této souvislosti je nutné zmínit rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 3.2.1999, sp.zn. 7 To 388/98, ve kterém soud judikoval, že dané zákonné ustanovení v řízení před soudem nelze chápat izolovaně a je nutno jej vykládat v návaznosti na ustanovení § 220 odst. 2 TŘ, podle kterého smí soud při svém rozhodnutí přihlížet jen ke skutečnostem, které byly probrány v hlavním líčení, a opírat se o důkazy, které byly v hlavním líčení provedeny. Samotným vyjádřením znalce, kterým se odvolává na znalecký posudek a jej stvrzuje, ještě není proveden důkaz znaleckým posudkem. Z takového vyjádření není osobám přítomným při hlavním líčení zřejmé, co je obsahem posudku a jaké závěry znalec stvrzuje. Je proto v takovém případě třeba, aby soud vyzval znalce, aby posudek přednesl, popř. není-li to možné, aby byl znalecký posudek přečten.

Od výsledku znalce lze upustit v přípravném řízení, nemá-li policejní orgán ani státní zástupce o spolehlivosti a úplnosti písemně podaného znaleckého posudku pochybnosti, jak stanoví odst. 3 citovaného ustanovení. Ohledně výsledku znalce odst. 2 citovaného ustanovení ještě stanoví, že bylo-li přibráno více znalců, kteří dospěli po vzájemné poradě k souhlasným závěrům, podá za všechny posudek ten z nich, jehož sami k tomu určili; různí-li se závěry znalců, je třeba vyslechnout každého zvlášť.

Je-li znalecký posudek znalcem podán, přistoupí orgány činné v trestním řízení k jeho hodnocení. „Podaný posudek hodnotí orgány činné v trestním řízení volně jako každý jiný důkaz. Nejsou tedy znaleckým posudkem bezpodmínečně vázány.“⁴⁰ Samozřejmě tedy i v případě hodnocení znaleckého posudku se musí uplatnit jedna ze stěžejních zásad trestního procesu, totiž zásada volného hodnocení důkazů. V tomto ohledu se vyjádřil Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 30.4.2007, sp.zn. III.ÚS 299/06, následovně: *„Znalecký posudek je nepochybně významným druhem důkazních prostředků a v rámci dokazování v trestním řízení mu přísluší významné místo. Nelze však pustit ani na okamžik ze zřetele, že ze stěžejních zásad dokazování v novodobém trestním procesu vyplývá požadavek kritického hodnocení všech důkazů včetně znaleckého posudku. Znalecký posudek je nutno hodnotit stejně pečlivě jako každý jiný důkaz, ani on nepožívá žádné větší důkazní síly, a musí být podrobován všestranné*

---

⁴⁰ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T.. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 390

prověřce nejen právní korektnosti, ale též věcné správnosti. Hodnotit je třeba celý proces utváření znaleckého důkazu, včetně přípravy znaleckého zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, průběh znaleckého zkoumání, věrohodnost teoretických východisek, jimiž znalec odůvodňuje své závěry, spolehlivost metod použitých znalcem a způsob vyvozování závěrů znalce. Ústavní soud si je vědom toho, že požadavek, aby orgán činný v trestním řízení hodnotil mj. též odbornou správnost znaleckého zkoumání a odbornou odůvodněnost závěrů znaleckého posudku, je velmi náročný. Uznává také správnost názoru, že orgán činný v trestním řízení nemůže sám nahradit odborné závěry znalce svými laickými názory. Je však třeba trvat na povinnosti orgánů činných v trestním řízení hodnotit znalecký posudek ze všech aspektů shora naznačených, včetně jeho odborné správnosti. Ponechávat bez povšimnutí věcnou správnost znaleckého posudku a slepě důvěřovat závěrům znalce by znamenalo ve svých důsledcích popřít zásadu volného hodnocení důkazů soudem podle jeho vnitřního přesvědčení, privilegiovat znalecký důkaz a přenášet odpovědnost za skutkovou správnost soudního rozhodování na znalce; takový postup nelze z ústavněprávních hledisek akceptovat.“

Ve smyslu ustanovení § 109 TŘ odst. 1 platí, že je-li pochybnost o správnosti posudku nebo je-li posudek nejasný nebo neúplný, je nutno požádat znalce o vysvětlení. Kdyby to nevedlo k výsledku, přibere se znalec jiný.

Pochybnosti o *správnosti* posudku se mohou týkat např. neúplnosti nebo nevěrohodnosti materiálů, se kterými znalec pracoval. „Pochybnost může vyvolat i to, že znalec jednoznačně vyřešil otázku, která s ohledem na rozvoj příslušného vědního oboru doposud nebyla vyřešena, použil metody, které jsou na základě současných vědeckých poznatků odmítány, nebo neměl dostatečné specializované odborné předpoklady.“⁴¹

O *nejasný* posudek půjde zpravidla tehdy, pokud odůvodnění a závěr posudku jsou neurčité. Tedy jinými slovy není jasné stanovisko znalce k položeným otázkám.

Neúplnost posudku spočívá pak v tom, že posudek neobsahuje odpovědi na všechny položené otázky.

Pro nápravu nesprávného, nejasného nebo neúplného posudku je znalec žádán o vysvětlení. Znalec tak činí písemně nebo ústně do protokolu. Pokud by ani vysvětlení nebylo dostačující, je nutné přibrat znalce jiného, aby tento zpracoval nový, tzv. revizní

---

⁴¹ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *POSTAVENÍ ZNALCE V TRESTNÍM ŘÍZENÍ*. Brno : Masarykova univerzita, 2009, s. 34

posudek. V případě revizního posudku je však nezbytné, aby se nově přibráný znalec současně vypořádal i předchozím znaleckým posudkem (srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19.3.1986, sp. zn. 4 To 9/86.) „Při nařizování opakované expertizy nemá být prvotní expertiza apriorně zatracována. Při konečném hodnocení musí být vzaty v potaz obě expertizy - jak prvotní, tak opakovaná. Není vyloučeno, že v dalším průběhu dokazování se prokáže správnost první expertizy a o ni bude nakonec opřeno meritorní rozhodnutí. Jestliže se závěry několika expertiz různí a soud přizná jedné z nich větší důkazní váhu, musí své stanovisko zvlášť pečlivě odůvodnit. Může se stát, že vzniknou pochybnosti jak o prvotní, tak o opakované expertize. V takových případech nelze vyloučit ani další opakování expertizy.“⁴²

Ve výjimečných, zvlášť obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení, může policejní orgán nebo státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu přibrat státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo instituci specializovanou na znaleckou činnost k podání znaleckého posudku nebo přezkoumání posudku podaného znalcem, jak stanoví ustanovení § 110 odst. 1 TŘ. Jde o tzv. vědecké znalecké ústavy ve smyslu ustanovení § 21 odst. 3 ZnalZ, které jsou vedeny ve druhém oddíle seznamu znaleckých ústavů (do tohoto oddílu patří např. i některé nemocnice a typicky Kriminalistický ústav Praha). Je však nutné zdůraznit, že není podmínkou, aby přibrání takového znaleckého ústavu předcházelo přibrání znalce a podání znaleckého posudku ve smyslu ustanovení § 105 TŘ. Posudek ústavu se pak podává vždy písemně ve smyslu ustanovení § 110 odst. 2 TŘ.

V neposlední řadě je nezbytné pro komparaci s odborným vyjádřením zmínit se o odměňování znalců. Znalec má za podání posudku právo na odměnu a současně na náhradu nákladů, které účelně vynaložil v souvislosti se znaleckým posudkem, jak podrobně upraveno v ustanoveních § 17 až 19 ZnalZ. Jedná se o tzv. znalečné.

Výši znalečného určí ten, kdo znalce přibral, a v řízení před soudem předseda senátu ve smyslu ustanovení § 111 odst. 2 TŘ. Znalečné je nutné určit ve lhůtě 2 měsíců od vyúčtování znalečného znalcem, který jej podává příslušného orgánu veřejné moci spolu se znaleckým posudkem. Pokud příslušný orgán s vyúčtováním znalečného souhlasí, dá pouze neformální pokyn k jeho výplatě. V opačném případě je nutné

---

⁴² MUSIL, J. *Hodnocení znaleckého posudku*. Kriminalistika, 2010, č. 3, s. 180

rozhodnout usnesením, proti kterému je přípustná stížnost. Znalečné je třeba uhradit nejpozději do 30 dnů od jeho přiznání.

K problematice vztahu odborného vyjádření a znaleckého posudku se vztahem ke kriminalistické balistice si závěrem této kapitoly dovoluji zmínit nález Ústavního soudu ČR ze dne 15.8.2008, sp.zn. III. ÚS 1076/08, ve kterém Ústavní soud shledal vyžádání odborné vyjádření jako nedostatečné vzhledem ke složitosti posuzované otázky z oboru kriminalistické balistiky. Konkrétně Ústavní soud ČR uvedl: „V posuzované věci vyžádání odborného vyjádření nebylo postačující, protože v tomto případě posuzované otázky z oboru kriminalistické balistiky byly velmi složité a bylo namíste přibrat znalce. Znalecké zkoumání složitých odborných otázek skýtá zásadně lepší předpoklady pro poskytnutí kvalitního a věrohodného důkazu než pouhé odborné vyjádření. To je garantováno preciznější a podrobnější procesní úpravou znaleckého dokazování v trestním řádu (včetně práv poskytnutých obviněnému v § 105 odst. 3 tr. ř. - právo vznášet námitky proti osobě znalce a proti formulaci otázek, což posiluje prvky kontradiktornosti řízení), vyššími nároky na ověřování odborné kvalifikace znalce zakotvenými ve zvláštních předpisech o znalcích (viz zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů), možnosti znalce požadovat přístup k relevantním informacím ze spisu a podílet se na provádění procesních úkonů (viz § 107 tr. ř.). Právní garancí za správnost znaleckého posudku je rovněž trestní odpovědnost znalce za trestný čin křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek podle § 175 tr. zák., která u zpracovatele odborného vyjádření neexistuje. Aniž by Ústavní soud chtěl jakkoli ovlivňovat konkrétní postup dokazování, domnívá se, že vzhledem k vysoké obtížnosti a závažnosti tohoto případu bylo namíste vyžádat znalecký posudek přímo u vrcholového specializovaného znaleckého ústavu, kterým je Kriminalistický ústav Praha Policie České republiky, v němž je k dispozici optimální personální a technické vybavení pro komplexní kriminalistické zkoumání.“

Kapitola 7.1 – Specifika kriminalisticko-technické expertizy

V případech, kdy má být v trestním řízení vyžádána kriminalisticko-technická expertiza, musí se orgán činný v trestním řízení obrátit na Policii ČR, konkrétně odbor kriminalistické techniky a expertiz (OKTE), kdy tyto odbory působí při 8 krajských

ředitelstvích Policie ČR, nebo na Kriminalistický ústav Praha (dále též existuje při Ministerstvu obrany ČR Oddělení kriminalistické techniky a expertiz Vojenské policie).

Ohledně Kriminalistického ústavu Praha je na tomto místě nutno zmínit, že se jedná o útvar Policie ČR s celostátní působností, který se specializuje na znaleckou činnost, a to nejen v oboru kriminalistika, ale též chemie, strojírenství či elektrotechnika. Vedle zpracovávání znaleckých posudků a odborných vyjádření pro orgány činné v trestní řízení, provádí Kriminalistický ústav Praha vědecký výzkum, zavádí nové metody a postupy do kriminalistické praxe a je řídicím pracovištěm pro odbory kriminalistické techniky a expertiz (viz výše). Současně je vydavatelem Kriminalistického sborníku. Na mezinárodní úrovni je Kriminalistický ústav Praha členem Evropské sítě forenzních institucí (European Network of Forensic Science Institutes – ENFSI). „Cílem ENFSI je dosáhnout stavu, aby všechny evropské kriminalistické znalecké instituce pracovaly na přibližně stejné úrovni, tj. aby užívaly stejné technologické postupy, metody, přístrojovou techniku a spotřební materiály, a aby byl v jednotlivých kriminalistických laboratořích zajištěn proces řízení kvality (Quality Assurance). Podstatou tohoto postupného procesu je dosažení stavu, kdy znalecké posudky vypracované v kterékoliv laboratoři budou akceptovatelné u všech soudů v Evropě.“⁴³

Kriminalistický ústav Praha a další shora uvedená pracoviště jsou zapsána v seznamu znaleckých ústavů, přesněji v seznamu ústavů kvalifikovaných pro znaleckou činnost, který vede, jak uvedeno výše, Ministerstvo spravedlnosti ČR.

„Osoby činné v rámci těchto pracovišť nemají postavení znalců, ale postavení tzv. expertů, protože postavení „znalců“ náleží zapsaným pracovištěm a tato pracoviště jsou orgánem činným v trestním řízení přibírána jako znalec. Velmi zjednodušeně by se tedy dalo říci, že expertem jsou pracovníci předmětných pracovišť s oprávněním k výkonu expertizní činnosti.“⁴⁴

Výše uvedení experti zpravidla vyjíždějí na místo trestného činu, kde provádějí ohledání, zajišťují stopy a tyto následně podrobují znaleckému zkoumání za použití

---

⁴³ Policie ČR. *Policie České republiky – Kriminalistický ústav Praha. ENFSI*. [online]. Publikováno 2015. Dostupné z :

< <http://www.policie.cz/clanek/enfsi.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d/> >

⁴⁴ FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *POSTAVENÍ ZNALCE V TRESTNÍM ŘÍZENÍ*. Brno : Masarykova univerzita, 2009, s. 23

specifických kriminalistických metod, postupů a prostředků, a to zpravidla ve specializovaných laboratořích.

Pokud se týká samotných balistických expertů, doktrína v zásadě uvádí 6 oblastí otázek pro balistickou expertizu:

- identifikace předmětu
- technický stav předmětu
- specifické funkční otázky
- individuální a skupinové ztotožnění zbraně
- účinky zbraní a střeliva
- specifické otázky spojené s událostí na místě činu

Z výše uvedených oblastí je pro balistika řečneme výsostná zcela jednoznačně odpověď na otázku, z jaké konkrétní zbraně se střílelo. Nejde o nic jiného než o individuální identifikaci zbraně podle vystřelených nábojnic a střel (podrobně se této problematice budu věnovat v Části II kapitole 5.1 mojí práce nazvané *Identifikace zbraní podle vystřelených nábojnic a střel*).

Část II – Kriminalistické aspekty balistiky

Nyní již přistoupím k samotné kriminalistické balistice a budu se jí snažit popsat a vysvětlit její metody, postupy a zaměření z hlediska přírodních věd s tím, že se zpočátku budu věnovat historii této neopomenutelné kriminalistické vědy.

Kapitola 1 – Historie kriminalistické balistiky

Kriminalistickou balistiku můžeme bezpochyby zařadit k nejstarším kriminalistickým oborům. Za počátek kriminalistické balistiky jako znaleckého oboru lze považovat rok 1794. Proč jde zrovna o tento rok, nám nastíní následující případ:

„V této době byl v Anglii zastřelen muž Edward Cuslaw. Z vraždy byl podezírán John Toms, který vlastnil zepředu nabíjenou pistoli. Při používání zbraně tohoto druhu se do hlavně nejprve nasypal střelný prach, který se utěsnil papírovou zátkou. Poté se do hlavně vložila střela a zajistila druhou zátkou z papíru, která bránila vypadnutí střely. Chirurg, který zkoumal Culshanovo zranění, vyjmul z rány nejen střelu, ale také kus papíru, vytržený z okraje listu s textem lidové písně. Zbývající část papíru byla nalezena v kapse Tomse. Odtržené kusy spolu přesně souhlasily a tento důkaz postačil k tomu, aby Toms skončil na šibenici. Tento případ sice nepojednává o klasické balistice, ale je to zajímavá ukázka odhalení vraha v souvislosti s použitím střelné zbraně.“⁴⁵

Významným mezníkem ve vývoji kriminalistické balistiky se stal rok 1889. V tomto roce profesor Alexandre Lacassagne, který působil v ústavu soudního lékařství na univerzitě v Lyonu, zjistil, že rýhy na střele vyňaté z těla oběti odpovídají spirálovitému rýhování uvnitř hlavně střelné zbraně, ze které se střílelo. Položil tak základy identifikace zbraní podle vystřelených střel. Na jeho činnost navázal další průkopník kriminalistické balistiky, německý chemik Paul Jeserich. Ten roku 1898 jako první vystřelil zkušební střelu ze zbraně podezřelého a následně srovnal rýhy, které

---

⁴⁵ STRAUS, J. a kol. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. Praha : POLICE HISTORY, 2003, s. 113

se na střele při výstřelu vytvořily, s rýhami na střele nalezené na místě vraždy. Jejich shodnost byla použita jako důkaz před soudem a podezřelý byl následně usvědčen z vraždy.

Skutečný počátek kriminalistické balistiky jako vědecké metody lze datovat až do 20. let dvacátého století, kdy se její kolébkou staly Spojené státy americké. Nejprve založil kolem roku 1924 Charles E. Waite balistickou laboratoř (Bureau of Forensic Ballistic) v New Yorku a společně s dalšími vědci z oboru kriminalistické balistiky Johnem H. Fischerem a Philippem O. Gravellem zmapovali základy identifikačních metod, které jsou používány dodnes. O rok později posílil tuto trojici Calvin Goddard, který s pomocí komparačního mikroskopu prezentoval výsledky mikroskopických zkoumání střel v líčení před soudem jako nezpochybnitelný důkaz. Právě za pomoci komparačního mikroskopu se podařilo Goddardovi identifikovat dva samopaly značky Thompson, ze kterých se střílelo v den Svatého Valentýna při masakru v Chicagu.

Ani u nás nezůstávala kriminalistická balistika pozadu. Ve státním archívu se totiž dochoval soudní spis komise pro vyšetřování Svatodušních bouří z roku 1848, který obsahuje protokol o ohledání místa události ze dne 24. června 1848, dále posudek pražského puškaře Antonína Lebedy na zbraň zadrženého studenta Mauxe, který byl podezřelý z vraždy kněžny Marie Eleonory Windischgrätzové, dále zprávu o střelném poranění kněžny a pitevní protokol. Uvedené dokumenty ukazují na vysokou odbornou úroveň všech zúčastněných.⁴⁶ Důležitým mezníkem ve vývoji kriminalistické balistiky v Československu se stal rok 1927, kdy bylo v Praze zřízeno Ústřední četnické pátrací oddělení. S tímto oddělením jsou spojovány nejstarší balistické expertizy. Zde se za pomoci stejných metod, jaké se užívaly v mechanoskopii, zkoumaly stopy na střelách a nábojnicích. Lze říci, že ve 20. a 30. letech 20. století se kriminalistická balistika v Československu rozvíjela analogicky jako mechanoskopie.

Na tomto místě bych rád zmínil jeden z nejstarších případů u nás, který se odehrál v roce 1931 a kde balistika našla velmi výrazné uplatnění při získávání soudních důkazů. Jedná se o následující případ:

„Koncem ledna roku 1931 kolem 20.00 hodiny vzbudil obyvatele z domku pod silnicí mezi Planou a Černošínem štěkot. Na dvoře našli zraněného muže,

---

⁴⁶ Srov. PLANKA, B. a kol. *Kriminalistická balistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010, s. 472

černošínského obvodního lékaře MUDr. J. Meiera. Rozrušeně jim vyprávěl, že se s manželkou stal obětí přepadení na silnici. Ukázal jim ránu ve stehně a prosil o pomoc pro svou ženu. Hospodář se sousedy se vydal k místu na silnici, kde se ve tmě rýsovalo auto, u auta ve tmě zpozorovali mrtvolu ženy. Od Plané se blížil pravidelný autobus a jeho řidič přivolal lékaře a četnictvo. Přivolaní četníci našli na místě činu dvě nábojnice ráže 7,65 mm, jeden nevystřelený náboj a smrtící střelu. Po důkladném ohledání i zbraň, pistoli Walter, vzor III. Doktor zmateně uváděl, že byl při jízdě zastaven neznámým mužem, který jej upozornil na nějakou závodní voze. Doktor vystoupil, ale žádnou neviděl, zvedl kapotu vozu, a přitom si všiml, že vůz opustila i jeho žena. Pak prý zaslechl ránu. Neznámý držel něco v ruce, Meier se dal na útěk k Černošínu, muž jej dohonil, udeřil do hlavy a víc si nepamatuje.

Při prohlídce vozu četníci objevili doktorův zbrojní průkaz, ten uváděl, že se nebránil, neměl prý zbraň. Divné bylo i to, že doktor byl známý jako špatný vypravěč, jenže o události vypovídal velmi živě. Pátrači prověřovali každý krok manželů Maierových na cestě z Černošína do Mariánských lázní. A zpět. Zjistili, že čin byl spáchán krátkou palnou zbraní, která nebyla nalezena, stejně jako doktorova zbraň. Celý příběh se zdál četníkům tak málo pravděpodobný, že nakonec pojali podezření proti samotnému doktorovi. Nemohli si vysvětlit, že ho místní našli na mostě k silnici. Prohledali proto i potok Amsel a vylovili z něj automatickou pistoli Walter, ráže 7,65 mm z roku 1917, v jejíž komoře byl ještě jeden ostrý náboj. Zásobník byl prázdný, hlaveň černá a bez rzi. Po důkladných balistických testech a balistickém zkoumání se potvrdilo, že doktorova žena byla zastřelena právě z této pistole, která jejímu manželovi nesporně patřila. Závěr balistické expertizy v Ústředním četnickém pátracím oddělení byl jednoznačný: dna nábojnic, nalezených na místě činu, vykazují shodné znaky, jako dvě nábojnice vystřelené při zkušební střelbě z pistole nalezené v potoce Amsel. Bylo prokázáno, že tato zbraň patří doktoru Maierovi a z ní byla zastřelena jeho manželka Anna Maierová. Dr. Meier měnil účelově výpověď, prohlásil po výsledcích balistického zkoumání, že žena spáchala sebevraždu. Tomu však nenasvědčovala ani poloha ran, ani to, že měla na ruce velmi silné rukavice. (...) Doktorovu ženu zasáhly dva výstřely. První pod levé oko z bezprostřední blízkosti a druhá na šíji, přičemž střela vyšla tváří ven. Obě rány byly smrtelné. (...) Zavraždění manželky bylo nakonec Dr. Meirovi

*prokázáno a chebský soud jej po zásluze odsoudil k trestu smrti. Trest smrti byl nakonec zmírněn na trest doživotí.*⁴⁷

Roku 1945 byla vytvořena u Sboru národní bezpečnosti rozsáhlá sbírka zbraní, jež byla v průběhu 20. století neustále doplňována a která dnes čítá již přes 5000 funkčních zbraní. Současně s touto sbírkou byla vytvořena také sbírka nábojnic a střel z neobjasněných trestných činů.

Po roce 1945 vzniká v rámci procesu reorganizace policie Kriminální ústředna a o rok později její oddělení „T“, zabývající se expertizami v oboru mechanoskopie, balistiky a fotografie.

Hlavní správa Veřejné bezpečnosti vznikla v roce 1953 a její odborné pracoviště neslo název Vědeckotechnický odbor. Ten byl v roce 1958 přejmenován na Kriminologický ústav. Roku 1966 získal Kriminologický ústav statut vědeckovýzkumného a centrálního expertizního pracoviště znalecké činnosti v oboru kriminalistika. Po rozdělení československého státu nese ústav název Kriminologický ústav Praha. Roku 1995 se při reorganizaci Kriminologického ústavu Praha vyčleňuje a osamostatňuje oddělení balistických expertiz.

Dnes je kriminalistická balistika moderním kriminalistickým oborem, který doznal za téměř sto let vývoje velkého pokroku. „Pokroku doznaly nejen technické prostředky a metody zkoumání, ale významným způsobem se rozšířilo spektrum otázek, na které umí dnešní kriminalistická balistika nabídnout objektivní odpověď. Současná kriminalisticko-balistická praxe poněkud předběhla kriminalistickou teorii a zanechala ji za sebou, zejména v gnozeologické oblasti.“⁴⁸

Kapitola 2 - Pojem kriminalistické balistiky a její členění

Balistiku můžeme označit za obor, který se zabývá pohybem střely, a to jak ve zbrani, tak i mimo ni. Její název je odvozen z řeckého slova „ballo“ – vrhám, házím.

---

⁴⁷ STRAUS, J. a kol. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem*. Praha : POLICE HISTORY, 2003, s. 114-115

⁴⁸ PLANKA, B. *Kriminalistická balistika*. Kriminalistika, 2008, č. 3, s. 222

Balistika nachází uplatnění nejen v kriminalistice, ale také ve vojenství, lékařství, lovectví, sportu či kosmonautice. Kupříkladu vojenská balistika se zabývá především problematikou destrukce daného cíle, přesností zásahu, spolehlivostí zbraně apod., biomechanickou balistiku zase zajímají otázky lékařské, jako například působení střely na živý lidský organismus apod.

„Kriminalistická balistika se zabývá mechanismem výstřelu, pohybem střely v hlavní zbraně, dráhou střely při letu na cíl a destrukčními účinky střely v cíli. Kromě toho zkoumá funkčnost zbraní a střeliva a povýstřelové zplodiny.“⁴⁹ „Kriminalistická balistika (forenzní balistika, soudní balistika) se zabývá zkoumáním objektů a případně dat, které mají vztah ke střelbě nebo jinému použití zbraně pachatelem trestného činu.“⁵⁰ Jak vidno ze shora uvedených definic, nezabývá se kriminalistická balistika jen pohybem střely, ale i objekty, které mají vztah ke střelbě, zejména střelnými zbraněmi všech druhů a typů, dále střelivem, předměty zasaženými střelbou či vedlejšími produkty výstřelu. Kriminalistická balistika je oborem interdisciplinárním, neboť využívá poznatků matematiky, fyziky, chemie, biologie, medicíny, nauky o zbraních a střelivu, strojírenství a metalurgie. Samotná kriminalistická balistika však disponuje též vlastními poznatky a metodami, které přispívají k řešení kriminalistických otázek a k objasňování zejména násilné trestné činnosti.

Jednou z nejdůležitějších otázek, kterou se kriminalistická balistika zabývá, je problematika vzniku kriminalistických stop na střele při pohybu po celé dráze jejího letu až do zasažení cíle. Z tohoto hlediska lze balistiku třídit na čtyři základní, relativně samostatné oblasti, a to na balistiku vnitřní, přechodovou, vnější a terminální (obrázek 1).

Vnitřní balistika řeší pohyb střely v hlavni, a to od okamžiku vznícení prachové náplně v nábojnici až do okamžiku, kdy dno střely opouští ústí hlavně. Vnitřní balistika má pro kriminalistiku zásadní význam, neboť právě v této fázi výstřelu vznikají na střele a nábojnici stopy, které nám pak umožní skupinovou, popřípadě i individuální identifikaci zbraně.

Přechodová balistika se zabývá pohybem střely bezprostředně poté, kdy dno střely opouští ústí hlavně a prachové plyny působící na střelu ještě střelu předbíhají. Podle dosavadních výzkumů lze říci, že rychlost střely se na konci přechodové balistiky

⁴⁹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 188

⁵⁰ PLANKA, B. a kol. *Kriminalistická balistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010, s. 13

zvýší o 1 – 2 %. Pro kriminalistiku je v této fázi zásadní šíření zplodin výstřelu a jejich ulpívání na úst'ových zařízeních, jako jsou například tlumiče hluku výstřelu či jejich pronikání do cíle při střelbě z bezprostřední blízkosti.

Vnější balistika zkoumá dráhu střely od okamžiku, kdy opustí ústí hlavně a kdy již přestanou na střelu působit plyny proudící z hlavně, až po její dopad na cíl. Zabývá se tedy letem střely určitým prostředím, zpravidla vzduchem, ale i vodou. Z kriminalistického hlediska má vnější balistika význam například pro určování stanoviště střelce či stanovení vzdálenosti střelby.

Terminální nebo též koncová balistika se zabývá účinkem střely v cíli. Pokud střela zasáhne živý cíl, pak hovoříme o ranivé balistice. Z hlediska kriminalistiky má terminální balistika význam například pro určování účinku střely na živý organismus.

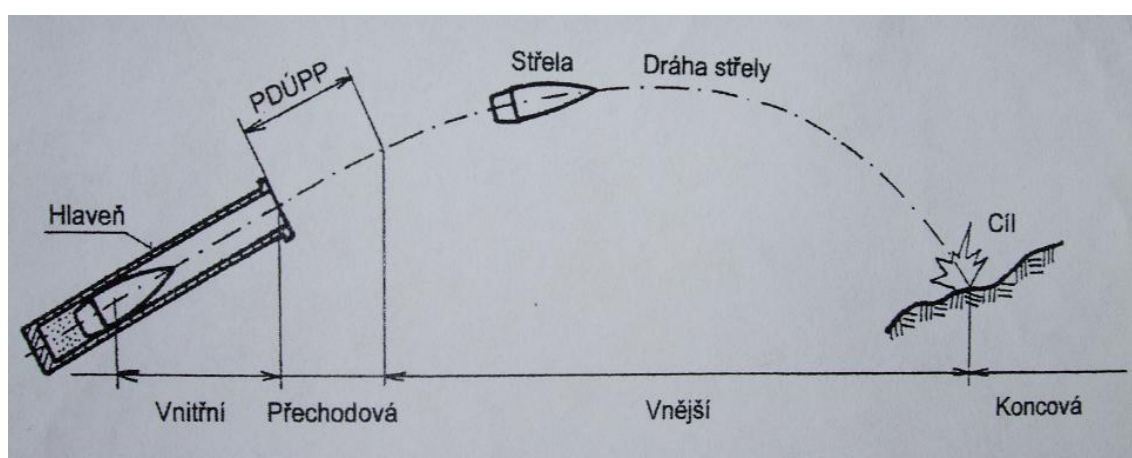
Někdy se k těmto čtyřem základním oblastem přiřazují ještě dvě oblasti, a to balistika prenatální a balistika postterminální. Je tomu tak proto, že kriminalistická balistika se velmi často zajímá o časový úsek, který samotnému výstřelu předchází. Příkladem by mohla být otázka, proč došlo k vzpříčení náboje v nábojové komoře. „Prenatální balistika studuje a popisuje standardní i nestandardní děje probíhající před samotným výstřelem, při kterých vznikají na zbrani nebo na náboji stopy významné pro kriminalistiku, například úmyslně vytvořené změny na zbrani, kterými chce pachatel zabránit její individuální identifikaci....“⁵¹ Na druhé straně nejsou pro kriminalistickou balistiku nezajímavé ani děje, ke kterým dochází až za oblastí terminální balistiky. „Postterminální balistika zkoumá děje probíhající po prostřelení cíle (překážky)...Zabývá se otázkami, které probíhají poté, co střela nebo její fragment (úlolek pláště, olovené nebo ocelové jádro) nebo fragment cíle v podobě sekundární střely (obecně projektil) opustí cíl, zpravidla nestabilizovaně.“⁵² K rozlišení terminální a postterminální balistiky nám může posloužit následující případ:

„...případ loupežného přepadení, při kterém pachatel zasáhl svědka události výstřelem z perkusního revolveru do hýžd'ového svalu. Přestože se jednalo o zástřel a střela uvázla těsně pod kůží na protilehlé straně, na kalhotách se nalézala dvě porušení tkaniny – vstřelový otvor, způsobený vniknutím střely, a výstřelový otvor s morfologií křížového roztržení tkaniny, způsobený dynamickým, lokálním protažením kůže na

⁵¹ PLANKA, B. *Kriminalistická balistika*. Kriminalistika, 2008, č. 3, s. 224 – 225

⁵² PLANKA, B. *Kriminalistická balistika*. Kriminalistika, 2008, č. 3, s. 226

výstřelové straně. Experimentální pokusy s balistickým gelem prokázaly, že za určitých podmínek je při zástřelu střela obalená vrstvou elastického materiálu cíle schopna krátkodobě opustit kontury cíle o několik centimetrů a vrátit se zpět, aniž by došlo k porušení povrchu cíle na výstřelové straně. Přiléhající tkanina oděvní součástky neměla v uvedeném případě takovou pružnost jako kůže, a proto došlo k jejímu porušení.⁵³

obrázek 1 – rozdělení balistiky při pohybu střely

(PLÍHAL, B., BEER, S., JEDLIČKA, L. *Vnitřní balistika hlavňových zbraní*. s. 15)

Kapitola 3 – Objekty balistického zkoumání

V popředí zájmu kriminalistické balistiky stojí bezpochyby střelné zbraně a mezi nimi na prvním místě ruční palné zbraně. Druhou skupinu objektů tvoří střelivo všeho druhu. Další skupinou jsou předměty zasažené střelou a do poslední skupiny pak patří povýstřelové zplodiny.

Kapitola 3.1 – Střelné zbraně

Co můžeme označit za zbraň? Legálnímu vymezení zbraně jsem se již věnoval

⁵³ PLANKA, B. *Kriminalistická balistika*. Kriminalistika, 2008, č. 3, s. 226

v Části I svojí práce. Nyní nás bude zajímat vymezení zbraně z pohledu kriminalistické balistiky. Dovolím si uvést z doktríny 3 definice zbraně. „Za zbraň z kriminalisticko balistického hlediska je považován jakýkoliv předmět, jehož pomocí lze dopravit střelu na cíl.“⁵⁴ „Střelnou zbraní se rozumí zbraň, u které je funkce odvozena od okamžitého uvolnění energie (jakékoliv energie) při výstřelu, zkonstruovaná pro požadovaný účinek na definovanou vzdálenost.“⁵⁵ „Zbraní se pro účely kriminalistické balistiky rozumí takový zbraňový systém, které je způsobilý dopravit do cíle projektil a vyvolat v něm devastující účinek.“⁵⁶

Podle zdroje energie, která je potřebná k vymetení střely ze střelné zbraně, můžeme střelné zbraně rozdělit do tří skupin:

- mechanické zbraně
- plynové zbraně
- palné zbraně

U mechanických zbraní se k vymetení střely ze zbraně využívá mechanická energie. Zatímco u kuše, luku nebo harpuny, které patří do skupiny mechanických zbraní, se využívá pružného prvku, u obléhacího praku se využívala polohová energie závaží. Tyto zbraně nemají v kriminalistické balistice téměř žádný význam. Jednak těmto zbraním chybí hlaveň, nedochází tudíž k vytvoření stop na střele a následná identifikace zbraně tak není možná, jednak je zde absence nábojnic, a proto tedy nemůže dojít k vytvoření stop.

U zbraní plynových je střela uváděna do pohybu tlakem vzduchu nebo jiného plynu, nejčastěji jde o oxid uhličitý. Plynové zbraně můžeme rozdělit na větrovky, vzduchovky a plynovky. U větrovek je vzduch předem stlačen v tlakové nádobě, která umožňuje několik výstřelů, aniž by musel být vzduch doplňován. Vzduchovky disponují mechanickým zařízením, které zajistí potřebný tlak vzduchu. Ten je stlačen nárazem pístu v okamžiku výstřelu. Plynovky využívají ke střelbě oxidu uhličitého, který je stlačen ve výměnných tlakových nádržkách, tzv. bombičkách, které umožňují

---

⁵⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 188

⁵⁵ HRAZDÍRA, I., KOVÁRNÍK, L., NOVOTNÝ, F. *Použití zbraně a zákon*. Praha : EUROUNION, 2000, s. 57

⁵⁶ PLANKA, B. a kol. *Kriminalistická balistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010, s. 16

opakovanou střelbu. Někdy se do skupiny plynových zbraní řadí ještě foukačky. Jedná se o dřevěné trubky, ze kterých se vystřelují šípky poháněné vzduchem, který do trubky vdechl střelec. Jsou používány domorodci v Africe a Jižní Americe. Ani u této kategorie zbraní nenacházíme nábojnici, ale na rozdíl od zbraní mechanických mají vždy hlaveň, kterou je pak protlačována samotná střela. Ta bývá nejčastěji vyrobena z olova, jeho slitin či z oceli a má zpravidla tvar kulovitý, hovoříme o tzv. brocích. Střely však mohou být i složitě tvarované a výhradně určené ke střelbě z plynových zbraní, jako jsou např. střely Diabolo. U této kategorie střelných zbraní je možná individuální identifikace podle stop na vystřelených střelách. V praxi ale často jde o stopy technicky nekvalitní nebo dochází ke značné deformaci střely v cíli a následná identifikace je vyloučena.

Nejdůležitější skupinou střelných zbraní jsou pro kriminalistickou balistiku zcela jednoznačně zbraně palné.

„Palné zbraně jsou charakteristické tím, že u nich je střela uváděna v pohyb okamžitým uvolněním chemické energie hořením střelného prachu, popřípadě samotné zápalkové složce.“⁵⁷ Mezi základní části palných zbraní řadíme:

- hlaveň
- závěr
- bicí a spoušťové ústrojí
- pojistné ústrojí
- rám

Hlaveň je vývojově nejstarší a nejdůležitější částí zbraně, neboť se bez ní neobejde žádná palná zbraň. Jde v podstatě o trubku, uvnitř které dochází k urychlení střely a k jejímu vedení v požadovaném směru. Hlaveň se skládá ze tří částí, a to z nábojové komory, přechodového kuželu a vývrtníku. Nábojová komora se nachází na zadním konci hlavně a umožňuje snadné nabití zbraně nábojem. Nábojová komora je s vývrtníkem spojena přechodovým kuželem. Vývrtník hlavně je v zásadě opatřen drážkováním. Drážkování uvádí střelu do rychlého rotačního pohybu a umožňuje tak střele poměrně stabilní polohu po dráze jejího letu. Existují však i hladké hlavně, které jsou konstruovány pro hromadnou střelbu.

---

⁵⁷ SUCHÁNEK, J. a kol. *Kriminalistika. Kriminalistickotechnické metody a prostředky*. 2. vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 188

Zařízení, které uzavírá nábojovou komoru, se nazývá závěr. U výkonnějších zbraní je závěr konstruován tak, aby odolal vysokému tlaku plynů na nábojnici. Proto je v době, kdy je zbraň připravena k výstřelu, mechanicky zajištěn. Tento typ závěru se nazývá uzamčený. U méně výkonných zbraní se naopak používá závěr neuzamčený (dynamický), kdy tlaku plynů na nábojnici odolává samotná hmotnost závěru.

Bicí a spoušťové ústrojí slouží k odpálení náboje, ke kterému dochází úderem na jeho zápalku. Rozhodující úlohu v tomto mechanismu hraje spoušť a bicí pružina. Spoušť slouží k uvolnění bicí pružiny, která pak dodává potřebnou energii k iniciaci náboje.

Odpálení náboje a tedy nechtěnému výstřelu brání pojistné ústrojí. Tento mechanismus je založen na pojistce, která brání pohybu spouště. Čím blíže je pojistka místu, kde dochází k odpálení náboje, tím je bezpečnější.

Rám představuje největší část zbraně. Na něm jsou upevněny všechny výše uvedené součásti zbraně.

Palné zbraně je možné dělit podle několika hledisek:

1) Dělení palných zbraní podle jejich **účelu**:

- civilní zbraně – lovecké, sportovní a obranné
- vojenské zbraně
- zvláštní zbraně – např. signální, poplašné, zbraně vyrobené podomácku

Lovecké zbraně jsou ruční palné zbraně, které slouží původnímu účelu zbraní, a to k lovu zvěře. Lovecké zbraně se mohou dělit podle mnoha kritérií, nejdůležitější je však jejich dělení podle provedení vývrtu hlavně na kulovnice, brokovnice a zbraně kulobrokové. Brokovnice jsou zbraně, jejichž vývrt je hladký. Zbraně, jejichž vývrt je opatřen drážkováním, jsou zbraně kulové neboli kulovnice. Jako zbraně kulobrokové jsou označeny zbraně, které mají alespoň jednu hlaveň brokovou a nejméně jednu hlaveň kulovou. Z hlediska konstrukce jsou lovecké zbraně zejména jednoranové. Při výkonu práva myslivosti však lovec potřebuje k dispozici několik nábojů různého druhu, a proto mezi loveckými zbraněmi nacházíme také zbraně vícehlavňové, u kterých se dvě až tři hlavně různých ráží spojují do hlavňového svazku. Lovecké zbraně

mají v češtině velmi bohaté názvosloví, které se odvíjí od počtu hlavní, provedení vývrtu a uspořádání hlavní. Tak například jednuška je název pro jednohlavňovou brokovnici, broková kozlice je pak dvouhlavňová brokovnice, která má hlavně nad sebou, tříhlavňová zbraň pak nese název troják atd.

Sportovní zbraně jsou určeny ke sportovním účelům, přesněji řečeno ke sportovní střelbě na terč. U sportovních zbraní se vyžaduje maximální přesnost střelby, proto jsou zpravidla konstruovány jako jednoranné nebo opakovací. Sportovní střelectví se v současnosti těší veliké oblibě, neboť střelecké soutěže mají světový charakter a probíhají podle mezinárodních pravidel a řádů. Sportovní zbraně nejsou jen ruční palné zbraně, ale do sportovních zbraní řadíme i zbraně mechanické (luk) a zbraně plynové (plynovky, větrovky, vzduchovky).

Obranné zbraně slouží k ochraně života, zdraví a majetku. Do této skupiny řadíme revolvery a pistole, o nichž bude pojednáno níže.

Vojenské zbraně slouží k vojenským nebo bezpečnostním účelům a jsou určeny k používání v armádách a ozbrojených bezpečnostních sborech. Do této kategorie řadíme zejména lehké i těžké kulomety, samopaly či ruční granátomety.

U zvláštních zbraní z hlediska účelu je nutné pojednat o zbraních vyrobených podomácku (obrázek 2). Tento druh palných zbraní je možno rozdělit do tří skupin, a sice na zbraně primitivní, zbraně přizpůsobené a zbraně zákeřné. Primitivní zbraně jsou opatřeny jednoduchou hlavní, která bývá nejčastěji zhotovena z kovové trubky, dále pak dřevěnou rukojetí, na kterou je hlaveň různým způsobem připevněna. Zbraň je zpravidla nabíjena zepředu kovovým či olověným materiálem, který představuje střelu. Přizpůsobené zbraně jsou vyráběny z „klasických“ palných zbraní, kdy dochází k úpravě hlavní a nábojové komory, aby bylo možno použít střelivo větší ráže. Jedná se tedy o kombinaci zbraně továrně vyrobené a zbraně vyrobené rukodílně. Zákeřné zbraně řadíme mezi zbraně nedovolené. Funkce zbraně je maskovaná úkrytem v opěrné holi či plnicím peru, nebo může jít o kombinaci s výsuvným nožem či s boxerem. Někdy sem kriminalistická praxe řadí i zbraně opatřené tlumičem zvuku při výstřelu.⁵⁸

---

⁵⁸ Srov. SUCHÁNEK, J. a kol. *Kriminalistika. Kriminalistickotechnické metody a prostředky*. 2. vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 192

obrázek 2 – zbraně vyrobené podomácku
(PLANKA, B. a kol. *Kriminalistická balistika*. s. 634)

Z kriminalistické praxe stojí jistě za zmínku následující případ, kdy pomocí velice primitivní palné zbraně byla spáchána sebevražda:

„V obytném prostoru rodinného domu bylo nalezeno mrtvé tělo 49letého muže. Tělo se nacházelo na podlaze, tvořené zčásti dlažbou, zčásti parketami, v místě přechodu dvou obytných místností, v poloze na zádech, hlavou v blízkosti prahu dveří. Horní končetiny byly pokrčeny v loktech, sevřené dlaně volně položené v krajině břicha, dolní končetiny natažené. Prsty rukou byly znečištěny rudohnědými skvrnami. V blízkosti hlavy mrtvého vpravo a pod hlavou bylo tratoliště krve, na podlaze mezi hlavou a dveřním prahem ležely kovové kombinované kleště. Vstupní dveře domu byly v době nálezů uzamčeny, okna zajištěna zevnitř.

(...) Provedením RTG vyšetřením byla ozřejmena přítomnost střely v dutině lební. Jednalo se o střelu ráže 7,65 mm s minimální deformací. (...) Bezprostřední příčinou smrti poškozeného bylo zhmoždění mozku při střelném poranění hlavy – zástřelu do dutiny lební, kdy ústí hlavně střelné zbraně se v okamžiku výstřelu nacházelo ve vzdálenosti cca několika centimetrů od pravé spánkové krajiny, tedy v dosahu doplňkových faktorů výstřelu. Dodatečné ohledání místa činu přineslo následující nález: V zásuvce kuchyňského stolu byly uloženy kovové kombinované kleště. V čelistech kleští byl sevřen šestihranný trubkový klíč, zafixovaný pevně utaženým,

několikrát omotaným vázacím drátkem modré barvy, kterým byly zároveň sevřeny rukojeti kleští. Mezi čelistmi kleští v místě, kde byl sevřen trubkový klíč, byla zjištěna nábojnice ráže 7,65 mm, bez zápalky. V protilehlé části místnosti, na přehoze válendy se nacházela dřevěná lať rozměrů cca 32,5 x 4,5 x 1,5 cm, na jejíž vnitřní ploše, asi ve 2/3 délky, byly patrné vtisky, po bližší nezjištěném předmětu a zjevné ušpinění charakteru skvrny tmavé barvy. Prohlídkou místa byl dále v zásuvce kredence nalezen jeden náboj ráže 7,65 mm, na policiče zrcadla drobný kousek zelenomodré plastelíny a za kamny na podlaze kovový vrut do dřeva se zbytky plastelíny.

Z výpovědi původního oznamovatele – bratra mrtvého – vyplynulo, že se následující den po ohledání místa činu dostavil do domu svého bratra, aby uklidil. Kombinované kleště, které byly z předešlého dne ponechány na místě, včetně drátem upnutého trubkového klíče, si prohlédl a zjistil v nich přítomnost nábojnice, z čehož vyrozuměl, že se jedná o nějaký střelný mechanismus. S kleštěmi více nemanipuloval, uložil je do zásuvky stolu (kde byly později nalezeny) a z místa činu odešel.

(...) Zkoumáním mechanismu složeného z kombinovaných kleští a trubkového klíče s nábojnicí (obrázek 3) bylo zjištěno, že se jedná o podomácku zhotovenou primitivní palnou zbraň, sestávající z kombinovaných ocelových kleští délky cca 160 mm, do jejichž čelistí byl pomocí měděného drátu průměru cca 0,7 mm se zelenou plastovou izolací připevněn šestihranný ocelový trubkový klíč délky cca 56,5 mm, vnitřního průměru cca 9mm, vnějšího průměru cca 11,5 mm, plnící funkci hlavně. V dolní části klíče, přiléhající k čelistem kleští v místě břitu pro stříhání drátů, se nacházela vystřelená mosazná nábojnice ráže 7,65 Browning bez zápalky, s očazeným lůžkem pro zápalku, utěsněná k dutině klíče pomocí proužku alobalu navinutého kolem těla nábojnice, v okolí se zbytky zelené plastelíny. Vzhledem k vydutí těla nábojnice bylo k jejímu vytažení z klíče zapotřebí značné fyzické síly, na dně nábojnice byly otištěny stopy opracování kombinovanými kleštěmi. Bylo provedeno ověření střelbyschopnosti celého mechanismu – vystřelená nábojnice byla v trubkovém klíči nahrazena nábojnicí stejné ráže, v provedení s ostrou zápalkou. Na zápalku nábojnice byla přitisknuta předložená plastelína, do které byl špičkou zapíchnut předložený vrut. Následným razantním úderem dřevěné latě na hlavu vrutu došlo k iniciaci zápalky, která následně

byla tlakem plynů vymetena z lůžka nábojnice. Bylo konstatováno, že předložená primitivní, podomácku vyrobená palná zbraň je schopná střelby.⁵⁹

obrázek 3 – „střílející kleště“

(PLANKA, B. a kol. *Kriminalistická balistika*. s. 639)

2) Dělení palných zbraní podle **ovladatelnosti**:

- lafetované zbraně – zbraně, které je nutné uložit pro jejich velkou hmotnost na podstavec či lafetu, např. děla, těžké kulometry
- ruční zbraně – zbraně, které může přenášet a ovládat jediná osoba. Lze je dále dělit podle toho, zda nám pro střelbu z nich stačí k ovládnutí jediná ruka nebo zda potřebujeme ruce obě, na zbraně:
  - krátké – revolvery a pistole
  - dlouhé – např. samopaly a pušky

Základní charakteristikou revolveru (obrázek 4) je válec s komorami pro náboje. Válec se otáčí kolem své osy tak, že se jeho jednotlivé komory pro náboje postupně spojí s hlavní, která je nepohyblivá. V momentě, kdy je jedna z komor spojena s hlavní, se stává pokračováním vývrtu hlavně a plní tak funkci nábojové komory. Otáčení válce se řeší mechanickým způsobem, kdy zdrojem energie je samotná síla střelce. Kohout je možné natáhnout buď tlakem na palečnický kohout nebo přímo tlakem na spoušť.

⁵⁹ ŠAFR, M., HEJNA, P., ZÁTOPKOVÁ, L., FENCL, M., KRAMÁŘ, R., AUFART, J. *Sebevražda podomácku vyrobenou střelnou zbraní*. Kriminalistický sborník, 2010, č. 1, s. 18-20

S natáhnutím kohoutu dochází zároveň k otočení válce s komorami pro náboje a po každém výstřelu se válec pootočí tak, že dojde ke spojení následující komory s nábojem s hlavní. Kapacita nábojové válce se pohybuje od 5 do 8 nábojů. Náboje se do válce zasouvají zezadu poté, co dojde k jeho bočnímu vyklopení, zpravidla na levou stranu. Do každé komory pro náboje je nutné vsunout náboj, proto se často pro rychlé nabíjení používají tzv. rychlonabíječe, například kužely, ve kterých jsou přichycené náboje a umožňují tak hromadné vložení nábojů do válce. Po vystřelení všech nábojů zůstávají prázdné nábojnice v nábojových komorách a bývají tak často odneseny z místa střelby, proto je na místě činu nenacházíme. Výhoda revolveru, jako ruční palné zbraně krátké, spočívá jednak v tom, že při selhání náboje v nábojové komoře stačí k výstřelu znovu stisknout spoušť, jednak i v tom, že po výstřelu je nutné kohout znovu napnout, je tedy při používání bezpečnější než pistole. Nevýhodou je pak jistě malý počet nábojů. Obecně platí, že revolver je určen pro střelbu na vzdálenost do cca 25 metrů.

obrázek 4 – revolver Python

(<http://armory.itrademarket.com/prod>)

Pistole (obrázek 5) na rozdíl od revolverů řadíme z hlediska jejich konstrukce mezi zbraně samonabíjecí, zatímco revolvery se téměř výlučně konstruují jako zbraně opakovací. Další rozdíl mezi pistolí a revolverem je v tom, že pistole nemá náboje umístěné ve válci, ale v zásobníku, z něhož se automaticky dostávají do nábojové komory. Vyhození vystřelené nábojnice a dopravení nového náboje do nábojové komory je obstaráno energií prachových plynů, které vznikají při výstřelu. Na rozdíl od revolveru nezůstávají tedy prázdné nábojnice v pistolí, ale jsou vyhozeny ven, což umožňuje kriminalistům nalézt je na místě činu. Kapacita zásobníku se pohybuje mezi 8 až 16 náboji. Výhoda pistolí spočívá bezpochyby v možnosti vypálit rychle několik ran za sebou, nevýhodu lze spatřovat v závislosti správné funkce pistole na kvalitním střelivu a v případě selhání náboje je nevyhnutelná složitější manipulace se zbraní, než

jak je tomu u revolveru. Lze však říci, že pistole patří mezi nejznámější a nejpoužívanější ruční palné zbraně. Ve srovnání s revolverem je určena pro střelbu na vzdálenost do cca 50 metrů.

obrázek 5 – pistole Glock

(<http://www.kentaurzbrane.cz/zbrane-na-zp/pistole-glock-19>)

Z kategorie ručních palných zbraní dlouhých stojí jistě za zmínku také samopal (obrázek 6). Je však nutné poznamenat, že někteří autoři neřadí samopaly výlučně mezi ruční palné zbraně dlouhé, neboť vzhledem k jejich konstrukční různorodosti a rozdílnosti v jejich délce, by v některých případech bylo možné je zařadit mezi ruční palné zbraně krátké. V úvahu by přicházely nejspíše nejmodernější typy samopalů vzhledem k jejich kompaktnosti. Hlavně většiny samopalů jsou delší než hlavně pistolí, ale zase kratší než hlavně puškové, jsou nepohyblivé a zpravidla mají drážkovaný vývrt. Z hlediska jejich konstrukce a stupně automatizace je řadíme mezi zbraně automatické, do chodu jsou uváděny přímým tlakem plynů působících na dno nábojnice. Většina samopalů bývá opatřena přepínačem spoušťového mechanismu, který umožňuje jak střelbu jednotlivými ranami, tak i dávkami. Zásobník bývá uložen zpravidla v dolní části samopalu, ale i po straně. Z hlediska střeliva je převážná část samopalů konstruována na pistolové náboje. Určitě největší výhodou samopalů je velmi vysoká rychlost střelby, nedostatkem je naopak menší přesnost.

obrázek 6 - samopal MP5

(<http://airsoft-kbel.blog.cz/>)

3) Dělení palných zbraní podle **vývrtního** hlavně:

- hlaveň s drážkovaným vývrtem – sem patří většina ručních palných zbraní s jednotnou střelou
- hlaveň s hladkým vývrtem – do této skupiny patří všechny zbraně s hromadnou střelou a některé zbraně s jednotnou střelou
- kombinované hlavně – jedná se o ruční palné zbraně mající alespoň jednu hlaveň s hladkým vývrtem a jednu hlaveň s drážkovaným vývrtem
- hlavně s polygonálním vývrtem – vývrt jejich hlavně tvoří mnohoúhelník (polygon)

4) Dělení palných zbraní podle **konstrukce**:

- jednoranné – po každém výstřelu je zbraň nutné nabít novým nábojem
- opakovací – mají v zásobníku větší počet nábojů, ale jejich postupné zasouvání do nábojové komory se provádí ručně
- poloautomatické (samonabíjecí) – před prvním výstřelem je nutné ručně zasunout náboj do nábojové komory, po výstřelu je pak náboj zasunut do nábojové komory automaticky
- automatické (samočinné) – jediné stisknutí spouště umožňuje ve velmi rychlém sledu vystřelit větší počet střel dávkami

5) Dělení (nejen palných) zbraní podle **ZoZS**

ZoZS kategorizuje zbraně jednak co do povolovacího režimu na kategorie zbraní A až D (kategorie A – zakázané zbraně, kategorie B – zbraně podléhající povolení, kategorie C – zbraně podléhající ohlášení, kategorie D – ostatní zbraně). Dále ZoZS kategorizuje zbraně v příloze k ZoZS v Části první (takto členěné zbraně se v zásadě prolínají všemi sub 1) až 4) děleními s určitými odchylkami).

Na závěr této kapitoly bych rád uvedl víceméně samostatnou kategorii střelných zbraní, a to zbraně vytištěné z 3D tiskárny. 3D tiskárny obecně jsou věci v poslední době velice populární, lidé na nich tisknou téměř vše, co je napadne, a bohužel v neposlední řadě i střelné zbraně.

Zbraň z 3D tiskárny je dle mého názoru riziková jak sama o sobě, tak i pro druhé, a to s ohledem na její dostupnost, výrobní materiál a těžkou odhalitelnost. Její hrozba není bohužel jen potencionální, jak se budu snažit naznačit na následujících řádcích.

Představa cenové dostupnosti základní 3D tiskárny (cca 20.000,-- Kč) a plány na výrobu zbraně z takové tiskárny dostupné na internetu ukazují na skutečnou hrozbu. Výrobním materiálem pro jednotlivé části této zbraně je pak zpravidla tvrzený plast. Jediným kovovým dílem této zbraně je úderník (jeho funkci plní zpravidla obyčejný hřebík). Sehnat tak výše uvedené nečiní určitě větší problém. Současně je nasnadě říci, že jejímu odhalení tak nepomohou ani rentgenové rámy, schováme-li si např. „úderník“ v peněžence.

Co se týče střeliva do takové zbraně, to se „zatím“ na 3D tiskárně nevyrábí a používá se zpravidla střelivo velmi malé ráže (k pojmu „ráže“ viz následující kapitola). Účinnější střelivo by taková zbraň dozajista nevydržela. I tak je z praxe známo, že zbraň z 3D tiskárny vydrží zpravidla jeden výstřel, což už je bohužel hodně. Nejznámějším modelem takové jednoranné pistole z 3D tiskárny je pak model „LIBERATOR“.

„Účinná opatření s rozmachem 3D tisku a nízkých cen tiskáren jsou v nedohlednu. Jedinou možností je naprosto perfektní činnost Policie, bezchybná letištní kontrola, která by ovšem měla být důslednější. Jen tak lze zabránit nejhoršímu. Pozitivum sice 3D tisk přináší při práci pro "ty dobré", ale jak známe z historie, spousta původně skvělých nápadů a myšlenek se zvrhlo v naprostý opak. Můžeme jmenovat Roberta Oppenheimera...“⁶⁰

---

⁶⁰ VOSKA, M. *Střelná zbraň snadno a rychle? Bohužel s 3D tiskem realita...* [online]. Publikováno 2.3.2015. Dostupné z : < <http://www.policiejinoviny.cz/strelna-zbran-snadno-a-rychle3f-bohuzel-s-3d-tiskem-realita-.html/> >

Kapitola 3.2 – Střelivo

Pod pojmem střelivo si asi každý představí náboje do současných palných zbraní. „Nábojem rozumíme celek určený k nabíjení do zbraní a vymetení střely.“⁶¹

Předně mám za to, že obecně nejdůležitějším technickým údajem pro náboje je jejich ráže neboli kalibr. Je nutné poznamenat, že je to velmi důležitý termín nejen pro náboje, ale i pro samotné zbraně, neboť ráže označuje průměr střely a rozměr hlavně. Hodnota ráže se udává v milimetrech nebo v anglických palcích, přičemž 1 anglický palec se rovná 25,4 mm. Tak například označení 0.38 nebo 0.380 znamená 0,38 anglického palce.

Náboj se skládá z těchto částí (obrázek 7):

- nábojnice
- prachová náplň
- zápalka
- střela

Nábojnice stmeluje ostatní části náboje v jeden celek, kdy v hrdle nábojnice je zasazená střela, do dna nábojnice je vlisována zápalka a uvnitř nábojnice se nachází prachová náplň. Nábojnice tak slouží pro kompletaci celého náboje a současně pro utěsnění nábojové komory při výstřelu. Na nábojnici se rozeznává hrdlo, tělo a dno. Je-li dno většího průměru než je průměr těla nábojnice a přesahující dno tak vytváří okraj, jedná se o nábojnice okrajové. Okraj usnadňuje vyjmutí vystřelené nábojnice, a tak se tyto nábojnice nejčastěji používají u revolverů a u zbraní se sklopnými hlavními. Okraj naopak může působit potíže u zbraní opakovacích a samonabíjecích při podávání nábojů. Proto ještě rozlišujeme nábojnice bezokrajové, kdy dno je stejného průměru jako tělo nábojnice. Nejčastějším materiálem pro výrobu nábojnic je mosaz a ocel. Nejmodernějším materiálem pro výrobu nábojnic je pak samotná výmetná náplň. „Požadavek zabezpečení úplného spálení nábojnice při výstřelu k dosažení vyšší rychlosti střelby a zjednodušení úkonů spojených s opětovným výstřelem vedla

---

⁶¹ HRAZDÍRA, I., KOVÁRNÍK, L., NOVOTNÝ, F. *Použití zbraně a zákon*. Praha : EUROUNION, 2000, s. 62

k myšlence vytvoření nábojnice přímo z materiálu výmetné náplně.⁶² Problémem těchto nábojnic je však jejich křehkost a v současné době se ve výrobě těchto nábojnic nepokračuje.

Prachovou náplň nebo též hnací slož většiny nábojů do palných zbraní tvoří v současnosti bezdýmný prach, který může být nitrocelulózový, nitroglycerinový nebo diglykolový. Formou jsou zrna různých tvarů, která po iniciaci zápalky zahoří a po velmi krátké době vyvinou velké množství plynu o vysokém tlaku, čímž udělí střele potřebnou energii. Nejstarší a nejdéle používanější střelivinou je však černý střelný prach. Jde o směs dusičnanu draselného, síry a dřevěného uhlí. Oproti bezdýmnému prachu má ale černý prach řadu nedostatků, a proto se dnes používá jen zřídka, například při střelbě z historických zbraní a jejich replik. Černý prach má totiž poměrně malý výkon, způsobuje velký kouř při výstřelu a po jeho shoření zůstává velké množství pevných zbytků, které zanáší vývrt hlavně.

Zápalka je určena k zapálení prachové náplně. Skládá se z mosazného či měděného kloboučku, kde je uložena zápalná slož. Zápalky pro náboje do ručních palných zbraní obsahují mezi 20 až 250 mg zápalné slož. Dopadem úderníku na zápalku se zápalná slož vznítí a zažehne prachovou náplň. Podle způsobu uspořádání zápalky rozeznáváme v současné době tři druhy zápalu, a to zápal jehlový, okrajový a středový (obrázek 7). Jehlový zápal využívá systému zapalovací jehly, která prochází radiálně stěnou nábojnice. Jeden konec jehly zasahuje do zápalky a druhý konec vyčnívá z nábojnice. Na tento vnější konec dopadá úder kohoutku a dochází k iniciaci zápalky. Tomuto druhu zápalu se také někdy říká zápal Lefauchaux podle jeho vynálezce. V dnešní době je však tento druh zápalu zastaralý a setkáváme se s ním velice zřídka. Náboje s okrajovým zápalem mají zalisovány zápalnou slož po celém obvodu dutého okraje dna nábojnice. Zápalník pak udeří na okraj dna nábojnice a iniciuje zápalnou slož. Tento druh zápalu se užívá u méně výkonných nábojů a u flobertových nábojů. Nejdokonalejší a nejpoužívanější jsou náboje se středovým zápalem. Zápalka je konstruována jako samostatný celek a je zalisována uprostřed dna nábojnice. S prachovou náplní je pak zápalka propojena jedním nebo dvěma šlehovými kanálky, kterým se také říká zátravky, kudy pak vyšlehnou plamen vznícené zápalné slož a zapálí prachovou náplň. Náboje s tímto zápalem jsou používány v pistolích,

---

⁶² CARAS, I. *Střelivo do ručních palných zbraní*. Praha : ARS-ARM, 1995, s. 60

revolverech a všech samopalech. Všechny tyto 3 druhy zápalu řadíme mezi zápaly mechanické. Je třeba se však ještě zmínit o zápalu elektrickém. K iniciaci zápalky se místo mechanického impulsu používá elektrický proud. Uplatnění nábojů s elektrickým zápalem nalézáme kupříkladu u leteckých kulometů.

„Střelou rozumíme předmět vystřelený ze střelné zbraně, určený k zasažení cíle nebo vyvolání jiného efektu.“⁶³ „Střela má mít dostatečnou hmotnost (aby byl zaručen účinek v cíli, optimální aerodynamický tvar (aby při letu vzduchem měla co nejmenší odpor) a takové konstrukční uspořádání, aby splnila požadavky na ni kladené.“⁶⁴ Střely můžeme rozdělit do dvou základních skupin, a to na střely jednotné a střely hromadné. Hromadná střela je střelou brokovou, kdy v jednom náboji je obsažen větší počet broků. Brokové střely se používají ve zbraních s hladkým vývrtem hlavně, zejména v brokovnicích pro lov zvěře. Je nutné poznamenat, že v brokovnicích lze používat i jednotnou střelu, která musí být však speciálně upravená pro nedrážkovanou hlaveň brokovnice. Na druhou stranu však existují i brokové střely pro některé druhy revolverů. Druhou skupinu střel tvoří střely jednotné, které můžeme rozdělit do několika následujících kategorií:

- celoplášťové
- poloplášťové
- homogenní (kompaktní)
- speciální

Celoplášťové střely se skládají z olověného jádra, které je chráněno proti deformaci pláštěm z oceli. Samotný ocelový plášť je pak chráněn proti korozi nejčastěji vrstvou tombaku, tj. slitiny mědi s niklem.

Poloplášťové střely obsahují také olověné jádro a plechový plášť, ten však ponechává špičku střely obnaženou.

Kompaktní střely jsou vyrobené z jednoho materiálu, nejčastěji z olova. Výhodou kompaktních střel je, že při pronikání terčem nedochází k jejich rozdělení na jednotlivé segmenty.

---

⁶³ KOVÁRNÍK, L., ROUČ, M. *Zbraně a střelivo*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007, s. 93

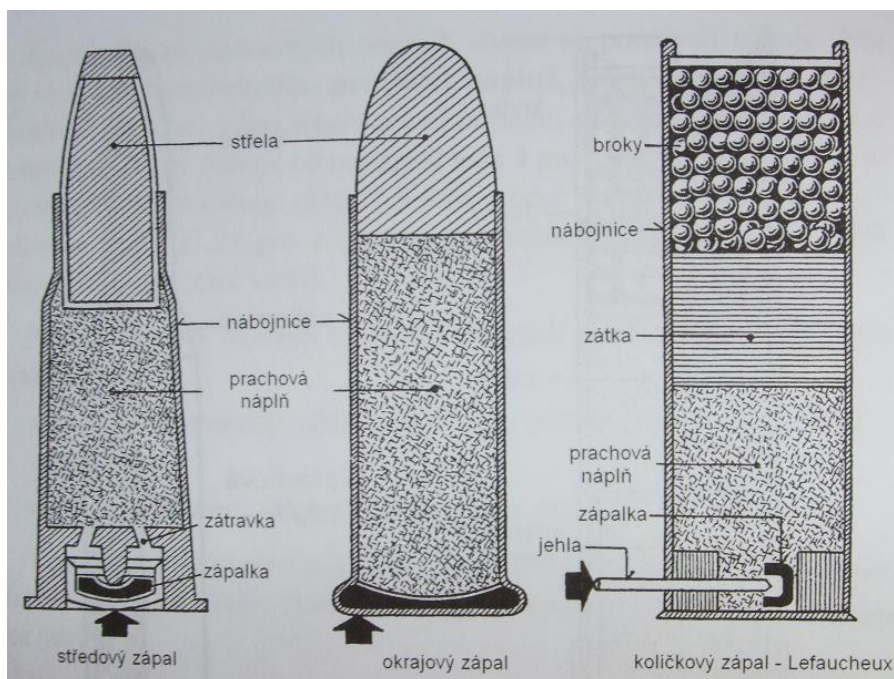
⁶⁴ PLANKA, B. a kol. *Kriminalistická balistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010, s. 53

Mezi speciální střely pak řadíme například průbojné nebo zápalné střely. U průbojných střel je nahrazeno olověné jádro jádrem s ocelovým pláštěm, kdy požadavek průbojnosti je dosažen tuhostí materiálu jádra, velikostí dopadové rychlosti a hmotností. Zápalné střely mají olověné jádro, měděný či ocelový plášť a ve středové části jádra pouzdro vyplněné fosforem. Při výstřelu se fosfor vznítí a umožňuje zapálení snadno hořících látek v cíli. Mimo to při hoření fosforu vzniká bílý dým a dráha letu střely je pak dýmem označena.

Mezi speciální střely lze zde pro zajímavost určitě zařadit i střely, které v současné době vyvinuli vědci z Univerzity obrany. Jedná se o tzv. střely AM, které jsou určeny do zbraní ochranky na palubě dopravních letadel, tzv. Air Marshalové. „Z řady pracovních jednání pak vyplynuly dva hlavní požadavky, které musí jejich nový náboj bezpodmínečně splnit. Protože policista musí, v případě použití služební zbraně, zneškodnit útočníka hned prvním výstřelem, musí mít střela maximální ranivý účinek. Současně však ve stísněném a zaplněném prostoru kabiny letadla nesmí dojít k ohrožení dalších nezúčastněných osob a rovněž poškození některých citlivých částí letadla by bylo nežádoucí.“⁶⁵ Vědci byli tak nuceni vyvinout střelu v zásadě s protichůdnými požadavky, na jedné straně maximální ranivý účinek střely, na straně druhé střela nesmí poškodit letadlo a ohrozit třetí osoby. V případě střel AM jde o velmi lehké mosazné střely se specifickým designem spočívajícím v tom, že tyto střely mají na své přední straně otevřenou expanzivní dutinu, jež po zásahu způsobuje deformaci střely a v důsledku toho předává maximum kinetické energie zasaženému cíli. Tyto střely pak letí rychleji než jiné střely, mají mnohem vyšší ranivý účinek a po proniknutí tělem útočníka navíc od nich nehrozí ani poškození letadla, ani zranění dalších osob, neboť po zasažení cíle dochází k jejich deformaci.

---

⁶⁵ SLIVA, V. *Vědci z Univerzity obrany vyvinuli nové střelivo pro ochranku letadel*. [online]. Publikováno 5.4.2016. Dostupné z : < <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/vedci-z-univerzity-obrany-vyvinuli-nove-strelivo-pro-ochranku-letadel-120933/> >

obrázek 7 – části náboje a druhy zápalu

(STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. s. 298)

Protože náboje do jednotlivých ručních palných zbraní mají svá specifika, rád bych se blíže věnoval některým z nich, a to nábojům pro pistole, revolvery a brokovnice.

Náboje pro pistole charakterizuje drážka u dna nábojnice, avšak nemají okraj, a proto je možné je dobře odlišit od nábojů revolverových, které okraj mají. Střely jsou jednotné převážně celoplášťové. Nábojnice jsou nejčastěji mosazné a co do tvaru válcové či kuželové. Náboje pro pistole jsou vyráběny se zápallem středovým. Ráž je vyznačena na dnech nábojnic, přičemž nejčastější ráže pistolových nábojů jsou 6,35; 7,62; 7,65 a 9 mm. Označení pistolového náboje může například znít 7,65 mm Browning, kdy 7,65 je jmenovitá ráže pistolové hlavně v milimetrech a Browning označuje jméno konstruktéra a výrobce náboje.

Základním rysem revolverových nábojů je přečnávající okraj dna nábojnice, který dosedá na hranu bubínku. Nábojnice jsou vyráběny z tenčího plechu než nábojnice nábojů do pistole. Prachovou náplní je bezdýmny prach, černý prach se již téměř nevyskytuje. Střely jsou kompaktní, vyráběné převážně z olova, plášťové střely jsou zde výjimkou. Na části střely, která vede střelu vývrtem hlavně, nacházíme mělké příčné drážky, ve kterých je napuštěno mazivo, aby střela hlavní snáze pronikala a aby

nedocházelo ke znečišťování vývrtné hlavě otěrem olova. Revolvery jsou rozšířeny zejména v USA a Anglii, a proto bývá ráž uváděna zejména v anglických palcích. Označení revolverového náboje je například .44 Remington Magnum, kdy 44 je jmenovitá ráže hlavně v setinách palce, Remington značí firmu, která náboj zavedla, a Magnum je označení pro výkonný náboj.

U nábojů pro brokovnice je charakteristická hromadná střela, která se skládá z velkého množství broků. I u těchto nábojů je však možné používat jednotnou střelu, ta však musí být speciálně upravena, neboť náboje pro brokovnice jsou určeny pro zbraně s hladkým vývrtem hlavně. Nábojnice jsou papírové nebo plastové, uzavřené papírovým či plastovým uzávěrem ve tvaru hvězdice. Mají tvar válce a jejich délka se pohybuje mezi 50 a 70 mm. Ve spodní části nábojnice nalézáme kování, které je zakončeno zpravidla okrajem. Oddělení prachové náplně od broků zajišťuje uvnitř nábojnice zátka. Samotná velikost broků se pohybuje mezi 2,5 až 4,5 mm.

Kapitola 3.3 – Předměty zasažené střelou

Předměty zasažené střelou jsou dalším objektem balistického zkoumání. Podle kontaktu střely s předmětem můžeme rozlišovat:

- vstřel – místo, kudy střela vnikla do objektu
- výstřel – místo, kde střela objekt opustila
- průstřel – střelný kanál spojující vstřel a výstřel
- zástřel – místo, kde střela v objektu uvízla. Střelný kanál je zde neprůchozí, na jeho konci lze nalézt střelu.
- nástřel – místo, kde střela na objekt narazila (v soudním lékařství se lze též setkat s pojmem postřel). Nástřel je ještě možné rozlišovat:
  - kolmý nástřel – střela vytváří v zasaženém objektu mělkou prohlubeň a dopadá na zem. Kolmý nástřel se vytváří zpravidla při malé dopadové rychlosti střely.
  - šikmý nástřel – střela zasahuje objekt pod velmi malým úhlem, do objektu nevniká, ale odráží se a pokračuje v letu.

Kapitola 3.4 – Povýstřelové zplodiny

„Pojmem povýstřelové zplodiny se označuje složitá směs velmi malých částeczek, které v okamžiku výstřelu z palné zbraně vylétnou jednak ústím hlavně, ale uniknou i nejrůznějšími štěrbinami, které jsou dány vlastní konstrukcí zbraně.“⁶⁶ Vznik povýstřelových zplodin je velmi různorodý. Vznikají jednak hořením prachové náplně a zápalkové složce, jednak při průchodu střely hlavní zbraně odíráním jejího povrchu. Nelze však zapomenout ani na nejrůznější nečistoty, které jsou v průběhu výstřelu ze zbraně vymeteny. Jedná se tedy např. o zbytky nespáleného střelného prachu, zbytky zápalkové složce, rez ze zbraně i střeliva nebo zbytky konzervačních prostředků jako jsou různá mazadla a řadu dalších materiálů. Z hlediska chemického složení jsou pro povýstřelové zplodiny příznačné chemické prvky jako olovo, antimon, cín, baryum, síra, ale do určité míry i vápník a křemík. Opticky se povýstřelové zplodiny projevují jako záblesk a dým v okolí hlavně (obrázek 8). Pro jejich šíření je ideální bezvětří, jejich dolet je však velmi omezený. Vzhledem k jejich malé hmotnosti jsou totiž brzděny odporem vzduchu. Do určité míry sledují směr střelby, ale jejich část uniká i závěrem zbraně nebo jinými místy zbraně do stran či dozadu ve vztahu ke směru střelby. Povýstřelové zplodiny ulpívají nejen na samotné zbrani, oděvu či ruku střelce, ale i na předmětech blízkých samotnému výstřelu. Povýstřelové zplodiny mají tak zásadní význam pro určování vzdálenosti střelby, stanoviště střelce či zda konkrétní osoba byla v kontaktu se střílející zbraní.

---

⁶⁶ SUCHÁNEK, J. *Kriminalistické stopy obsahující informaci o vnitřní stavbě (strukturu) objektu*. Praha : Policejní akademie ČR, 2005, s. 49

obrázek 8 – povýstřelové zplodiny

(<http://www.21stoleti.cz/view.php?cislocianku=2006031709>)

Kapitola 4 – Vznik, výskyt, vyhledávání a zajišťování balistických stop

„Kriminalistická stopa je každá změna, která je v příčinné nebo jiné souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí, existuje nejméně od svého vzniku do zjištění a je vyhodnotitelná současnými kriminalistickými metodami a prostředky.“⁶⁷ Za balistické stopy pak lze označit takové kriminalistické stopy, které vznikají v souvislosti s použitím střelné zbraně.

Kapitola 4.1 – Dělení, vznik a výskyt balistických stop

Balistické stopy jsou obecně obsaženy v materiálech, které byly k vyšetřované události shromážděny a lze je rozdělit do 5 skupin:

- stopy mechanické – vtisky, rýhy, sešnuté a zhmožděné stopy (nalézají se zpravidla na povrchu nábojnic a střel a podílí se na nich jednotlivé funkční části zbraně - níže se těmto stopám budu věnovat blíže)

---

⁶⁷ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C. H. Beck, 2001, s. 74

- stopy technologické – nalézají se na zbraních a střelivu (typicky se vyskytují u podomácku upravovaných zbraní a střeliva)
- stopy destrukce na cílech a překážkách, ale také na havarovaných zbraních a na střelivu (tepelné a silové účinky, destrukce)
- stopy materiálové – otěry a fragmenty kovů, částice anorganických a organických látek, kousky biologických tkání (typicky se vyskytují na tělech a oděvech zasažených osob, střelců i překážkách střelby)
- stopy datové – specifická data v objektivní informaci o použití střelné zbraně, obsažená v obrazových a zvukových záznamech (např. detaily videosekvence na videozáznamu loupežného přepadení banky)⁶⁸

Na vzniku balistických stop mechanických se nejčastěji podílejí jednotlivé funkční části zbraně, které v průběhu výstřelu přichází do kontaktu s nábojnicí nebo střelou. Abychom mohli objasnit vznik a výskyt těchto balistických stop na nábojnici či střele, je nutné popsat mechanismus výstřelu se zapojením jednotlivých funkčních částí zbraně. „Z funkce palných zbraní vyplývá, že po stisknutí spouště se uvolní úderník, jehož zápalník udeří na zápalku ve dně nábojnice. Zápalková slož reaguje na počáteční mechanický impuls zápalníku, vznítí se a zažehne vlastní prachovou náplň náboje. Hořením prachové náplně se vytváří velké množství expanzivních plynů, jejichž tlak neustále narůstá. V okamžiku, kdy tlak prachových plynů překoná pevnost spojení střely s nábojnicí, začne se střela pohybovat, prochází přechodovým kuželem, začne se zařezávat do vývrtu hlavně, sleduje vývrt a získává rotaci, přičemž musí překonávat průtlaký odpor způsobený třením střely v drážkách a polích vývrtu. Prachové plyny vzniklé při výstřelu se v nábojnici šíří všemi směry. Zpětný tlak plynů působí na dno nábojnice, tím je dno nábojnice vtlačeno do lůžka závěru. Současně vytahovač svým drápkem zaklesnutým v zápichu nábojnice vytahuje nábojnici. Nárazem dna nábojnice na vyhazovač je nábojnice vyhozena výhozným okénkem ze zbraně. Zpětným pohybem závěru do přední polohy je do nábojové komory podávám další náboj a celý cyklus se opakuje.“⁶⁹ Z výše uvedeného si dovoluji vymezit, jaké funkční mechanismy zbraně se

⁶⁸ Srov. PLANKA, B. a kol. *Kriminalistická balistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010, s. 20-22

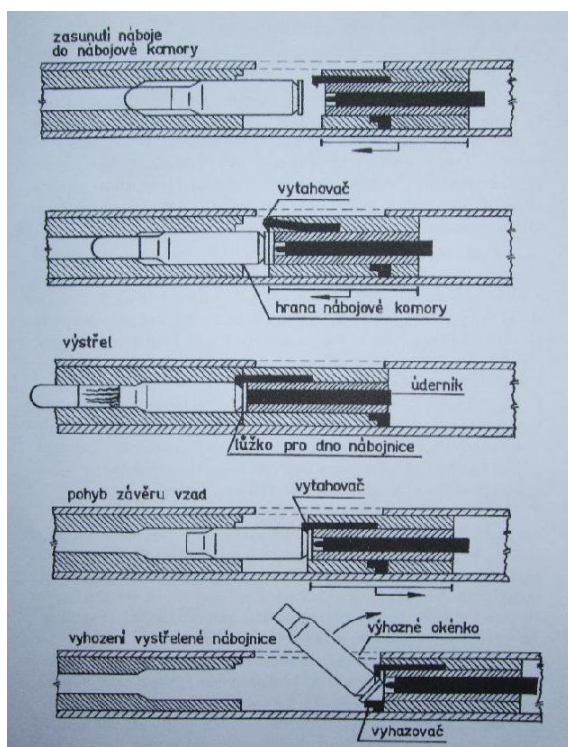
⁶⁹ SUCHÁNEK, J. a kol. *Kriminalistika. Kriminalistickotechnické metody a prostředky*. 2. vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999, s. 198

v průběhu výstřelu podílejí na vzniku stop na nábojnici a na střele (obrázek 9). Jedná se o:

- **vývrt hlavně** – vytváří balistickou stopu na plášti střely po celém jejím obvodu. Při průchodu střely vývrtem hlavně se na vzniku stop podílí zejména pole vývrtu hlavně, která vytváří vtisky na povrchu střely. Na střele dále vznikají stopy drážek. Střela na svém povrchu odráží i drobné nerovnosti vývrtu hlavně. Problémem však je, že střela při průchodu hlavní může též setřít ze stěn rez či jiné nečistoty, čímž se zastírají původní specifické znaky.
- **zápalník** – balistická stopa ve formě vtisku vzniká na zápale nábojnice. Tvar je zpravidla půlkruhovitý o různém průměru a hloubce, stopa se však může vytvořit i ve tvaru čtverce či trojúhelníku. Vtisk vzniklý úderem zápalníku se nenachází vždy ve středu zápalky, naopak může být značně odchýlen. Každá taková odchylka je typickým znakem zbraně, ze které byla nábojnice vystřelena.
- **lůžko pro dno nábojnice** – stopa se vytváří na dně nábojnice včetně zápalky, kde je stopa znatelnější, neboť materiál zápalky je měkčí než ostatní materiál dna nábojnice. Tvary lůžek pro dno nábojnice mají své vlastní a specifické uspořádání, které je charakteristické pro příslušnou zbraň.
- **drápek vyťahovače** – zanechává specifickou stopu v drážce pod obrubou dna nábojnice a často přímo na samotné obrubě dna nábojnice. Ze samotného umístění takto vzniklé stopy lze usuzovat na typ použité zbraně.
- **vyhazovač** – stopa se vytváří nárazem dna nábojnice na vyhazovač a je umístěna zpravidla na dně nábojnice poblíž hrany obruby. Poloha i tvar této stopy vyhazovače je jednou z nejdůležitějších stop na nábojnici, která nám pomáhá určit druh zbraně.
- **hrana nábojové komory** – stopa vzniká poté, co je nábojnice doražena do nábojové komory. Je umístěna na přední straně okraje dna nábojnice a poukazuje na nerovnosti hran v ústní nábojové komory.

- **hrana výhozného okénka** – tato balistická stopa se vytváří pouze v případě, otře-li se nábojnice o ostrou hranu okénka. Je umístěna na válcové části pláště nábojnice. V kriminalistické praxi se však těchto stop využívá jen zřídka.
- **hrana závěru** – zanechává stopu na okraji dna nábojnice při zasouvání náboje do nábojové komory. S touto balistickou stopou se setkáváme hlavně u automatických zbraní, u poloautomatických zbraní se vytváří velmi zřídka.
- **výstražník** – vytváří stopu velmi zřídka na dně nábojnice.
- **vývodky zásobníku** – stopy vývodek jsou zachyceny na protilehlých stranách pláště nábojnice. Vznikají nejen při nabíjení zásobníku, ale i v okamžiku vytlačování náboje ze zásobníku do nábojové komory. Jejich identifikační význam je však nepatrný.

Lze tedy shrnout, že pro jednotlivé druhy palných zbraní jsou tyto balistické stopy charakterizovány nejen tvarem a velikostí, ale i jejich vzájemnou polohou.

obrázek 9 – schéma vzniku stop na nábojnici v průběhu výstřelu
(STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. s. 304)

Kapitola 4.2 – Vyhledávání a zajišťování balistických stop

Základním předpokladem pro úspěšnou expertizu je kvalitní ohledání místa činu, ohledání předpokládané trasy odchodu pachatele a následná dokumentace výsledku ohledání. V případě nálezu zbraně na místě činu či v okolí místa činu, je nutné ji nejprve vyfotografovat v poloze, v jaké byla nalezena, a současně popsat i polohu jednotlivých funkčních částí zbraně. Při vyhledávání zbraně je nutné prohledat i okolní řeky, rybníky, studny a jiná obdobná místa, kam mohl pachatel zbraň odhodit. Následuje vyhledávání a zajišťování daktyloskopických, biologických a pachových stop a mikrostop. Poté je nutné nabitou zbraň vybit a vyjmout z ní zásobník. Je nutné zaznamenat též přítomnost náboje v nábojové komoře a počet nábojů v zásobníku. Ve vyjimečných případech je možné zajistit ke zkoumání i zbraň nabitou. U revolverů je nezbytné dokumentovat polohu nábojů a nábojnic ve válci vzhledem k hlavni. V dokumentaci místa nálezů střelné zbraně se vždy uvádí, v jakém prostředí byla zbraň nalezena a v případě, že je zabalena, je nutné zajistit i obal.

Zásady pro vyhledávání a zajišťování nábojů, nábojnic a střel jsou obdobné. V případě vyhledávání střel je vhodné prohledat co nejširší okolí, neboť střela se při nárazu na tvrdý předmět může odrazit, roztržít nebo změnit směr letu. To samozřejmě vyžaduje velmi pečlivou a časově náročnou práci. Pokud se střílelo brokovými náboji, hledají se i jejich zátky a krytky. K vyhledávání nábojů, nábojnic a střel je možné použít služebního psa, zejména má-li být prohledán větší nebo nepřehledný prostor, dále lze použít detektor kovů či rentgen. Rentgenu se využívá k hledání střel v peřinách, v tlustých částech oděvu či v matracích, kde mohla střela uvíznout. Při zajišťování nábojů, nábojnic a střel je nezbytné postupovat s co možná největší opatrností, aby nedošlo ke znehodnocení stop na těchto objektech. Především se tedy náboje ani nábojnice nijak nečistí, neprovádí se na nich žádné zkoušky a každý náboj či nábojnice jsou samostatně zabaleny, aby nedošlo k jejich promíchání či poškození při přepravě. U střel je nutné dbát zvýšené opatrnosti při jejich vyjímání ze zasažených objektů, zejména se vyvarovat kontaktu s kovovým nástrojem. Pokud je to možné, zajistí se střela i s okolním materiálem, ve kterém uvízla. V případech manipulace s poraněnými nebo usmrcenými osobami je žádoucí věnovat zvýšenou pozornost tomu, aby nedošlo k vypadnutí střely. „Někdy po prostřelení těla střela již nemá dostatečnou energii, aby

pronikla na výstřelové straně oděvními součástkami a vypadne při manipulaci s mrtvolou na místě činu nebo v pitevně při svlékání.“⁷⁰ Pokud jsou nalezené střely znečištěné, nesmí se otírat, aby nedošlo k poškození stop na jejich povrchu. Zabalí se zpravidla do vaty a takto jsou dopraveny ke zkoumání.

Objekty zasažené střelou je vhodné zajistit celé, pokud je to možné. Jde zejména o různé oděvy, drobné předměty atd. Pokud není možné zajistit zasažený předmět jako celek, oddělí se vhodným způsobem zasažená část. V případě nemožnosti oddělení zasažené části se provádí zviditelnění balistických stop a jejich následná fotografická dokumentace. Lze též pořídit rentgenový snímek.

Na tomto místě bych se ještě rád zmínil o Ústřední sbírce balistických stop, kterou vede a spravuje Kriministický ústav Praha. V této sbírce jsou evidovány zajištěné nábojnice a střely z neobjasněné trestné činnosti spáchané na území ČR, kde bylo použito střelné zbraně. V dané sbírce jsou prověřovány pak nejen zbraně pocházející z trestné činnosti, ale i zbraně nalezené či odevzdané v rámci zbraňové amnestie. Nábojnice a střely vystřelené z těchto zbraní se pak porovnávají s balistickými stopami uloženými ve sbírce. Současně jsou v této sbírce prověřovány střely a nábojnice z každého nového případu, kde je vyžadováno znalecké zkoumání.⁷¹ Součástí předmětné sbírky je i sbírka virtuálních balistických stop, která je vytvářena za pomoci digitálního Střelofotu a jeho speciálního balistického modul BalScan® (blíže se tomuto speciálnímu přístroji budu věnovat v Kapitole 5.1 věnované identifikaci zbraní podle vystřelených nábojnic a střel).

Kapitola 4.3 – Zajišťování povýstřelových zplodin

Pro zajišťování povýstřelových zplodin se v kriminalistické balistice uplatňují specifické zásady a metody. Předně je nutné mít na zřeteli, že jde o mikrostopy, které jsou lidským okem neviditelné, neboť dosahují velmi malých rozměrů (0,5 až 50 mikrometrů).

---

⁷⁰ PLANKA, B. a kol. *Kriminalistická balistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010, s. 193

⁷¹ Srov. SRNKOVÁ, P. *Sbírka balistických stop pomáhá*. Policie ČR – Kriministický ústav Praha [online]. Publikováno 1.8.2011. Dostupné z : < <http://www.policie.cz/clanek/sbirka-balistickych-stop-pomaha.aspx/> >

Zajišťovat povýstřelové zplodiny je nutné v laboratorních rukavicích, aby se vyloučila případná nežádoucí kontaminace ze znečištěných rukou. Proto je tudíž nezbytné, aby osoba, která zajišťuje povýstřelové zplodiny a přišla do styku se zbraní, nábojnicemi či střelami, si důkladně umyla ruce a poté nasadila laboratorní rukavice. Rozhodující úlohu při zajišťování povýstřelových zplodin hraje čas, a proto je nutné zajišťovat povýstřelové zplodiny co nejdříve. Největší částice se totiž z povrchu, na kterém ulpěly, velmi rychle uvolňují a tím se ztrácí. Menší částice přetrvávají sice déle, ale zde je žádoucí, aby se kontrolovala činnost osoby, u které jsou povýstřelové zplodiny zajišťovány. Jakmile si dotyčná osoba umyje ruce či vypere oděv, částice se ihned ztrácejí.

V současné kriminalistické praxi se zajišťování povýstřelových zplodin provádí pěti způsoby, přičemž pro volbu metody je určující místo, kde k zajišťování dochází, a dále charakter snímaného povrchu. Jedná se o následující metody:

- olepení povýstřelových zplodin na speciální uhlíkové terčíky
- snímání povýstřelových zplodin na vatové tampóny
- zajištění povýstřelových zplodin pomocí filtračního zařízení ELAVAK
- zajištění povýstřelových zplodin hřebenem s nataženou gázou
- zaslání oděvů a věcí in natura

Metoda zajišťování povýstřelových zplodin pomocí laboratorních uhlíkových terčků se používá v případě, kdy jsou částice snímány z povrchu pokožky, především z rukou, tváře a dále z předmětů s hladkým povrchem. Uhlíkový terčík je tvořen uhlíkovou fólií a opatřen krycí fólií. Terčíky se používají tím způsobem, že se sejme krycí fólie a uhlíkový terčík se přiloží na dotčené místo. Vždy se používá několik terčků, neboť jejich průměr je velmi malý (činí 12 mm). Osoby snímající dotčené místo musí postupovat tak, aby snímaná místa na sebe navazovala. Po sejmutí plošky dotčeného místa se terčíky zabalí do speciálního obalu a jsou odeslány ke zkoumání.

Snímání povýstřelových zplodin na vatové tampóny se využívá k zajišťování povýstřelových zplodin z větších ploch, zejména se jedná o desky stolů, rámy obrazů, volanty motorových vozidel a podobně. Výhodou této metody je nepochybně možnost zajištění částic z nerovných povrchů či záhybů. Používají se buď tedy vatové tampóny,

nebo vata namotaná na špejli. Před samotným užitím je nutné vatu zvlhčit lihem, vyjimečně vodou. Poté, co dojde k setření dotčeného místa, jsou vatové tampóny vloženy do polyethylenových sáčků a odeslány ke zkoumání.

Metoda zajišťování povýstřelových zplodin s použitím filtračního zařízení ELAVAK využívá k zajištění povýstřelových zplodin speciální akumulátorový vysavač s filtrační patronou, kde se kromě jiného zachycují též povýstřelové zplodiny. Je používána k zajištění povýstřelových zplodin z drsných a nepravidelných povrchů, zejména jde o oděvy, záclony, čalounění nábytku a podobně. Po vysání dotčené plochy se filtrační patrona zasílá v polyethylenovém sáčku ke zkoumání.

Tzv. vzorkovacího hřebene se používá v případě, kdy je nutné zajistit povýstřelové zplodiny z vlasů a vousů. Na hřeben se natáhne gáza či jiná bavlněná tkanina, která se navlhčí lihem a poté dochází k pročesávání vlasů a vousů běžným způsobem. Následně se gáza či jiná tkanina vloží do polyethylenového sáčku a zašle ke zkoumání.

Co se týká zasílání oděvů a předmětů in natura, není třeba nic dodávat, snad jen to, že při zasílání těchto předmětů ke zkoumání musí být každý z nich zabalen zvlášť.

Kapitola 5 – Kriminální balistická zkoumání

Kriminální balistika je v dnešní době pověřena celou řadou úkolů, kterými se balističtí experti neustále zabývají. Mezi rozsáhlou škálou úkolů lze však vybrat jednu činnost, kterou můžeme označit za dominantní. Na základě této činnosti je totiž možné identifikovat zbraň, ze které se střílelo a rozhodnout tak u soudu o vině či nevině pachatele. Jedná se o individuální identifikaci palných zbraní podle vystřelených nábojnic a střel. Mezi další úkoly balistických expertů patří určování skupinové příslušnosti palných zbraní, neidentifikační zkoumání zbraní a střeliva, zkoumání vedlejších produktů výstřelu, zjišťování vzdálenosti střelby, zjišťování stanoviště střelce a mnoho dalších. Podle článku 105 odst. 1 závazného pokynu policejního prezidenta ke kriminálně-technické činnosti Policie České republiky č. 100/2001 se zkoumání zbraní a střeliva využívá zejména při objasňování násilných trestných činů:

- a) známých pachatelů k jejich usvědčení, zvláště ke zjištění způsobu spáchání trestného činu, ke zjištění zbraně, její účinnosti a použitelnosti a zda s ní nebyl spáchán jiný dosud neobjasněný trestný čin,
- b) neznámých pachatelů ke zjištění, zda stopy na místě činu byly způsobeny zbraní, jaké operativně pátrací či vyšetřovací verzi odpovídají, ke zjištění vzniku a charakteru stop, průvodních znaků nebo následku zásahu střelou (broky či střepinami střely) a zda nechybějí stopy, které by se musely na místě udávaného děje vyskytnout.

Kapitola 5.1 – Identifikace zbraní podle vystřelených nábojnic a střel

Než se budu blíže věnovat samotné kriminalistické identifikaci zbraní, je určitě na místě uvést samotnou kriminalistickou identifikaci. „Teorie kriminalistické identifikace je učením o obecných principech ztotožňování různých objektů podle jejich odrazů, a to za účelem získání trestně procesních a jiných důkazů. Z tohoto důvodu má obecný význam jak pro kriminalistickou vědu, kriminalisticko-praktickou činnost, tak i pro teorii trestně procesního dokazování. Učení o kriminalistické identifikaci je speciální kriminalistickou teorií a kriminalistická identifikace je specifická metoda kriminalistické praktické činnosti.“⁷² Kriminalistickou identifikaci si tak dovoluji zjednodušeně shrnout jako proces ztotožnění objektů podle jejich odrazů – stop. Ve vztahu ke kriminalistické balistice lze říci, že půjde o identifikaci objektů – zbraní podle odrazů – stop na nábojnicích a střelách.

„Zásady pro identifikaci zbraní podle nábojnic a střel jsou naprosto stejné jako zásady pro identifikaci kteréhokoliv nástroje podle jeho stop zajištěných na místě činu. V podstatě jde o zobrazení typických a specifických znaků jednotlivých součástí zbraně v relativně měkčím materiálu nábojnice a střely, s nimiž přijdou do vzájemného kontaktu.“⁷³ Velký význam při identifikaci zbraní hrají specifické vlastnosti funkčních částí zbraně, které se zobrazují ve stopách těchto objektů a označujeme je jako

---

⁷² STRAUS, J. *Charakter identifikačního zkoumání v kriminalistice*. Bulletin advokacie [online]. Publikováno 14.12.2015. Dostupné z : < <http://www.bulletin-advokacie.cz/charakter-identifikačního-zkoumání-v-kriminalistice> >

⁷³ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 2.vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 300

identifikační (specifické) znaky nebo též markanty. Jejich význam spočívá v jejich atypičnosti a také v relativní stálosti. V kriminalistické balistice se v praxi provádí jednak individuální, jednak skupinová identifikace zbraní podle vystřelených nábojnic a střel.

Jak již bylo naznačeno v úvodu Kapitoly 5, je individuální ztotožnění zbraně nejvýznamnější výsledkem balistického zkoumání. Tato činnost klade obecně na balistické experty velmi vysoké požadavky zejména v oblasti prostorové představivosti a vizuální paměti.

Individuální identifikace přichází v úvahu pouze tehdy, dojde-li k zajištění podezřelé zbraně. Při samotné identifikaci musí být nejprve provedena zkušební střelba pokud možno stejným druhem náboje, neboť jen tak můžeme získat optimální srovnávací nábojnici a střelu.

Pro identifikaci zbraně podle vystřelených nábojnic je charakteristická rozsáhlá škála stop, které na nábojnici vytváří jednotlivé funkční části zbraně (viz předcházející kapitola). Každá z těchto funkčních částí zbraně disponuje originálním a nezaměnitelným mikroreliefem, který je charakterizován specifickými znaky. Tyto znaky se vytváří opotřebením, obráběním, čištěním či naopak špatnou údržbou jednotlivých funkčních mechanismů zbraně. Jakmile dojde ke kontaktu jednotlivých funkčních mechanismů zbraně s nábojnici, zobrazují se jednotlivé znaky ve stopách na nábojnici a stávají se tak východiskem pro individuální identifikaci. Samotné stopy mají nejčastěji charakter vtisků, nalezneme však i stopy sešinuté. Snad nejdůležitější stopou pro samotnou komparaci je stopa hrotu zápalníku na zápalce nábojnice. Identifikace zbraní podle vystřelených nábojnic je prováděna porovnáváním specifických znaků na nábojnicích z místa trestného činu se znaky na nábojnicích získaných při pokusné střelbě. Nejčastěji je prováděna mikroskopická komparace za pomoci komparačního mikroskopu. Výsledky zkoumání se dokumentují v podobě makrofotografií a mikrofotografií.

Individuálně identifikovat zbraň podle vystřelené jednotné střely nám zásadně umožňují zbraně s drážkovaným vývrtem hlavně. Při výstřelu dochází ke kontaktu mezi střelou a stěnou hlavně, přičemž výsledkem tohoto kontaktu jsou stopy polí a stopy drážek na povrchu střely. Rozhodující úlohu při identifikaci sehrávají stopy polí, které zobrazují jednotlivé specifické znaky nejspolehlivěji. Jedná se o zachycení řady velmi

jemných prohlubenin a výstupků, které tvoří mikrorelief polí vývrtnu hlavně v podobě sešinutých stop. Konečnou podobu dává specifickým znakům až odraz polí vývrtnu v ústí hlavně. Kvalita identifikačních znaků spočívá především v tvrdosti pláště střely, čistotě vývrtnu hlavně, rychlosti střely či ve výkonu samotného náboje. Identifikace zbraně podle jednotné střely je ztížena v případech, kdy po zasažení cíle dochází k deformaci střely. U hromadné střely je podle posledních výzkumů identifikace značně obtížná, nikoliv však nemožná. Někdy totiž dochází k zachycení identifikačních znaků ve stopách na okrajových brocích po jejich kontaktu s vývrtem hlavně. Samotná identifikaci se stejně jako u nábojnic uskutečňuje porovnáváním. Porovnávají se specifické znaky vývrtnu hlavně na střele z místa činu se střelou pokusně vystřelenou z podezřelé zbraně. Pokusná střelba se provádí do speciálních lapačů střel, které střelu zachytí, ale nepoškodí. Nejčastěji se využívá k zachycení střel dostatečná vrstva bavlny. Střely jsou porovnávány za pomoci komparačního mikroskopu. K porovnávání lze však také využít přístroj nazývaný Střelofot, který umožňuje srovnávání fotografií plášťů střel.

V současné době používá Kriminální ústav Praha digitální Střelofot, který umožňuje snímat nejen povrch střely, ale také povrch dna nábojnice. Nejde však pouze o prostý skener. Jedná se o speciální balistický modul BalScan® systému LUCIA Forensic, který je schopen vytvořit analýzu obrazu. Tento systém byl vytvořen českou obchodní společností Laboratory Imaging, s.r.o. Jeho zmiňovaný balistický modul BalScan® pak umožňuje naskenovat střely a dna nábojnic tak, že v počítači vzniká virtuální střela a nábojnice, se kterou je možné libovolně manipulovat. „Střela při snímání rotuje kolem své osy a její povrch je řízeně nasvětlován diodovým osvětlovačem tak, aby virtuální střelu bylo možno kdykoliv zobrazovat s variabilním nasvícením, pro dosažení nejvýraznějšího zobrazení jednotlivých markantů. Podobně je snímán povrch dna nábojnice, případně jeho válcová část.“⁷⁴ BalScan® systém je schopen snímat jak neporušené střely, tak i střely deformované, a dokonce i úderník a čela závěru střelných zbraní. BalScan® umožňuje také virtuální střely a nábojnice porovnávat. Virtuální střely a nábojnice je možné porovnávat nejen navzájem, ale také se střelami a nábojnicemi reálnými. Pomocí systému Lucia Forensic je pak vytvářena velmi rozsáhlá databáze virtuálních střel a nábojnic, ve které je možné vyhledávat na

---

⁷⁴ PLANKA, B. a kol. *Kriminální balistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010, s.121

základě řady různých kritérií. Databáze je rozdělena na dva celky, a to na databázi kriminálních případů, do které se ukládají nasnímané střely a nábojnice z místa činu a databázi zbraní umožňující propojení referenčních střel a nábojnic ke konkrétní zbrani. Systém současně pracuje kromě obrazového záznamu i s dalšími daty (např. údaji o kriminálním případě, poznámkami znalce atd.) Zásadním přínosem tohoto systému je dle mého názoru jednak fakt, že virtuální střely a nábojnice s balistickými stopami se tak stávají teoreticky nezničitelnými, jednak skutečnost, že virtuální střely a nábojnice lze velmi snadno a rychle sdílet na dálku, např. přes internet, což umožňuje nejen jejich zkoumání neomezenému počtu balistiků (v případě reálné střely či nábojnice je v daný moment je možnost zkoumání umožněna jen jednomu znalci), ale současně i rychlé předávání informací, a to i v rámci mezinárodní spolupráce.

„Prakticky neexistují dva výstřely, které by proběhly za naprosto shodných podmínek, a tudíž nemohou existovat ani naprosto shodné stopy na povrchu nábojnic a střel vystřelených v jedné zbrani.“⁷⁵ Výsledkem samotného porovnávání nábojnic a střel je vyjádření jejich individuální shody pomocí pětistupňové škály. Stupeň individuální shody respektive neshody je vyjádřen vždy procentuálně. Pětistupňovou škálu individuální shody nám zobrazuje následující tabulka (obrázek 10):

Stupeň shody	Shoda/Neshoda	Procentuální vyjádření
1	SHODA	100 %
2	s velkou pravděpodobností ANO	75 %
3	nelze rozhodnout	50 %
4	s velkou pravděpodobností NE	25 %
5	NESHODA	0 %

obrázek 10 – pětistupňová škála individuální shody vyjádřená procentuálně

(STRAUS, J. a kol. *Kriminalistika, kriminalistická technika (pro kvalifikační kurs kriminalistických expertů)*. s. 216)

⁷⁵ PLANKA, B. a kol. *Kriminalistická balistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010, s.159

V praxi je možné, aby se v rámci pětistupňové škály uplatňovaly i mezistupně. Například stupeň dva mínus bude pak vyjadřovat polohu mezi druhým a třetím stupněm.

Výše uvedená skutečnost vede nicméně k zamyšlení, zda-li v této souvislosti skutečně můžeme mluvit o individuální identifikaci. S velkou pravděpodobností ANO? S velkou pravděpodobností NE? Jde tedy o jakýsi stupeň individuální identifikace? S „velkou pravděpodobností“ se domnívám, že ano. Znalec totiž zjevně nemůže vždy říci kategorické ANO nebo kategorické NE a v řadě případů bude nucen určit míru pravděpodobnosti shody. V souvislosti se stupněm pravděpodobnosti shody je nutné zmínit tzv. stochastickou identifikaci. Velmi zjednodušeně řečeno jde o identifikaci, která bude vyjádřena právě stupněm (mírou) pravděpodobnosti shody. O stochastické totožnosti lze tedy mluvit v případě, nebudeme-li schopni určit shodu na 100 %. Otázkou zůstává, na kolik je určení míry pravděpodobnosti shody správné, je-li vyjádřena ve znaleckém posudku, jehož závěr je tak víceméně pravděpodobný, s tím, že samotná shoda bude vždy odvislá od subjektivního hodnocení daného znalce. V konečném důsledku se s takovým závěrem bude muset vyrovnat též samotný soudce, pro něhož bude v případě rozhodování o vině a trestu obviněného situace ještě složitější.

Jak naznačeno výše, není samotný proces individuální identifikace zcela bezproblémový. Sama problematika určování míry pravděpodobnosti shody však není jediným problémem individuální identifikace. Individuální identifikaci totiž ovlivňuje celá řada dalších faktorů.

Základním předpokladem je samozřejmě zajištění podezřelé zbraně, jak je již v této kapitole uvedeno. Bez tohoto objektu nemá znalec zcela bezpochyby co individuálně ztotožňovat.

Individuální identifikace v kriminalistické balistice je současně založena na subjektivním hodnocení znalce. Ačkoliv má znalec k dispozici celou řadu moderních metod a prostředků k provedení identifikace, v konečném součtu to bude vždy on, kdo rozhodne v procesu individuální identifikace. V tomto ohledu tak ve více než podstatné míře záleží na „kvalitě“ znalce, jeho vědomostech a zkušenostech v oboru. Je tak více než žádoucí, aby výsledek zkoumání jednoho znalce byl ověřen zkoumáním dalšího znalce.

Znalec je současně vystaven okolnostem, které proces individuální identifikace negativně ovlivňují a znesnadňují. „Problémy při zkoumání nábojnic se mohou objevit při posuzování některých stop. Ne každý nový náboj bývá hned napoprvé vystřelen. Některé nábojnice nesou na svém povrchu stopy historie náboje (náboj mohl být několikrát nabit v jedné, ale i v několika odlišných zbraních, a pak ze zbraně vyhozen vyhazovačem bez vystřelení). Další komplikací může představovat přebíjený náboj, pokud k jeho výrobě byla použita již jednou či vícekrát vystřelená nábojnice, která disponuje starými stopami vytahovače a vyhazovače.“⁷⁶ Negativním faktorem ovlivňujícím proces individuální identifikace je též nevhodná kombinace materiálů, ze kterých jsou zbraně a střelivo vyráběny. Může se jednat o nekvalitní (měkký) materiál použitý na výrobu zbraně, který nezanechá na nábojnicích a střelách téměř žádné stopy, nebo naopak o příliš měkké střelivo podléhající deformaci apod. „Uvedený faktor se vyskytuje hlavně u plynovek a akustických zbraní. Tento druh zbraní je vzhledem k požadavku co nejmenších výrobních nákladů a zamezení možnosti úprav pro střelbu ostrými náboji vyráběn ze speciálních slitin zinku, které se dobře zpracovávají. Tvrdost takovýchto slitin je velmi podobná tvrdosti mosazi a je pak podstatně menší než tvrdost oceli, ze které jsou ve velké míře vyráběny nábojky do plynovek. Individuální identifikační znaky, jejichž nositelem je lůžko v čele závěru pro dno nábojnice plynovky, nezanechá na dně ocelové nábojnice prakticky žádné stopy.“⁷⁷ Dalším negativním faktorem negativně ovlivňujícím individuální identifikaci je též neustále se vyvíjející výrobní technologie zbraní. Třískové obrábění nahrazuje přesné odlévání, což způsobuje, že typově shodné zbraně zanechávají stopy na vystřelených nábojnicích a střelách téměř k nerozeznání. V této souvislosti tak opět vyvstává požadavek „kvalitního“ znalce.

S ohledem na výše uvedené představuje završení identifikačního zkoumání individuálním ztotožněním zbraně vždy výsostný úspěch kriminalistické balistiky.

---

⁷⁶ PLANKA, B. a kol. *Kriminalistická balistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010, s.156

⁷⁷ KOPECKÝ, J. *Technické faktory negativně ovlivňující identifikaci zbraní*. Kriminalistika, 2008, č. 2 [online]. Dostupné z : < <http://www.mvcr.cz/clanek/technicke-faktory-negativne-ovlivnujici-identifikaci-zbrani.aspx> >

Lze celkově shrnout, že teorie individuální identifikace je postavena 5 základních pilířích:

- vědecky podložená teorie o individuální shodě dosažitelné porovnáním originálu a stopy (odrazu) zanechané na místě činu
- dosažení individuální shody na základě porovnání individuálních znaků ve stopách z místa činu a stopách zkušebně vytvořených prověřovaným originálem
- interpretace individuální shody = subjektivní vyjádření založené na vědeckých metodách, použitých přístrojích a zkušenostech příslušného znalce
- objektivita dosaženého stupně individuální shody doložitelná křížovou kontrolou jiného znalce, přičemž platí, že 2 znalci se srovnatelnou praxí se nemohou výrazně lišit v závěrech při zkoumání stejného objektu
- subjektivita individuální shody odrážející aktuální stav vědy, teorie a vědeckého vybavení

Nyní se budu již věnovat problematice skupinové příslušnosti. Určování skupinové příslušnosti zbraně podle vystřelených nábojnic a střel se provádí v případě, kdy mají balističtí experti k dispozici střelu nebo nábojnici z místa činu, ale nemají zbraň, ze které se střílelo. „Podle nábojnice a střely zajištěné na místě činu se zkoumají a vyhodnocují obecné znaky, které jsou společné určitému druhu nebo určité skupině zbraní a jsou typické pro tento druh nebo skupinu zbraní a v dalším šetření usnadňují pátrání po zbraní, které bylo použito ke spáchání trestného činu.“⁷⁸ Cílem tohoto zkoumání je tedy určit druh a model zbraně, nebo-li typ zbraně, ze které bylo vystřeleno. Proto se také pro určování skupinové příslušnosti zbraně podle vystřelených nábojnic a střel vžil termín „typování zbraně“. Balističtí experti pak v této souvislosti používají pojem „typovací znaky“, kterými se rozumí stopy na střelách a nábojnicích, které jsou typické pro určitý druh a model zbraně.

Při typování zbraně podle vystřelených nábojnic se zkoumají jednak specifické znaky nábojnice, jednak stopy jednotlivých funkčních částí zbraně na nábojnici, které jsou pro určitý druh a model zbraně typické. Mezi specifické charakteristiky nábojnice, které jsou zkoumány a vyhodnocovány, patří ráže nábojnice, tvar dna nábojnice a

---

⁷⁸ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 2.vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008, s. 300

zápalky, poloha zápalky, materiál, ze kterého je nábojnice vyrobena a v neposlední řadě značka na dně nábojnice. Zkoumáním těchto charakteristik nábojnice lze zjistit, o jaký druh střeliva se jedná. Pro určení konkrétního typu zbraně jsou však rozhodující stopy funkčních částí zbraně na nábojnici, které se vytvořily v průběhu výstřelu. Zkoumán a vyhodnocován je jejich tvar, velikost a vzájemná poloha. Nejvýznamnější úlohu pro určení skupinové příslušnosti zbraně hrají stopy vytahovače a vyhazovače. Při nedostatečném zobrazení těchto stop nebo při jejich úplné absenci je skupinová identifikace velice obtížná. Jako výsledek zkoumání se pak uvádí většinou nikoliv jeden typ zbraně, ale několik typů zbraní, které jsou v daném případě nejpravděpodobnější. Typování zbraně je ztíženo také u některých druhů loveckých zbraní. U nábojů do loveckých zbraní se totiž velice často využívá nábojnic, které byly již jednou či vícekrát použity. Dochází tak k překrývání a nakupení stop, což samozřejmě skupinovou identifikaci znesnadňuje.

Skupinová identifikace zbraně podle vystřelených střel je založena jak na zkoumání vlastností a konstrukce samotné střely, tak na zkoumání a vyhodnocování stop na střele vzniklých působením pouze jediné části zbraně, a to vývrtné hlavě (obrázek 11). Ze samotných parametrů střely se zkoumá ráže, druh, tvar, hmotnost, délka a materiál, ze kterého je střela vyrobena, dále pak tvar dna střely a hrotu střely. Co se týče vývrtné hlavě, ten zanechává na povrchu střely stopy polí a stopy drážek. To platí samozřejmě pouze v případě, jedná-li se o drážkovaný vývrt hlavě. „Stopy polí a drážek na povrchu střely lze spočítat, změřit jejich šířku a rozpoznat směr jejich sklonu. Tento parametr se zapisuje v podobě kódového vzorce, například **6/P/2,1/3,2**, což znamená šestidrážkový vývrt s pravotočivým stoupáním, šířka stopy pole 2,1 mm a šířka stopy drážky 3,2 mm.“⁷⁹ Problémy při typování zbraně podle vystřelených střel nastávají zejména tehdy, dojde-li po kontaktu střely s cílem k její značné deformaci, neboť tím dochází k poškození či úplnému zničení stop. Dalším problematickým jevem je případ, když je střela vystřelena ze zbraně jiné ráže, než je ráže střely, k čemuž v praxi bohužel velmi často dochází. Zejména v situaci, kdy je střela menší ráže vystřelena ze zbraně větší ráže, jsou stopy polí a drážek méně výrazné a obtížně zkoumatelné. V opačném případě, tedy je-li střela větší ráže vystřelena ze zbraně menší

---

⁷⁹ PLANKA, B. a kol. *Kriminalistická balistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010, s. 24

ráže, dochází sice k vytvoření specifické deformace střely, ale její hodnocení je značně obtížné.

K určování skupinové příslušnosti zbraní podle vystřelených nábojnic a střel slouží sbírky nábojnic a střel, které byly zkušebně vystřeleny ze známých modelů zbraní. Tyto zkušební střely a nábojnice jsou porovnávány se střelami a nábojnici z místa činu. V současné době slouží též k určování skupinové identifikace zbraní podle vystřelených nábojnic a střel počítačový program označovaný zkratkou EBIS – Expertní Balistický Identifikační Systém. Tento systém spočívá v tom, že osoba zkoumající stopy na skutečných nábojnících a střelách, které vidí pod makroskopem, postupně vyznačuje pomocí tohoto programu na virtuálních střelách a nábojnících zobrazených na monitoru počítače.

obrázek 11 – stopy po vystřelení z drážkové hlavně na povrchu střel
(PLANKA, B. a kol. *Kriminalistická balistika*. s. 151)

Kapitola 5.2 – Kriminalistické zkoumání zbraní

U palných zbraní, které mají vztah k vyšetřované události, je zapotřebí zjistit na prvním místě jejich ráži, technický stav, původ a dobu výroby.

Ráže zbraně bývá uvedena přímo na samotné zbraně. Pokud tomu tak není, je možné určit ráži vkládáním různých nábojů známé ráže do zbraně. Dalším způsobem,

jak určit ráži zbraně, je proměření vývrtu hlavně současně s proměření nábojové komory. K tomu je nezbytné používat měřidla s přesností na setiny milimetru.

Posouzení technického stavu zbraně se zaměřuje především na zjištění, zda je zbraň způsobilá ke střelbě. Absence některých součástí zbraně nebo jejich dysfunkce ještě neznamená, že by zbraň nebyla střelbyschopná. Všechny součásti zbraně je totiž v zásadě možné nahradit. Zbraně bývají zpravidla nezpůsobilé ke střelbě jen v důsledku těžkých havárií nebo jde-li o případ umělé nezpůsobilosti, tj. kdy je zavařen vývrt hlavně či dojde ke svaření pohyblivých funkčních částí zbraně. Následkem chybějící či vadné součásti zbraně může být změna klasifikace zbraně co do stupně její automatizace. Posouzení střelbyschopnosti zbraně představuje asi jednu z nejtypičtějších otázek, kterou musí znalec v expertize zodpovědět.

Zkoumání technického stavu se dále soustřeďuje na měření odporu spouště. „Kriminalistická a soudní praxe se zabývá otázkou odporu spouště v okamžiku, kdy pachatel tvrdí, že vlastně vystřelit nechtěl a zbraní pouze hrozil, nebo že se s poškozeným o zbraň přetahoval a že pistole vystřelila sama.“⁸⁰ Odpor spouště je možné měřit řadou způsobů. Může jít o prosté zavěšení závaží na spoušť ve směru jejího funkčního pohybu, nebo lze použít digitální měřič odporu spouště či jiného přístroje pro měření spouště. Pro kriminalistickou balistiku má zásadní význam posouzení, jaká práce musela být na spoušti vyvinuta, aby došlo k výstřelu. Lze říci, že čím větší práci je potřeba na spoušť vyvinout, tím větší a vědomé úsilí musí před samotným výstřelem vyvinout střelec. V kriminalistické praxi se provádí měření odporu spouště zejména u zbraní, které si lidé pořízují pro svou osobní obranu, neboť právě po použití obranných zbraní většina pachatelů tvrdí, že pistole vystřelila sama.

Do oblasti posuzování technického stavu zbraně můžeme zařadit též zkoumání náchylnosti zbraně k samospuštění a s tím související problematiku samovolného výstřelu při pádu zbraně na zem. Příčinou nechtěného výstřelu může být neodborná či nešetrná manipulace se zbraní, závada střeliva či bicího a spoušťového ústrojí, případně též vysoký stupeň opotřebení. Zkouška náchylnosti zbraně k samospuštění se provádí za pomoci gumové paličky, kterou se opakovaně poklepává zejména hlaveň a závěr a to vždy z několika směrů. Specifickou problematikou je zde pádová bezpečnost zbraně. Stejně jako náchylnost k samospuštění je nežádoucí, aby zbraň sama vystřelila při pádu

---

⁸⁰ PLANKA, B. a kol. *Kriminalistická balistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010, s. 84

na zem. Některé moderní zbraně se snaží předcházet samovolnému výstřelu při pádu zbraně na zem pádovou pojistkou, která včas zablokuje úder zápalníku. Kriminalisté při zkoušce pádové bezpečnosti zbraně používají simulačního náboje, kdy aktivní je pouze zápalka. Problematiku samovolného výstřelu při pádu zbraně na zem nám demonstruje následující případ:

„V lednu 1971 došlo v prádelně domu na Lounsku ke zranění ženy, které se zpočátku jevílo jako úraz elektrickým proudem. Při převrácení prádla ležícího na lavici prý uslyšela poraněná žena nejprve jakési zasyčení či zapráskání a záblesk, které později připodobnila prasknutí žárovky. Ucítila, že ztrácí vědomí a omdlela. Po chvíli se probírala z mrákot, zjistila, že krvácí a jelikož měla strach, že zcela vykrvácí, vyběhla z domu na náves. Tam omdlela podruhé. V nemocnici pak bylo zjištěno, že má na krku poranění trojúhelníkového tvaru a druhá ranka podobného charakteru byla nalezena v zadní části hlavy u rozhraní vlasového porostu.

Prvotním šetřením nebyla příčina zranění objasněna, jelikož poraněná stále tvrdila, že ji zasáhl elektrický proud. Na místo se vypravila výjezdová skupina VB. Pracovitá tchyně postižené mezitím prádelnu důkladně uklidila, což na radosti vyšetřovatelů nepřidalo. Nicméně závada na elektrických spotřebičích se nenašla, jen nad dveřmi od prádelny byla objevena menší jamka v omítce. Jelikož vzniklo podezření, že by se mohlo jednat o poranění střelnou zbraní, byla provedena důkladnější prohlídka, při které se našla za botami u lavičky střela ráže 6,35 mm Browning. Zbraň ale nikoliv.

Jelikož se šetřením zjistilo, že soužití postižené s manželem se za ideální považovat nedá, přišel na řadu výslech manžela. Ten sice uvedl, že v osudný den manželce opravoval ždímačku, do které jí zapadla ponožka. Když se dozvěděl, že manželku zasáhl elektrický proud, prohlédl po návratu z práce všechny vypínače a ždímačku. Žádnou závadu ale nenašel.

Při dalším výslechu uvedl, že když prohlížel ždímačku, našel mezi botami u lavičky revolver Vagant a pistoli Duo. Jednu zbraň prý uschoval do slámy ve stodole a druhou do hnojiště za domem. Nejblíže pravdy se zdálo jeho vysvětlení, že se jednou rozhodl revolveru a pistole zbavit tím, že je hodí do rybníka, což ale neudělal. Uložil je

do složeného šatstva v prádelně. Pak na ně zapomněl a stalo se, co se stát nemělo. Při probírání věci na praní vypadla manželce pistole Duo ze svršků a dál už to známe. (...)

Pistole, ze které vyšel osudný výstřel, byla zaslána k expertize do Kriminálního ústavu v Praze. (...) Pokusy ukázaly, že poklepem dřevěnou paličkou na zadní část závěru dochází k uvolnění úderníku. Zbraň tedy nebyla evidentně v dobrém technickém stavu.“⁸¹

K problematice zkoumání technického stavu zbraně lze v neposlední řadě přiřadit též zkoumání funkčních mechanismů zbraně. Tyto jsou posuzovány zejména z hlediska jejich spolehlivosti a celkově z hlediska bezpečného ovládnutí střelné zbraně. Dojde-li k závadě na zbrani, je zapotřebí detekovat, který funkční mechanismus ji způsobil.

Při zkoumání původu zbraně je třeba určit, zda se jedná o zbraň vyrobenou továrně, jednotlivě v puškařské dílně nebo zda jde o zbraň vyrobenou podomácku. U podomácku vyrobených zbraní je třeba zkoumat, jestli k jejich výrobě byly použity sériově vyráběné součástky a které to jsou. U továrně vyráběných zbraní je doba výroby zpravidla vyražena na zbrani spolu s jejím výrobním číslem.

Kriminální zkoumání zbraní zahrnuje i otázku, kdy bylo naposledy ze zkoumané zbraně vystřeleno. Dosud však nebyl nalezen žádný univerzální způsob, který by na tuto otázku zodpověděl. Snad jedinou metodou, která v některých případech přichází v úvahu, je zkoumání povýstřelových zplodin, které se v průběhu výstřelu usadily na stěnách vývrtu hlavně. Jde více méně o orientační metodu, která je schopná určit dobu výstřelu s určitou pravděpodobností. Tato metoda samozřejmě nenalézá uplatnění v případě, kdy po střelbě dojde k dokonalému vyčištění vývrtu hlavně. Pomocným ukazatelem, který poukazuje na to, že ze zbraně nebylo delší dobu vystřeleno, je pokročilá koroze na stěnách vývrtu hlavně.

Do oblasti kriminálního zkoumání zbraní můžeme též zahrnout posuzování přesnosti a rozptylu střelby. Do jaké míry byl nebo nebyl zásah přesný, je samozřejmě závislé na samotné dovednosti střelce. Avšak i výborný střelec může mít problém se trefit, půjde-li o nekvalitní či závadnou zbraň s velkým rozptylem střel. Při zkoumání přesnosti střelby u dané zbraně se postupuje tak, že se vystřelí na terč několik střel

---

⁸¹ SUCHÁNEK, J. *Náhodný výstřel*. Střelecká revue, 2008, č. 6, s. 68

zpravidla z větší vzdálenosti a obrazec rozptylu, který vznikl na terči, se vyhodnotí. Vždy se vychází ze středního zásahu, kterým je bod uvnitř obrazce rozptylu a následně jsou vyhodnocovány odchylky od tohoto bodu.

Lze tedy konstatovat, že výše uvedená zkoumání vlastností zbraní má sice neidentifikační charakter, nicméně v kriminalistické balistice hraje důležitou roli.

Kapitola 5.3 – Kriminalistické zkoumání střeliva

Postup při neidentifikačním zkoumání střeliva je obdobný jako při zkoumání zbraní. I zde se nejprve zjišťuje ráže, původ a doba výroby střeliva. Všechny tyto charakteristiky bývají zpravidla uváděny na dně nábojnice formou značek. Pokud značka není na dně nábojnice vyražena, neznamená to, že bychom nemohli jednotlivé charakteristiky střeliva určit. Ráži střeliva lze zjistit přesným měřením a vážením celého náboje a následným srovnáním s literaturou a firemními katalogy střeliva. „Určení původu střeliva není vždy tak jednoduché, jak by se mohlo zdát. Globalizace zasahuje i do této oblasti a značkové firmy si nechávají vyrobit jednotlivé komponenty i celé náboje, označené svými značkami u levných výrobců ve Střední Evropě a na Blízkém východě. Například tuzemský výrobce Sellier&Bellot Vlašim vyrábí léta střelivo pro firmu Winchester a další.“⁸² Pokud na dně nábojnice chybí značka, výrobce střeliva lze určit podle konstrukce a použitého materiálu náboje. Podle konstrukce, použitého materiálu a druhu náboje lze také odhadnout i rok výroby.

Dále je při kriminalistickém zkoumání střeliva zkoumán jeho účinek při zasažení cíle a též způsobnost střeliva ke střelbě. Posuzování účinku střeliva při zasažení cíle se zaměřuje především na zjištění, zda je možné takovým střelivem s přihlédnutím k použité zbraní a vzdálenosti střelby těžce zranit nebo usmrtit člověka. Nejprve je při tomto posuzování nezbytné určit, jaká je rychlost střely při zasažení cíle. Následně se vypočte kinetická energie střely, na jejímž základě lze posoudit účinek střely na cíl. Při posuzování účinku střely při zasažení cíle je současně nutné přihlédnout též ke tvaru, rozměrům a ke konstrukci střely, zejména k její deformovatelnosti. Způsobnost střeliva ke střelbě se ověřuje střeleckými zkouškami. Navlhnutí prachové náplně nebo chemické změny v prachové náplni či v zápalkové složi způsobují nejčastěji nezpůsobnost střeliva

---

⁸² PLANKA, B. a kol. *Kriminalistická balistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010, s.192

ke střelbě. K těmto změnám dochází při dlouhodobém skladování střeliva. „Chemickými procesy v prachové náplni však může dojít i ke zlepšení výkonu střeliva vlivem vyšší rychlosti hoření prachové náplně, v důsledku čehož dochází v hlavni k extrémně vysokým tlakům.“⁸³

Další problematikou při zkoumání střeliva je zjišťování, proč došlo k selhání náboje v nábojové komoře v případech, kdy na nevystřeleném náboji je zobrazena stopa zápalky. Důvodů pro selhání náboje může být několik. U střeliva půjde nejen o navlhnutí nebo chemické změny zápalkové složky a prachové náplně, ale také o nevhodnou polohu nebo konstrukci zápalky, či o její výrobní chybu. Příčina selhání může spočívat též v samotné zbraně. V zásadě se jedná o nedostatky úderníku, jako jsou jeho nedostatečná velikost, malá dopadová energie, nevhodný tvar jeho hrotu nebo nevhodná poloha úderníku.

V neposlední řadě je zkoumání zaměřeno také na jednotlivé součásti střeliva. Jedná se o zápalky, krytky, broky, jádra a samozřejmě nábojnice a střely. Zkoumání jednotlivých částí střeliva se zaměřuje především na zjištění, z jakého náboje jednotlivé části pocházejí a zejména, zda nalezená nábojnice a střela tvořily jeden celek. Pokud při ohledání místa činu je nalezeno několik nábojnic, je nutné posoudit, zda tyto pocházejí ze stejné zbraně. V případě, že je na místě činu nalezena zátka, která se vkládá mezi prachovou náplň a broky, je možné usuzovat, že byl použit náboj s hromadnou střelou.

Kapitola 5.4 – Zkoumání povýstřelových zplodin a další úkoly balistiky

„Zkoumání povýstřelových zplodin s cílem identifikace střelící osoby, osoby přítomné při střelbě, prostoru, ve kterém se střílelo i obalů, ve kterých byla palná zbraň přechována, se v současnosti provádí i v tuzemské kriminalistické praktické činnosti.“⁸⁴

Pro vlastní zkoumání povýstřelových zplodin se používá jednak elektronového skanovacího mikroskopu, s jehož pomocí lze zjistit prvkové složení povýstřelových zplodin, jednak se pro zkoumání povýstřelových zplodin používá nejrůznějších chemických reakcí. Jde například o parafinový test, který vychází z předpokladu, že na

---

⁸³ PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. *Kriminalistika*. I. díl. Praha : Federální ministerstvo vnitra, 1984, s. 284

⁸⁴ SUCHÁNEK, J. *Kriminalistické stopy obsahující informaci o vnitřní stavbě (strukturu) objektu*. Praha : Policejní akademie ČR, 2005, s. 57

ruce osoby, která je ze střelby podezřelá, ulpěly drobné částičky nespáleného střelného prachu nebo se na ruce zachytil dým vycházející ze zbraně. Nejprve je nutné získat parafinový odlitek pokožky ruky, která zbraň držela. Na takto získaném parafinovém odlitku se následně provádí chemické reakce, jejichž cílem je prokázat přítomnost nespálených zbytků střelného prachu. Jinou, dnes již poněkud zastaralou metodou, je zkoumání vatového tampónu, s jehož pomocí byly zajištěny povýstřelové zplodiny. Poté, co dojde k navlhčení vatového tampónu a otření pokožky či jiné plochy s předpokládanými povýstřelovými zplodinami, se tampón spálí a následně se v získaném popelu emisní spektrální analýzou zjišťuje přítomnost kovových částic, které jsou pro povýstřelové zplodiny charakteristické.

Výsledky zkoumání povýstřelových zplodin slouží, jak již bylo naznačeno výše, řadě úkolů kriminalistické balistiky. Jedná se o zjišťování stanoviště střelce, zjišťování dráhy střely a vzdálenosti střelby, dále zda konkrétní osoba byla či nebyla v kontaktu se zbraní či kdy bylo ze zbraně naposledy vystřeleno.

Cílem zjišťování stanoviště střelce je určení místa, ze kterého se střílelo. Nalezení tohoto místa má velký význam pro vyšetřování trestného činu, neboť lze důvodně přepokládat, že tam pachatel zanechal řadu stop důležitých pro jeho odhalení. Na tomto místě lze kromě stop povýstřelových zplodin nalézt, stopy trasologické, nábojnice, někdy též dokonce samotnou střelnou zbraň. Při hledání stanoviště střelce se vychází z předpokladu, že maximální dostřel továrně vyráběných ručních palných zbraní je od 1000 do 5000 m. „Nejznámější metodou je takzvané vizírování (od německého „visier“ – mířidlo, zamíření), které se provádí například v případě prostřeleného okna projekcí dráhy střely proti směru střelby.“⁸⁵

Dráha střely nepředstavuje nikdy přímku, a to ani při střelbě na malou vzdálenost. Střela se pohybuje po tzv. balistické křivce, pro kterou je charakteristická poměrně dlouhá vzestupná část a po dosažení vrcholu dráhy následně kratší sestupná část. Se změnou dráhy letu je nutné počítat v případě silného bočního větru a samozřejmě též v případě zásahu určité překážky při jejím průstřelu.

Zjišťování vzdálenosti střelby se uskutečňuje zejména v případech, kdy došlo ke zranění či usmrcení osob a kriminalisté se zajímají mimo jiné o to, zda si střelné

---

⁸⁵ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistika, kriminalistická technika (pro kvalifikační kurs kriminalistických expertů)*. 2. vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 2006, s. 217

poranění mohl postižený způsobit sám, nebo zda musela střílet jiná osoba. Pro zjišťování vzdálenosti střelby lze použít několika metod. Střílelo-li se maximálně ze vzdálenosti 2 až 3m, je možné určit s relativní přesností vzdálenost střelby zkoumáním povýstřelových zplodin, které se nachází v okolí vstřelového otvoru. Při takovéto malé vzdálenosti střelby zasáhne zpravidla střelou dotčený objekt plamen výstřelu, dým, nespálené prachové zbytky, nečistoty vymetené při výstřelu z hlavně a další zplodiny výstřelu. Posuzuje se tak rozsah a zabarvení očazení v okolí vstřelového otvoru, tepelné účinky plynů proudících z hlavně a chemickými metodami se zviditelňuje a následně zkoumá obrazec zplodin výstřelu. V případech malé vzdálenosti střelby je uskutečňován střelecký experiment, kdy se za pomoci nejlépe stejné zbraně a střeliva střílí do stejného cílového materiálu a vzdálenost střelby bývá pak určena velice přesně. Čím se vzdálenost střelby zvyšuje, tím se samozřejmě snižuje dopadová rychlost střely. Vzdálenost střelby se pak vyhodnocuje účinkem střely v cíli. Pokud byl ke střelbě použit náboj s hromadnou střelou, lze též vzdálenost střelby vyvodit z rozptylu brokového roje. Nesmíme též zapomenout, že při zasažení cíle střelou dochází nejen k většímu či menšímu poškození cíle, ale také k větší či menší deformaci střely samotné. Podle parametrů deformace střely lze vypočítat dopadovou rychlost střely a zpětným výpočtem dráhy střely pak zjistíme i vzdálenost střelby.

Zkoumání povýstřelových zplodin nám pomáhá v neposlední řadě zjistit, zda dotyčná osoba byla nebo nebyla v jakémkoliv kontaktu se zbraní. Bohužel však ve většině případů nelze jednoznačně určit, zda dotyčná osoba přímo sama střílela, nebo byla pouze střelbě přítomna. Další jistou nevýhodou tohoto zkoumání je fakt, že povýstřelové zplodiny musí být zajištěny z rukou či oděvu střelce samotného. Proto je nutné podezřelého zadržet, a to co možná nejrychleji, neboť umytím rukou či vyklepáním oděvu částice povýstřelových zplodin nenávratně zmizí. „V žádném případě nelze z výsledků analýzy povýstřelových zplodin, zaměřené na určení kontaktu osoby se zbraní, resp. na prokázání střelby v uzavřeném prostoru určit, z jaké vzdálenosti se střílelo ani kdy došlo ke střelbě.“⁸⁶

---

⁸⁶ FOJTÁŠEK, L., KOTRLÝ M., KOLÁŘ, P., DANÍŠ, I. *Povýstřelové zplodiny – metody jejich zajišťování a důkazní hodnota výsledků analýzy*. Odborná sdělení kriminalistického ústavu, 2000, č. 2, s. 11

Zde bych rád nastínil případ, který poukazuje na to, že zjištění povýstřelových zplodin na ruku podezřelé osoby nemusí vždy jednoznačně dokazovat, že podezřelá osoba střílela či byla střelbě přítomna:

„Dne 29. 12. 1997 byl v okrese Praha-západ zastřelen z nezjištěné palné zbraně ráže 9 mm důstojník Policie ČR V. D. Jeho tělo bylo nalezeno na vozovce, vstřel se nalézal na levé straně krku a výstřel v pravé týlní krajině. Střela nebyla nalezena, na vozovce nedaleko těla usmrčeného byla nalezena nábojnice 9 mm Luger, výroby Sellier & Bellot. Jako možný pachatel byl vytipován J. R. z Prahy a téhož dne byl zadržen v bydlišti zásahovou jednotkou Policie ČR. Zadržení bylo provedeno tak, že pracovníci policie po zazvonění u bytu násilím překonali pootevřené dveře, srazili J. R. na zem a spoutali mu ruce. Následně byl podezřelý vyslechnut a byly mu sejmuty stěry z obou rukou. Po výslechu byl propuštěn.

Při zkoumání stěrů na Kriministickém ústavu Praha byly nalezeny ve stěru z pravé ruky povýstřelové zplodiny a konkrétně byla nalezena jedna částice indikující povýstřelové zplodiny ze zápalkové složky náboje. Porovnáním částic z ruky J. R. s chemickým složením povýstřelových zplodin z místa vstřelu na těle V. D. byla zjištěna druhová shoda. Na základě těchto skutečností byl J. R. opětovně zadržen zásahovou jednotkou. Následně vydal koženou bundu, ve které se pohyboval v době vraždy V. D.; tuto bundu měl oblečenu i v okamžiku zadržení. Na bundě byly nalezeny povýstřelové zplodiny druhově shodné s povýstřelovými zplodinami z místa vstřelu na těle V. D. Vyšetřovatelem byl J. R. obviněn pro trestný čin vraždy podle § 219/1 tr. z. (č.140/1961 Sb.) a vzat do vazby. Od počátku popíral, že se vraždy dopustil, a podle své výpovědi se v době vraždy nacházel na jiném místě. S palnou zbraní nepřišel do styku několik let, nemá zálibu ve střelbě.

Na základě vyhodnocení všech údajů, které byly k dispozici, se výpověď obviněného začala jevit dost pravděpodobně, a proto se vyšetřovatel rozhodl provést vyšetřovací pokus, jehož smyslem mělo být zjištění, zda za známých okolností mohlo dojít k přenosu povýstřelových zplodin z rukou a ošacení příslušníků zásahových jednotek na ruce a ošacení obviněného při zadržování. Nutno podotknout, že příslušníci zásahových jednotek používají střelivo stejného typu, jakým byl usmrčen V. D.

Nejprve bylo rekonstruováno první zadržení. Figurantovi, který představoval obviněného, byly pracovníkem Kriminalistického ústavu Praha důkladně očištěny ruce a byl oblečen do nového, bílého laboratorního pláště. Příslušníci zásahové jednotky pak ve svém služebním oblečení (zásahové kombinéze a běžně vyzbrojeni) demonstrovali na figurantovi zadržení. Souběžně s nimi zákrok na druhém figurantovi simulovali figuranti příslušníků zásahové jednotky, kteří byli oblečeni do nových, bílých laboratorních pláštíků. Příslušníci zásahové jednotky uvedli, že před vlastním zákrokem - zadržením J. R. - byli ve službě se zbraní cca 3,5 hodiny. Na začátku služby se zbraní manipulovali, stejně tak krátce před zákrokem proti J. R.

Při rekonstrukci druhého zadržení byl jeden figurant oblečen do obdobné bundy, jakou měl oblečenu obviněný. Bunda byla předem prověřena, zda se na ní nenalézají povýstřelové zplodiny. Druhý figurant byl oblečen do bílého laboratorního pláště.

Po provedeném vyšetřovacím pokusu byly pracovníky Kriminalistického ústavu Praha zajištěny povýstřelové zplodiny z jednotlivých oděvních součástí a taktéž stěry z rukou figurantů. Závěr znaleckého posudku vyzněl následovně: zkoumáním byly ve všech stěrech z rukou figurantů a z přední části laboratorních pláštíků a pravého rukávu zjištěny kulovité částice o velikosti několika mikrometrů s obsahem chemických prvků typických pro povýstřelové zplodiny, a to jak ze zápalkové složky náboje, tak i z materiálu střely. Obdobné výsledky přineslo zkoumání stěrů z kožené bundy. Počet částic v jednotlivých stěrech se pohyboval od sedmi do několika desítek. Nemohlo se jednat o nahodilý výskyt. Přenos částic povýstřelových zplodin od jiné osoby nebo věci je tedy možný. Na základě všech zjištěných údajů bylo trestní stíhání J. R. zastaveno.“⁸⁷

Kriminalistická balistika plní celou řadu dalších úkolů, její úkoly popsané výše lze však považovat za nejvýznamnější.

---

⁸⁷ MAZÁNEK, M., SUCHÁNEK, J. Povýstřelové zplodiny a jejich význam v kriminalistické praxi. Kriminalistika, 2000, č. 1, s. 49

Závěr

Zbraně a český právní řád vs. ruční palné zbraně, oprávněné použití zbraně vs. střely AM, nedovolené ozbrojování vs. střelivo všeho druhu, znalec a balistická expertiza vs. vznik, výskyt, vyhledávání a zajišťování balistických stop atd. Výše zmíněné příklady tak dle mého názoru jednoznačně ukazují na vzájemnou provázanost a vzájemné pronikání kriminalistické balistiky a právního řádu ČR, což jsem se snažil ve své rigorózní práci co nejvíce přiblížit. Na jedné straně musí existovat znalost technická, na straně druhé musí být znalost práva a poskytnut právní rámec. Samozřejmě může existovat soudce, který bude perfektním znalcem zbraní a střeliva všeho druhu, ale pravidlem to nebude. Stejně tak může existovat znalec s vysokoškolským právnickým vzděláním. Je každopádně jasné, že jedno nemůže existovat bez druhého a naopak.

Pro přehlednost jsem se na předchozích stránkách věnoval nejdříve právním aspektům kriminalistické balistiky a následně balistice jako přírodní vědě, jako součásti kriminalistické techniky, s vymezením jejich základních úkolů, postupů, metod zkoumání a cílů.

Ve své práci jsem se též snažil poukázat na některé aktuální problémy jakými jsou např. právní úprava znalectví, pravděpodobnost shody v rámci individuální identifikace či nové, velmi nebezpečné a snadno dostupné zbraně z 3D tiskáren.

Celkově se domnívám, že právě bez kriminalistické balistiky by si dnešní jak kriminalistická praxe, tak trestní proces, v určitých momentech jen stěží poradily. Je to právě kriminalistická balistika, která již téměř po dobu sta let svého moderního vývoje pomáhá všude tam, kde se střílelo ze zbraně v rozporu se zákonem. Její moderní metody a prostředky pomáhají a umožňují orgánům činným v trestním řízení zjistit, z jaké konkrétní zbraně se střílelo, nebo přinejmenším z jakého typu zbraně se střílelo, odkud se střílelo, zda konkrétní zbraň je střelbyschopná, případně zda je náchylná k samospuštění, jakou musel pachatel vyvinout sílu ke zmáčknutí spouště, zda použité střelivo může mít fatální účinek, jestli střelivo nalezené na místě činu je použitelné do zbraně nalezené u pachatele, zda se na zajištěném oděvu pachatele nebo oběti nalézají povýstřelové zplodiny atd. Kriminalistická balistika má tak bezesporu lví podíl na

dopadnutí a usvědčení pachatele, který spáchal více či méně zavrženíhodný trestný čin za pomoci střelné zbraně.

Zde je na místě uvést údaje, do jaké míry se statisticky podílí střelné zbraně na spáchaných trestných činech, a to jak střelné zbraně držené legálně, tak střelné zbraně držené nelegálně. Níže uvádím pro představu tabulku spáchaných trestných činů se střelnou zbraní za období let 2010 až 2014, která vychází ze statistik Policie ČR:

	2010	2011	2012	2013	2014
počet trestných činů spáchaných legálně drženou střelnou zbraní	635	608	537	592	401
počet trestných činů spáchaných nelegálně drženou střelnou zbraní	48	43	40	19	25

Jak vidno z výše uvedené tabulky, je v daném období tendence používání střelných zbraní k páčání trestné činnosti obecně klesající s tím, že jednoznačně převažují ke spáchaní trestné činnosti střelné zbraně držené legálně. Otázkou samozřejmě zůstává, jak se tento trend bude dále měnit v čase s ohledem na relativní dostupnost střelných zbraní a enormní nárůst poptávky po střelných zbraních a zbrojních oprávněních, a to zejména vzhledem k vypjaté mezinárodní situaci.

Některé státy již přistoupily k tomu, že nošení střelných zbraní omezují nebo neumožňují – např. Velká Británie, Kanada nebo Austrálie (po několika tragických případech hromadných vražd pachateli, kteří byli psychicky labilní). Některé země zvolily jinou cestu – např. v USA, které upravily podmínky držení střelných zbraní tzv. Bradyho zákonem z roku 1993. Tento zákon zavádí pětidenní čekací dobu pro nákup střelné zbraně, během které se zjišťuje, zda žadatel o střelnou zbraň nebyl trestán, netrpí duševní poruchou atd.

Jedno je bezesporu jisté – kriminalistická balistika byla, je a bude jedním z nejdůležitějších nástrojů orgánů činných v trestním řízení v boji se zločinem.

Seznam zkratek

NZZ - návrh zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech

PolČR – zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

TŘ – zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

TZ - zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

ZnalV - vyhláška č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících

ZnalZ - zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících

ZoZS - zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o zbraních)

Seznam použité literatury

Monografické publikace:

CARAS, I. *Střelivo do ručních palných zbraní*. Praha : ARS-ARM, 1995

DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník Komentář I. díl (§1 až 232)*. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2015

DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník Komentář II. díl (§233 až 421)*. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2015

FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRŮVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2015

FRENZL, J. *Ruční palné zbraně*. 3. vydání. Uherský Brod : COPt, 1996

FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Ostrava : KEY Publishing s.r.o., 2009

FRYŠTÁK, M., KREJČÍ, Z. *POSTAVENÍ ZNALCE V TRESTNÍM ŘÍZENÍ*. Brno : Masarykova univerzita, 2009

HRAZDÍRA, I., KOVÁRNÍK, L., NOVOTNÝ, F. *Použití zbraně a zákon*. Praha : EUROUNION, 2000

CHMELÍK, J. a kol. *Trestní řízení*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2014

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha : Leges, 2009

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. vydání. Praha : Leges, 2014

KNEUBUEHL, B., P. *Balistika*. Praha : Naše Vojsko, 2004

KOMENDA, J., VÍTEK, R., RYDLO, M. *Vnější balistika loveckých, sportovních a obranných zbraní*. Ostrava : Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 2006

KOVÁRNÍK, L., ROUČ, M. *Zbraně a střelivo*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007

KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012

KŘÍBEK, J. *Střelné zbraně I*. Brno : PC –DIR, 1995

KŘÍSTEK, L. *Znalectví*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2013

- KUCHTA, J. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část.* Praha : C.H.BECK, 2009
- KVAPILOVÁ, H., DOGOŠI, M. *Soudní lékařství pro právníky a policisty.* 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007
- MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika.* Praha : C. H. Beck, 2001
- NĚMEC, B. a kol. *Učebnice kriminalistiky.* Díl I. – sv. 2. Praha : Naše Vojsko, 1959 – 1968
- NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *TRESTNÍ KODEXY. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář).* 2. vydání. Praha : EUROUNION Praha, s.r.o., 2002
- NOVOTNÝ, F. a kol. *TRESTNÍ ZÁKONÍK 2010.* Praha : EUROUNION Praha, s.r.o., 2010
- PJEŠČAK, J., BĚLKIN, R. S. *Kriminalistika.* I. díl. Praha : Federální ministerstvo vnitra, 1984
- PLANKA, B. a kol. *Kriminalistická balistika.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2010
- PLÍHAL, B., BEER, S., JEDLIČKA, L. *Vnitřní balistika hlavních zbraní.* Brno : Univerzita obrany, 2004
- PORADA, V. a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika).* Plzeň : Aleš Čeněk, 2007
- PORADA, V. a kol. *Kriminalistika.* Brno : CERM, 2001
- PROUZA, D. *Trestní zákoník.* Praha : C.H.BECK, 2010
- RYBÁŘ, M. *Základy kriminalistiky.* Dobrá Voda : Aleš Čeněk, 2001
- STRAUS, J. a kol. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem.* Praha : POLICE HISTORY, 2003
- STRAUS, J. a kol. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II. (od roku 1939 po současnost).* Praha : POLICE HISTORY, 2005
- STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika.* 2. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008
- STRAUS, J. a kol. *Kriminalistika, kriminalistická technika (pro kvalifikační kurs kriminalistických expertů).* 2. vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 2006
- STŘÍŽ, I., POLÁK, P., FENYK, J., HÁJEK, R. *TRESTNÍ ZÁKONÍK A TRESTNÍ ŘÁD. 2. DÍL. TRESTNÍ ŘÁD.* Praha : Linde Praha, 2010

SUCHÁNEK, J. a kol. *Kriminalistika. Kriminalistickotechnické metody a prostředky*. 2. vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1999

SUCHÁNEK, J. *Kriminalistické stopy obsahující informaci o vnitřní stavbě (struktuře) objektu*. Praha : Policejní akademie ČR, 2005

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vydání. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2012

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2012

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. BECK, 2013

ŠEVČÍK, P., ULLRICH, L. *Znalecké právo*. Praha : C. H. Beck, 2015

ŠIMOVČEK, I a kol. *Kriminalistika*. Bratislava : IURA EDITION, 2001

TERYNGEL, J., LIŠKA, P. *Zbraně, střelivo a právo*. Praha : Orac, 2000

VANTUCH, P. *TRESTNÍ ZÁKONÍK s komentářem k 1. 8. 2011*. Olomouc : ANAG, 2011

ZOLD, G. a kol. *Střelné zbrane a náboje*. Bratislava : MAGNET – PRESS SLOVAKIA, 1994

Články z periodik:

BAUER, P. *Stanovení vzdálenosti střelby chemickými metodami*. Odborná sdělení kriminalistického ústavu, 2000, č. 2, s. 13 – 15

FOJTÁŠEK, L., KOTRLÝ M., KOLÁŘ, P., DANIŠ, I. *Povýstřelové zplodiny – metody jejich zajišťování a důkazní hodnota výsledků analýzy*. Odborná sdělení kriminalistického ústavu, 2000, č. 2, s. 8 – 12

KMJEČ, T., PLANKA, B., MIKEŠ, J. *Systém LUCIA – analýza obrazu a její uplatnění v kriminalistice*. Odborná sdělení kriminalistického ústavu, 1996, č. 4, s. 2 – 6

MAZÁNEK, M., SCHÁNEK, J. *Povýstřelové zplodiny a jejich význam v kriminalistické praxi*. Kriminalistika, 2000, č. 1, s. 45 – 50

MUSIL, J. *Hodnocení znaleckého posudku*. Kriminalistika, 2010, č. 3, s. 180 - 195

PLANKA, B. *Kriminalistická balistika*. Kriminalistika, 2008, č. 3, s. 222 – 229

PLANKA, B. *Historie kriminalistické balistiky v Československu*. Střelecké revue, 1994, č. 1, s. 18 – 19

RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *K problematice vzájemného vztahu znaleckého posudku a odborného vyjádření po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb.* Trestněprávní revue, 2004, č. 9, s. 256 - 263

SUCHÁNEK, J. *Náhodný výstřel*. Střelecká revue, 2008, č. 6, s. 68

SVOBODA, V. *Některé nové možnosti určování vzdálenosti střelby z ručních zbraní*. Československá kriminalistika, 1969, č. 1, s. 5 – 12

ŠAFR, M., HEJNA, P., ZÁTOPKOVÁ, L., FENCL, M., KRAMÁŘ, R., AUFART, J. *Sebevražda podomácku vyrobenou střelnou zbraní*. Kriminalistický sborník, 2010, č. 1, s. 18 – 25

Statě ze sborníků:

PLANKA, B. *Nové technologie v kriminalistické balistice – Lucia BULLSCAN®*. In Pokroky v kriminalistice. 1. díl. Praha : Policejní akademie ČR 2004, s. 115 – 131

PLANKA, B. *Virtuální balistické stopy*. In Kriminalistika a forenzní disciplíny. Praha : Policejní akademie ČR 2005, s. 235 – 242

Elektronické prameny:

FRYŠTÁK, M. *ODBORNÉ VYJÁDŘENÍ VERSUS ZNALECKÝ POSUDEK*. [online]. Publikováno 2015.

Dostupné z : < <http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/> >

KOPECKÝ, J. *Technické faktury negativně ovlivňující identifikaci zbraní*. Kriminalistika, 2008, č. 2 [online].

Dostupné z : < <http://www.mvcr.cz/clanek/technicke-faktury-negativne-ovlivnujici-identifikaci-zbrani.aspx> >

Policie ČR. *Centrální registr zbraní*. [online]. Publikováno 2015.

Dostupné z : < <http://www.policie.cz/clanek/centralni-registr-zbrani.aspx/> >

Policie ČR. *Policie České republiky – Kriminalistický ústav Praha. ENFSI*. [online]. Publikováno 2015.

Dostupné z : < <http://www.policie.cz/clanek/enfsi.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d/> >

SLIVA, V. *Vědci z University obrany vyvinuli nové střelivo pro ochranu letadel.* [online]. Publikováno 5.4.2016.

Dostupné z : < <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/vedci-z-univerzity-obrany-vyvinuli-nove-strelivo-pro-ochranku-letadel-120933/> >

SRNKOVÁ, P. *Sbírka balistických stop pomáhá.* Policie ČR – Kriminalistický ústav Praha [online]. Publikováno 1.8.2011.

Dostupné z : < <http://www.policie.cz/clanek/sbirka-balisticky-ch-stop-pomaha.aspx/> >

STRAUS, J. *Charakter identifikačního zkoumání v kriminalistice.* Bulletin advokacie [online]. Publikováno 14.12.2015.

Dostupné z : < <http://www.bulletin-advokacie.cz/charakter-identifikacniho-zkoumani-v-kriminalistice> >

VOSKA, M. *Střelná zbraň snadno a rychle? Bohužel s 3D tiskem realita...* [online]. Publikováno 2.3.2015.

Dostupné z : < <http://www.policejninoviny.cz/strelna-zbran-snadno-a-rychle3f-bohuzel-s-3d-tiskem-realita-.html/> >

Resumé

Criminalistic and legal aspects of ballistics

The objective of my thesis is to explain/give a closer look at two aspects of ballistics, i.e. criminalistic and legal aspect. Criminalistic ballistics needs a legal framework, and the law, especially procedural criminal law, needs criminalistic ballistics. My thesis consists of two parts, and these are legal aspects of criminalistic ballistics and criminalistic aspects of ballistics. Each part is divided into chapters, or as the case may be into subchapters, too.

In the first chapter of the first part I pay attention to the legal definition of the term “gun“ from the point of view of several legal regulations because this term is not defined unanimously in the Czech legal code. The following chapter of this part deals with the circumstance excluding unlawfulness, i.e. the authorised use of the gun laying emphasis on particular subjects of this circumstance excluding unlawfulness. The third chapter deals with committing armed crime as one of the circumstances determining the application of a higher penalty; and the following chapter deals with the crime of unauthorised arming. Chapters 5 – 7 of the first part focus on the procedural criminal law from the point of view of criminalistic ballistics. First of all I outline the valid legal regulation of expertise in the Czech legal code including the draft of the proposed legislation. Further I focus on the position of an expert in criminal proceedings and the mutual relation of an expert opinion and an expertise. At the end of the first part I concentrate on the criminalistic expertise and its specifics.

The second part is first devoted to the history of criminalistic ballistics since the end of the 18th century up to now, not only in the world, but in the Czech Republic as well. The second chapter of the second part deals with the term of criminalistic ballistics and its division into four relatively independent areas, it means internal, transient, external and terminal ballistics. The next chapter focuses on the objects of ballistic research, i.e. firearms (especially handguns), ammunition of all kinds, the objects hit with a bullet and aftershot fumes. The fourth chapter is about the origin and occurrence

of ballistics traces that are made by particular functional parts of the firearm during the shot. This chapter also concerns the search for ballistics traces carriers, i.e. especially the shot and cartridges including their professional securing. The last chapter focuses on criminal ballistics examination. This chapter deals with the individual as well as group identification of the firearm according to the cartridges that were fired off and shots, further with the criminalistic examination of firearms, ammunition and further tasks of criminalistic ballistics.

My thesis is complemented with a number of decisions of the Constitutional Court of the Czech Republic and the High Court of the Czech Republic, further with criminal cases demonstrating the usage of criminalistic ballistics in criminalistic practice. Last but not least my thesis includes numerous images connected with criminalistic ballistics.

Abstrakt

Tato rigorózní práce pojednává o kriminalistické balistice, a to jak z pohledu právního, tak z pohledu přírodních věd. Snaží se přiblížit problematiku zbraní, střeliva, a to včetně jejich zakotvení v českém právním řádu. Pozornost je též zaměřena na problematiku znalectví s důrazem na úlohu znalce v trestním řízení a na balistickou expertizu jako důkazní prostředek. V neposlední řadě jsou v této práci zachyceny nejdůležitější úkoly kriminalistické balistiky.

Abstract

This thesis deals with criminalistic ballistics both from the legal point of view and the natural science point of view. It tries to explain the issue of firearms and ammunition including their stipulation in the Czech legal code. The attention is also paid to the issue of expertise emphasizing the role of an expert in criminal proceedings and in ballistics expertise as a means of evidence. Last but not least this thesis deals with the most important tasks of criminalistic ballistics.

Key words

- gun – střelná zbraň
- ammunition – střelivo
- expert evidence – znalecký posudek